

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Δημιουργικής Γραφής
Κατεύθυνση: Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία

τίτλος:

Άλκη Ζέη: Ένα δοκίμιο δημιουργικής προσέγγισης στο σύμπαν
της εφηβικής λογοτεχνίας

Κλεφτόγιαννη Παρασκευή Μαρία

A.M: 7339

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Άννα Π. Βακάλη (μέλος Ε.ΔΙ.Π ΠΔΜ)

Εξεταστές: Τριαντάφυλλος Η. Κωτόπουλος (Καθηγητής ΠΔΜ)

Ευδοξία Κωσταλίδου (μέλος Ε.ΔΙ.Π ΠΔΜ).

Φλώρινα, 2021

Περιεχόμενα

Πίνακας εικόνων	3
Περίληψη	4
Abstract	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εφηβική Λογοτεχνία.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Βιογραφία της Άλκης Ζέη (μέσα από τα βιβλία της)	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παρουσίαση συγγραφικού έργου στο σύμπαν την Εφηβικής Λογοτεχνίας .	17
3.1 Το καπλάνι της βιτρίνας	19
3.2 Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου	24
3.3 Ο θείος Πλάτων.....	27
3.4 Κοντά στις ράγες.....	29
3.5 Η μωβ ομπρέλα	30
3.6 Η δωδέκατη γιαγιά και άλλα	34
3.7 Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της	36
3.8 Ο ψεύτης παππούς.....	39
3.9 Σπανιόλικα παπούτσια και άλλες ιστορίες	40
3.10 Το μολύβι φαμπέρ νούμερο δύο	41
3.11 Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά.....	42
3.12 Ένα παιδί από το πουθενά.....	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το έργο της Άλκης Ζέη - Συμπεράσματα	46
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ - ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.....	49
Η προσμονή.....	50
Εκείνη που δεν έλειψε στιγμή.....	57
Ο δίμηνος εφιάλτης.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64
Συνεντεύξεις	67
Αφιέρωματα	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – Φωτογραφικό υλικό από τη ζωή της συγγραφέως	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ – Η Άλκη Ζέη σε πρώτο πρόσωπο μέσα από τις συνεντεύξεις της	76
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Βραβεία και διακρίσεις.	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV – Εργογραφία.....	80

Πίνακας εικόνων

Εικόνα 1. Η Άλκη Ζέη στην Τασκένδη (1956)	69
Εικόνα 2. Με τον Γ. Σεβαστίκογλου και τα παιδιά τους το 1967, αυτοεξόριστοι στο Παρίσι	69
Εικόνα 3. Άλκη Ζέη- Ζωρζ Σαρή, Αθήνα	70
Εικόνα 4. Λενούλα Ζέη - Νίκος Γκάτσος, Αθήνα.....	72
Εικόνα 5. Στον γάμο της Διδώς Σωτηρίου. αριστερά η Άλκη Ζέη οχτώ χρονών, η Διδώ, η αδελφή της Άλκης η Λενούλα εννιάμισι χρονών, η Έλλη Παππά (αδελφή της Διδώς).....	75

Περίληψη

Στόχος της εργασίας είναι η παρουσίαση του συγγραφικού έργου της Άλκης Ζέη που απευθύνεται σε εφήβους. Αναλύονται δώδεκα μυθιστορήματα στα οποία οι ήρωες είναι έφηβοι και μέσα από τα οποία το ιστορικό για τον σύγχρονο νεαρό αναγνώστη πλαίσιο μετατρέπεται σε μια συζήτηση για την αξία της ζωής, της αγάπης και της ελευθερίας. Το έργο της Άλκης Ζέη είναι γεμάτο ιστορία. Δεν παρατηρεί απλώς τα γεγονότα, αλλά συμμετέχει σε αυτά ενεργά και τα μεταφέρει ως μυθοπλαστική αυτοβιογραφία με ήρωες παιδιά κι εφήβους. Με αφορμή την προσωπική εμπειρία αφηγείται το βίωμα μιας ολόκληρης γενιάς. Ξετυλίγει αργά και ανάλαφρα τα κομμάτια της θαυμαστής και εκπληκτικής πραγματικότητας, η οποία γεννιέται και θρυμματίζεται μπροστά στα έκπληκτα μάτια των πρωταγωνιστών και των εφήβων αναγνωστών. Μέσα το φίλτρο της παιδικής αθωότητας και την αφέλεια των χαρακτήρων το χιούμορ διαπερνά όλα τα μυθιστορήματα της συγγραφέως. Παρουσιάζει με ρεαλισμό, χωρίς φόβο, όσα συνέβησαν στην Κατοχή, τον Εμφύλιο και την περίοδο της πολιτικής προσφυγιάς. Η παρούσα μελέτη ολοκληρώνεται με την κατάθεση τριών δημιουργικών κειμένων για εφήβους με επίκεντρο ιστορικά γεγονότα, όπως η υγειονομική κρίση του 2020-2021, οι ιστορίες της γιαγιάς για το Αλβανικό Μέτωπο και η ζωή στο χωριό.

Λέξεις-κλειδιά: Άλκη Ζέη, αυτοβιογραφία, εφηβική λογοτεχνία, δημιουργική γραφή

Abstract

The aim of this thesis is the presentation of the writing work of Alki Zei that is addressed to teenagers. Twelve novels are analyzed in which the heroes are teenagers and through which the background for the modern young reader context is transformed into a discussion about the value of life, love and freedom. Alki Zei's work is full of history. She does not just observe the events, but actively participates in them and conveys them as a fictional autobiography with heroic children and teenagers. Based on her personal experience, the experience of an entire generation is narrated. It unfolds slowly and lightly the pieces of the wonderful and amazing reality, which is born and crumbles in front of the astonished eyes of the protagonists and the teenage readers. Through the filter of childlike innocence and the innocence of the characters, humor permeates all of the author's novels. She presents with realism, without fear, what happened during the Occupation, the postwar Civil War and the period of political exile. The present study concludes with the submission of three creative texts for adolescents focusing on historical events, such as the health crisis of 2020-2021, the grandmother's stories about the Albanian Front and life in the village.

Keywords: Alki Zei, autobiography, adolescent literature, creative writing

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσουμε το έργο της συγγραφέως Άλκης Ζέη. Αποτελεί ένα δοκίμιο δημιουργικής προσέγγισης στο σύμπαν της εφηβικής λογοτεχνίας. Το αντικείμενο της μελέτης μας περιλαμβάνει την ανάλυση των βιβλίων του λογοτεχνικού έργου της Άλκης Ζέη, τα οποία διαβάζονται από εφήβους. Η ανάγνωση έργων της εφηβικής λογοτεχνίας μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να δημιουργήσουν διαφορετικές και ελεύθερες εικόνες του «εγώ» και να συνδράμουν στη διαδικασία ανάπτυξης και σχηματισμού της ταυτότητάς τους. Αποτελεί διαφυγή από την καθημερινότητα και συνάμα παρηγορεί και ψυχαγωγεί.

Κύρια χαρακτηριστικά της συγγραφέως αποτελούν η διεισδυτική ματιά και η ανάλυση ιστορικών γεγονότων μέσα από την πλοκή που επιλέγει στο εκάστοτε βιβλίο της. Το χιούμορ και η γλωσσική αρτιότητα κάνουν τα βιβλία ευχάριστα και εύκολα στην ανάγνωση. Η Άλκη Ζέη είναι εκείνη η συγγραφέας η οποία γράφει «χωρίς να κουνά το δάχτυλο» στον αναγνώστη, δεν αιχμαλωτίζει αλλά προτρέπει, μιλάει για τη ζωή της με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Πόλεμος, δύο εμφύλιοι, δύο δικτατορίες και δύο προσφυγιές ήταν αρκετά ώστε να εμπνευστεί και να γράψει για τη ζωή της. Το συγγραφικό της υλικό είναι γεμάτο ιστορία. Έζησε τα γεγονότα όχι ως απλός παρατηρητής αλλά μέσω της ενεργής συμμετοχής της και έτσι δεν θα μπορούσε να εκλείπει ο πολυτάραχος βίος της από το έργο της. Η ζωή της μπλέχτηκε με την ιστορία και τη στιγμάτισε, έγινε κομμάτι του έργου της. Η καταφυγή της στη μνήμη ήταν και ο μόνος δρόμος για να αφηγηθεί την προσωπική της εμπειρία αλλά και το βίωμα όλης της γενιάς της. Το λογοτεχνικό κείμενο μολονότι δεν συντελεί μορφή βιωμένης εμπειρίας, ως υψηλή τέχνη συνδέει το ατομικό βίωμα με την κοινωνική εμπειρία και τις ιδέες του συγγραφέα μέσα σε ένα δομημένο περιβάλλον. Δεν είναι ένας απλός λόγος, μία επικοινωνία, που μεταφέρεται στο κοινό· είναι ένα φάσμα ψυχικής διαμόρφωσης που επεξεργάζεται και συγκροτεί ο καλλιτέχνης σε σκέψεις και ιδέες (Χλωπτσιούδης, 2019:25). Μία ιστορικός λογοτέχνης όπως η Άλκη Ζέη σήμερα δεν μπορεί παρά να συνδέει τη δική της ιστορία με κρίσιμες χρονολογίες και σημαντικά γεγονότα της εκάστοτε εποχής.

Η ίδια ήταν ένας ευθύς άνθρωπος με πλήρη εμπιστοσύνη στα λεγόμενα της και συνάμα και στη γραφή της. Αποτέλεσε και θα αποτελεί στο διηνεκές πρέσβειρα της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας στο εξωτερικό, καθώς τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί σε είκοσι δύο γλώσσες και το «Καπλάνι της βιτρίνας» σε τριάντα τρεις, μεταξύ των οποίων σουαχίλι, κορεάτικα, αρμένικα και τρεις ακόμη πιο σπάνιες γλώσσες της Αφρικής. Η διαχρονικότητα του έργου της αποδεικνύεται από τις γενιές οι οποίες έχουν ανατραφεί με τα βιβλία της. Ο

ρεαλισμός των μυθιστορημάτων και των διηγημάτων της και η συνέχειά του έργου της στο διάβα του χρόνου κάνει γιαγιάδες, μανάδες και παιδιά να την αναζητούν και να την «κατεβάζουν» από τη βιβλιοθήκη τους. Μεταφέρεται από γενιά σε γενιά και αγγίζει με την ιδιαίτερη γραφή της και την αμεσότητα της, εξαλείφοντας το χάσμα γενεών. Η ίδια δεν έγραφε για τα προφανή και τα επίκαιρα, αλλά όταν είχε να πει κάτι. Έγραφε λογοτεχνία, δημιουργούσε ήρωες διαχρονικούς, σεβόταν την τέχνη της και την άφηνε παρακαταθήκη για τους νέους αναγνώστες αλλά και τους επόμενους συγγραφείς. Η ιδιαίτερη μαεστρία της στη γραφή διακρίνεται και στην αντικειμενική ματιά της.

Η Άλκη Ζέη, γνώρισε καλά αυτό τον κόσμο σε όλες του τις εκδοχές κάτι το οποίο επηρέασε και την προσωπική της ζωή, ζώντας ως πολιτικός πρόσφυγας μαζί με τον σύζυγο της, Γιώργο Σεβαστίκογλου, από το 1952 μέχρι και το 1964 στη Σοβιετική Ένωση, αρχικά στην Τασκένδη και ύστερα στη Μόσχα, όπου γεννήθηκαν και τα δύο τους παιδιά. Επιστρέφοντας ξανά στην Ελλάδα και το 1967 ξαναφεύγουν για το Παρίσι μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1970 λόγω της δικτατορίας. Εντούτοις, μέσα από την αντικειμενική ματιά της, μας κάνει γνωστά τα πολιτικά δρόμενα της εποχής εκείνης χωρίς να παίρνει θέση, κάτι το οποίο την ξεχωρίζει και της προδίδει μοναδικότητα.

Το λιγότερο που θα μπορούσαμε να κάνουμε ως φόρο τιμής είναι να την ευχαριστήσουμε για την προσφορά των όμορφων λογοτεχνικών εικόνων που μας έχει προσφέρει. Λογοτεχνικά έργα τα οποία αποτελούν τροφή για την καλαισθησία και τη σκέψη μας. Μέλημα αυτής της εργασίας είναι η παρουσίαση του συγγραφικού της έργου. Συγκεκριμένα στοχεύει στην ανάδειξη των βιβλίων που εντάσσονται στα εφηβικά μυθιστορήματα. Ο διαχωρισμός αυτός έγινε βάση των εκδοτικών οίκων και την κατάταξη την οποία έδωσαν σε κάθε ένα από τα βιβλία της. Ύστερα από την μελέτη των βιβλίων αυτών, την παρακολούθηση των συνεντεύξεών της και όσου υλικού μπορέσαμε να συλλέξουμε, παρουσιάζονται τα βιβλία εφηβικής λογοτεχνίας της ίδιας. Το αρχικό πλάνο της εργασίας, γύρω από το οποίο στήθηκε και όλη η έρευνα ήταν η πολυτάραχη ζωή της συγγραφέως. Ύστερα λοιπόν από επικοινωνία και συζήτηση με την ίδια είχαμε συμφωνήσει να μας παραχωρήσει μία συνέντευξη στην οικία της, αλλά η μοίρα ήθελε μία εβδομάδα πριν την προκαθορισμένη συνάντηση η Άλκη Ζέη να φύγει από τη ζωή. Έτσι λοιπόν, περιοριστήκαμε σε όσα ακούσαμε και διαβάσαμε σε παλαιότερες συνεντεύξεις της και η δική μας παρέμεινε καταχωνιασμένη κάπου ανάμεσα στα βιβλία της.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναζητούμε τις βασικές διαδρομές της εφηβικής λογοτεχνίας και στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζουμε τη βιογραφία της συγγραφέως. Παρουσιάζουμε τη ζωή της όπως τη διαβάζουμε στις ιστοσελίδες, στα βιβλία της και σε ένα δεύτερο στάδιο δίνονται

ατόφιες πληροφορίες, όπως η ίδια τις έχει περιγράψει σε συνεντεύξεις της, στοιχεία της καθημερινότητας της, συνήθειές της, μικρά πράγματα που μας κάνουν να αισθανόμαστε πως παρακολουθούμε την Άλκη Ζέη από την κλειδαρότρυπα. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βιβλία της υπό το πρίσμα της εφηβικής λογοτεχνίας. Η ανάλυση και η παρουσίαση στηρίζεται στην αναγνωστική πρόσληψη της μελετήτριας με την υποστήριξη της κριτικής που έχει γραφεί για το κάθε μυθιστόρημα από όσα παρατίθενται. Στο δημιουργικό μέρος της εργασίας μας κατατίθενται δικά μας διηγήματα, σκέψεις και βιώματα της δικής μας εποχής. Τρία διηγήματα διαφορετικά το ένα από το άλλο, *à la manière de* Άλκη Ζέη, τα οποία απευθύνονται σε παιδιά, με αφορμή τη δική μου παιδική ηλικία και τον δικό μας «πόλεμο». Στα παραθέματα καταγράφεται πλήρης η εργογραφία της Άλκης Ζέη, βραβεία και διακρίσεις της ίδιας αλλά και φωτογραφικό υλικό της πολυτάραχης ζωής της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εφηβική Λογοτεχνία

Η εφηβεία αποτελεί ένα σημαντικό αναπτυξιακό στάδιο του ατόμου. Από τον 20^ο αιώνα η επιστημονική έρευνα ασχολήθηκε εκτενώς με τη μελέτη της εφηβικής ηλικίας. Τη διαχώρισε από την παιδική ηλικία και όρισε ως μεταβατικό στάδιο προς την ενηλικίωση. Ως αυτό το μεταίχμιο θεωρήθηκε μια διαδικασία που οδηγεί στην ωριμότητα, την υπευθυνότητα και τη συναισθηματική ισορροπία παράλληλα με τη σταδιακή απομάκρυνση από τη γονεϊκή εξουσία. Σύμφωνα με τον Γιάννη Παρασκευόπουλο (1989) η εφηβεία σχετίζεται με το βιοσωματικό, το γνωστικό, το συναισθηματικό και το κοινωνικό τομέα, καλύπτει τη δεύτερη δεκαετία του ανθρώπου και ολοκληρώνεται με το κλείσιμο της δεκαετίας αυτής. Θεωρείται μάλιστα ότι όσον αφορά τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά αυτά συντελούνται σε δύο φάσεις: η πρώτη φάση, από το ενδέκατο έως το δέκατο έκτο έτος περίπου, είναι η κυρίως εφηβεία, οπότε και σχηματίζονται όλες οι καινούριες βιοσωματικές αλλαγές της ήβης και οι νέες γνωστικές δομές που μετατρέπουν το παιδί σε ενήλικα, ενώ στη δεύτερη φάση, από το δέκατο έκτο ως το εικοστό έτος περίπου, στην εφηβική νεότητα, το άτομο προσπαθεί να αποδεχτεί τη νέα κοινωνική πραγματικότητα και να ενταχθεί στην ενήλικη ζωή, με βάση τον νέο βιοσωματικό και γνωστικό εαυτό του. Στο βιοσωματικό τομέα ειδικότερα, συντελούνται απότομες αλλαγές σε όλες τις παραμέτρους του σώματος, με κορυφαία βιολογική μεταβολή την ωρίμανση της γενετικής λειτουργίας (Παρασκευόπουλος, 1989).

Η Εφηβική Λογοτεχνία μέχρι τη δεκαετία του 1990 δεν διαχωριζόταν από τη Λογοτεχνία για Παιδιά. Πολλοί ήταν εκείνοι που τη θεωρούσαν ελάχιστος σημασίας και τον διαχωρισμό με το πρόσχημα ότι η λογοτεχνία δεν μπορεί υπακούει σε κανόνες κατηγοριοποιήσεων (Καρπόζηλου, 1994). Η Caroline Hunt θεωρεί ούτι το «μάρκετινγκ», η λογοκρισία, η διδασκαλία της Εφηβικής Λογοτεχνίας και η επιστημονική ερευνά δεν την ταυτίζουν με τη Λογοτεχνία για παιδιά (Κατσίκη-Γκίβαλου, 2018). Ο Peter Hollidale (1988) τοποθετεί το εφηβικό μυθιστόρημα ανάμεσα στο παιδικό και ενήλικο, τονίζοντας ούτι προσθέτει στην παιδική λογοτεχνία φιλοσοφικά ερωτήματα που οι ενήλικοι λόγω των παρωχημένων απόψεών τους αρνούνται να συζητήσουν και επιπλέον εισάγει νέα ζητήματα, όπως τη διάλυση της οικογένειας, το σεξ και τη βία. Επιπλέον οι συνθέτες αφηγηματικές δομές, τα διακείμενα και η χρήση του χρόνου συμβάλλουν στη διαμόρφωση αναγνωστών με πνευματική και συναισθηματική ωρίμανση. Την ίδια περίπου άποψη με τα παραπάνω, υποστηρίζαν στη μελέτη τους και οι Nilsen και Donelson, οι οποίοι επεσήμαναν ότι οι συγγραφείς υιοθετούν στην αφήγηση την οπτική γωνιά των εφήβων, η πλοκή υποστηρίζει την ανεξαρτητοποίηση των εφήβων από τη γονική-προστατευτική κυριαρχία και έρχονται σε αντιπαράθεση με τους ίδιους

με σκοπό να αποδειχθούν καλύτεροι τους, η μυθοπλασία αντλεί από το περιβάλλον των μεγαλουπόλεων που επηρεάζει τους χαρακτήρες, οι εφηβικές ιστορίες διακρίνονται από γρήγορο ρυθμό και εντυπωσιακές εικόνες, εκφράζοντας συχνά ισχυρά συναισθήματα και ούτως ή άλλως τα βιβλία παρουσιάζουν μια αισιόδοξη διάσταση της ζωής παρά τον ρεαλισμό τους. Δεν παρουσιάζονται σε ένα εξωραϊστικό και ρομαντικό περιβάλλον αλλά στο ρεαλιστικό της σύγχρονης εποχής με όσα προβλήματα τη διακατέχουν τα οποία καθορίζουν και την εξέλιξη της εκάστοτε ιστορίας και συνάμα και τους ίδιους τους χαρακτήρες της. Δείχνει ευαισθησία σε όλα τα προβλήματα των εφήβων και ιδιαίτερα στις πολιτισμικές μειονότητες (Nilsen & Donelson, 2001).

Η Lukens (1995) παρομοιάζει την εφηβική λογοτεχνία με καθρέφτη. Σε αυτόν το καθρέφτη ο νέος παρατηρεί με ασφάλεια τον εαυτό του, χωρίς να βιώνει ο ίδιος τις επικίνδυνες καταστάσεις που ζει ο μυθοπλαστικός χαρακτήρας. Οι νεαροί αναγνώστες αναζητούν τον εαυτό τους μέσα στη μυθοπλαστική δράση και ταυτίζονται με τους χαρακτήρες του μυθιστορήματος. Οι ανήλικοι αναγνώστες δίνουν ιδιαίτερη σημασία στα λόγια, τις κινήσεις και τις απόψεις των μυθοπλαστικών χαρακτήρων. Αυτές εσωτερικεύονται και αποκωδικοποιούνται για να λειτουργήσουν ως ενέργεια που ωθεί τον έφηβο να αντιδρά με ανάλογο τρόπο (Σακελλαρίου, 1993). Σύμφωνα με τον Παρασκευόπουλο (1989), ο έφηβος έχει την τάση να αμφισβητεί. Δεν είναι δεκτικός σε λογοτεχνικά βιβλία, ειδικά αν αυτά είναι συμβουλευτικού ή διδακτικού χαρακτήρα. Σε αντίθεση με την παιδική ηλικία όπου οι ψυχοπνευματικές δομές βρίσκονται σε διαμόρφωση, στη εφηβεία αυξάνονται οι αναγνωστικές απαιτήσεις, αφού τα ενδιαφέροντα των εφήβων είναι αυξημένα και τους απασχολούν περισσότερα προβλήματα. Η σκληρή πραγματικότητα της σύγχρονης κοινωνίας δημιουργεί την τάση στη λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους να καταφεύγουν στη φαντασία και το όνειρο, στον οραματισμό μια μελλοντικής ευτυχίας. Πλέον το παιδί-ήρωας δεν έχει υπερφυσικές δυνάμεις, ούτε είναι μία ιδεατή προσωπικότητα. Αντίθετα, έχει ανθρώπινες αδυναμίες και χαρακτηριστικά της ηλικίας του. Ο μυθοπλαστικός χαρακτήρας αποτελεί τον μοχλό που κινεί τη δράση και εναντιώνεται με γνώση και ενεργητικότητα σε μια προβληματική κατάσταση (Lukács, 2004). Οι ίδιοι οι έφηβοι διακρίνονται από έναν έντονα συγκρουσιακό χαρακτήρα, ενώ την ίδια στιγμή επιθυμούν να απομονώνονται και προσπαθούν να κατανοήσουν τον εαυτό τους (Εμμανουήλ, 2021). Συχνά εκδηλώνουν αντικοινωνικές συμπεριφορές και είναι ευάλωτοι έναντι των διαρκών σωματικών αλλαγών και των ψυχικών μεταπτώσεων. Κατά τον Παπαγεωργίου (2010) ο Παπαδιαμάντης πρώτος τοποθέτησε τα παιδιά στην εξέλιξη της δράσης, ενώ αργότερα ο Ξενόπουλος αξιοποίησε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ηλικίας τους στη δόμηση νεανικών μυθοπλαστικών χαρακτήρων (αθωότητα, ζωνηράδα, αγάπη για περιπέτεια κ.ά.τ.). Η Πηνελόπη Δέλτα ήταν η εκείνη που όρισε ως κεντρικούς χαρακτήρες τα

παιδιά με πρωταγωνιστικούς ρόλους. Σύμφωνα με τον Αναγνωστόπουλο (2004) η Άλκη Ζέη ήταν πρωτοπόρος της νέας αυτής αντίληψης με το «Καπλάνι της Βιτρίνας», στο οποίο δίνονται για πρώτη φορά τόσο πρόσφατα για την εποχή ιστορικά γεγονότα με τρόπο σφαιρικό και για πρώτη φορά έρχεται στο προσκήνιο και η άποψη της άλλης πλευράς. Για τον Λεονάρδο (2000) οι συγγραφείς προτιμούν να οικοδομούν τους χαρακτήρες με βάση την εμπειρία από το κοινωνικό τους περιβάλλον παρά να χτίζουν νέους. Έτσι, όμως οι ήρωες είναι αναγνωρίσιμοι από τον αναγνώστη και γίνονται ευκολότερα αποδεκτοί. Ο έφηβος διαμορφώνει τις δικές του αντιλήψεις ζώντας σε πολιτικοποιημένο περιβάλλον, βιώνοντας τις διάφορες πολιτικές θέσεις, φιλτράροντας καταστάσεις και γεγονότα μέσα από τους ενήλικες.

Σχετικά με τη λογοτεχνία μετά τη δεκαετία του '90, ο Παπαδάτος (2014) επισημαίνει ότι τα θέματα που διαπραγματεύονται οι συγγραφείς γίνονται πιο τολμηρά, όχι μόνο από τους νεότερους συγγραφείς, αλλά και από την προηγούμενη γενιά συγγραφέων. Οι Έλληνες συγγραφείς, απομακρύνονται «από τη νοσταλγία του εθνικού» και δίνουν διαπολιτισμικές εκδοχές. Σε θέματα που αφορούν την ιστορία, τη διαπολιτισμικότητα, τη διαδικτυακή επικοινωνία, ο ρεαλισμός συνδέει το κοινωνικό στοιχείο με την προσωπική αγωνιά των εφήβων, ενώ σε θέματα για τα ναρκωτικά, τις σχέσεις, τον σχολικό εκφοβισμό ο ρεαλισμός άλλοτε δυναμικός, μερικές φορές σκληρός, καθοδηγεί τους ήρωες προς την ενηλικίωση. Οι συνθέτες αφηγηματικές τεχνικές (μεταμυθοπλασία, διακειμενικότητα), το φαντασιακό στοιχείο ως όνειρο, ο αφηγηματικός τρόπος του μαγικού ρεαλισμού είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά της γραφής των Ελλήνων συγγραφέων αυτή την περίοδο. Στις εξελικτικές ποιοτικές τάσεις που εμφανίζει η ελληνική παιδική και εφηβική λογοτεχνία τα τελευταία χρόνια, διακρίνονται συγκεκριμένα παιδαγωγικά και κοινωνιολογικά της χαρακτηριστικά, τα οποία «όχι μόνο δεν αγνοούν την πραγματικότητα, αλλά αγγίζοντας την, αρνούνται καταφάσεις της, την μεταμορφώνουν». Η Οικονομίδου (2004), ωστόσο, επισημαίνει πως τα περισσότερα ελληνικά εφηβικά βιβλία κινούνται σε έναν ηθικοπλαστικό ρόλο με έναν «ψευτοσυντηρητισμό». Ουσιαστικά παρατηρούμε να αποφεύγονται τα «επικίνδυνα» θέματα, όπως η ανεπιθύμητη εφηβική εγκυμοσύνη ή ο διαφορετικός σεξουαλικός προσανατολισμός στην εφηβεία. Κι όταν τίθενται, δεν αφορούν κάποιον κεντρικό χαρακτήρα, αλλά δευτερεύοντες ή αδρανείς ήρωες.

Όσον αφορά την εφηβική λογοτεχνία, η είσοδος του 21^{ου} αιώνα θα συνοδευτεί με την εμφάνιση μιας νέας γενιάς συγγραφέων, οι οποίοι θα θίξουν αρκετά πρωτότυπα και τολμηρά θέματα, σε αντίθεση με την αμερικάνικη εφηβική λογοτεχνία της δεκαετίας του 1970 η οποία χαρακτηριζόταν από έντονο ρεαλισμό σε βαθμό που να γίνεται πεσιμιστική. Σίγουρα η κινητικότητα αυτή δεν μπορεί να είναι τυχαία, αφού το διάστημα αυτό υπάρχει και ένα ισχυρό

μεταφραστικό ρεύμα στην ελληνική αγορά βιβλίου. Ο Αναγνωστόπουλος (2006) διακρίνει έξι υποκατηγορίες στην εφηβική λογοτεχνία:

α) το *κοινωνικοπολιτικό μυθιστόρημα*: είναι το δημοφιλέστερο είδος, καθώς αναφέρεται σε προβλήματα και αγωνίες των νέων όπως αυτές διαγράφονται σε κάθε εποχή. Ο έφηβος αναγνωρίζει τον εαυτό του και δικά του βιώματα μέσα στη μυθοπλαστική αφήγηση.

β) το *ιστορικό μυθιστόρημα*: Ο Hägg (1987) τοποθετεί την πλοκή του μία ή δύο γενιές (σχεδόν πενήντα χρόνια) πριν απ' αυτή του συγγραφέα. Τοποθετείται σε ένα ρεαλιστικό περιβάλλον και γύρω από τους μυθοπλαστικούς χαρακτήρες εμφανίζονται ή γίνονται αναφορές σε υπαρκτά ιστορικά πρόσωπα, γνωστά γενικότερα στον αναγνώστη από την ιστορία ή την πολιτισμική κληρονομιά.

γ) το *ηθογραφικό μυθιστόρημα*: Ως είδος ασχολείται κατ' εξοχήν με τη λαογραφική παράδοση της ελληνικής επικράτειας. Αναδεικνύει ήθη και έθιμα, τοπικούς μύθους και παραδόσεις. Κατά τον Αναγνωστόπουλο (1991), το εφηβικό ηθογραφικό μυθιστόρημα είναι πιο περιγραφικό τοποθετεί τη δράση σε δεύτερη μοίρα και την εξέλιξη της προσωπικότητας ενός χαρακτήρα.

δ) το *μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας*: καλλιεργήθηκε στη χώρα μας μετά το 1975 με βασική εκπρόσωπο του τη Λίτσα Ψαραύτη, χωρίς ωστόσο να θεωρείται ιδιαίτερος αναπτυγμένο μέχρι και σήμερα, παρά τη δημοφιλία του στο παγκόσμιο εφηβικό κοινό (Κούκιας, 2020).

ε) το *μυθιστόρημα περιπέτειας*: Αναφέρεται σε έργα των οποίων η πλοκή στήνεται γύρω από μία περιπέτεια, η οποία όμως θα οδηγήσει υποχρεωτικά στην εξέλιξη των κεντρικών χαρακτήρων και στην αναθεώρηση των αρχικών τους επιθυμιών.

στ') το *ταξιδιωτικό μυθιστόρημα*: στόχο έχει να προβάλλει στους αναγνώστες την ελληνική γεωγραφική ποικιλομορφία (λαϊκός πολιτισμός και ιδιωματοισμοί, γεωγραφικές πληροφορίες, περιβαλλοντικές αναφορές) χωρίς να διδάσκει με τρόπο άμεσο. Η Ζωρζ Σαρή, η Άλκη Ζέη, και ο Κώστας Στοφόρος έδιναν μεγάλη έμφαση στην περιγραφή του τόπου και τον γεωγραφικό και κοινωνικό διάσκομο του μυθοπλαστικού τους κόσμου.

Ο Γιάννης Παπαδάτος (2014) ταξινομεί την ελληνική λογοτεχνία για εφήβους καθώς και τη μεταφρασμένη στα ελληνικά των τελευταίων τριάντα πέντε χρονών σε τρεις ομόκεντρους κύκλους, οι οποίοι βρίσκονται σε αλληλοσυσχέτιση. Τα κριτήρια είναι κυρίως θεματολογικά, με βάση τη δράση του ηρώα στο πλαίσιο της καθημερινότητας, αλλά και την προσέγγιση βασικών κοινωνικών ή οικουμενικών ζητημάτων. Στον κεντρικό κύκλο τοποθετούνται βιβλία στα οποία κυριαρχούν θεματικά προβλήματα που σχετίζονται με το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον (κυρίως με τον σχολικό εκφοβισμό), τις σχέσεις των συνομήλικων και των φυλών, τα θέματα των σπουδών, την αγωνιά για το μέλλον. Στην ομάδα αυτή των μυθιστορημάτων προβάλλεται ιδιαίτερα η αγωνιώδης πορεία του εφήβου προς την ωρίμαση, οι συγκρούσεις με τους γονείς, οι σχέσεις με τους δάσκαλους, η μοναξιά, η ερωτική διάθεση. Στον αμέσως

επόμενο κύκλο εντάσσονται μυθιστορήματα που συνδέονται με την ιστορική μνήμη και στα οποία ο έφηβος έχει ενεργητικό ρόλο, σε αυτά που παρουσιάζουν την εμπλοκή με τα ναρκωτικά ακόμα και με το AIDS, σε εκείνα που αναφέρονται στην προσφυγιά, στη μετανάστευση, τη βία, τον ρατσισμό και την τρομοκρατία, καθώς και σε αυτά που θίγουν τη σύγχρονη οικονομική και πολιτισμική κρίση. Ως τρίτος –εξωτερικός– κύκλος περιλαμβάνει θέματα για την ειρήνη και την ανάγκη αλλαγής της σύγχρονης πραγματικότητας, τη διαδικτυακή επικοινωνία, τη σύγχρονη κρίση καθώς και μυθιστορήματα μαγείας και φαντασίας με καταβολές στα βιβλία του Τόλκιν και με βάση τη σειρά μυθιστορημάτων της Rowling. Σημαντική επίσης άνθιση γνωρίζει την εποχή αυτή και η αστυνομική φορμουλαϊκή λογοτεχνία.

Η Άλκη Ζέη συγκεκριμένα υιοθετεί στην αφήγηση της την οπτική γωνία των παιδιών και συγκεκριμένα των εφήβων. Οι πρωταγωνιστές είναι πάντα έφηβοι όπως και οι αναγνώστες στους οποίους απευθύνεται. Το ρεαλιστικό περιβάλλον στο οποίο εντάσσει τα θέματα της είναι αυτά που υποκινούν και την μυθοπλασία της συγγραφέως. Η πλοκή της έχει ως κύριο μέλημα την ανεξαρτητοποίηση των ηρώων- εφήβων από το προστατευμένο πλαίσιο των γονιών και ο μόνος δρόμος προς αυτό είναι να έρθουν σε αντιπαράθεση με τους ίδιους ώστε τελικά να τους «ξεπεράσουν». Κύριο μέλημα της εφηβικής λογοτεχνίας είναι να βοηθήσει τους νέους να μεταβούν από την παιδική στην εφηβική ηλικία, έτσι παίρνει η Ζέη αφορμή και θίγει ζητήματα όπως τον πόλεμο, το διαζύγιο, τα ναρκωτικά. Όλα τα βιβλία της συγγραφέως είναι πλούσια σε εικόνες, θα τα χαρακτηρίζαμε σαν βιντεοκλίπ μέσω των οποίων μεταφέρονται έντονα συναισθήματα, στο γενικότερο σύνολό τους επίσης διαθέτουν και γρήγορο ρυθμό. Η Άλκη Ζέη γίνεται άλλωστε μέσα από τα βιβλία της η αφορμή ώστε να γίνει για πρώτη φορά αναφορά σε ιστορικές περιόδους και επίμαχα πολιτικά ζητήματα που υπήρξαν αποκλεισμένα ως τότε από το παιδικό αναγνωστικό κοινό, χωρίς υπεκφυγές αποδεικνύει πως το παιδικό βιβλίο μπορεί να πραγματεύεται το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο στο οποίο συμμετέχουν με τον τρόπο τους τα παιδιά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Βιογραφία της Άλκης Ζέη (μέσα από τα βιβλία της)

Κάθε αυτοβιογραφούμενος δημιουργός επιχειρεί να διασυνδέσει τον μυθοπλαστικό εαυτό με τον εξωτερικό κόσμο μέσα σε έναν συγκεκριμένο ιστορικό χρόνο. Αυτό προϋποθέτει την συνύπαρξη με άλλα πρόσωπα (τις περισσότερες φορές υπαρκτά, αν κι ίσως αλλαγμένα). Σε μια μυθιστορηματική ή διηγηματογραφική αυτοβιογραφία ο συγγραφέας παρουσιάζει τον εαυτό του μέσα στον κόσμο και όχι αποκομμένο από αυτόν. Ερμηνεύει τον κόσμο μέσα από την προσωπική οπτική των βιωμάτων. Η ζωή της Άλκης (Αγγελικής) Ζέη καταγράφεται αναλυτικά μέσα στη μυθοπλαστική αφήγηση παρουσιάστηκε στα βιβλία της: «Το καπλάνι της βιτρίνας», «Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου», «Ο θείος Πλάτων», «Κοντά στις ράγες», «Η μωβ ομπρέλα», «Η δωδέκατη γιαγιά και άλλα», «Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της», «Ο ψεύτης παππούς», «Σπανιόλικα παπούτσια και άλλες ιστορίες», «Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο», «Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά» και το τελευταίο της βιβλίο «Ένα παιδί από το πουθενά».

Η συγγραφέας γεννήθηκε στην Αθήνα, στις 15 Δεκεμβρίου 1923. Ο πατέρας της καταγόταν από την Κρήτη και η μητέρα της από τη Σάμο. Τα παιδικά χρόνια της τα πέρασε στη Σάμο, μαζί με την μεγαλύτερη αδερφή της, μακριά από τη άρρωστη μητέρα τους, αλλά και από τη ζωή της Αθήνας. Εκεί οι δύο τους θα ζήσουν μία καθημερινότητα πλούσια σε εμπειρίες και γεμάτη περιπέτεια, κάτι το οποίο θα ενισχύσει και θα αναδείξει το ταλέντο της συγγραφέως.

Με την επιστροφή της στην Αθήνα και φοιτώντας στο Γυμνάσιο, η Ζέη θα γνωρίσει τη Ζωρζ Σαρή, η οποία αργότερα θα γίνει και η αγαπημένη της συγγραφέας παιδικών βιβλίων. Στον θείο Πλάτωνα, ο οποίος εκτός από αδερφός της μαμάς της είναι και νονός της, οφείλει η Ζέη τη γνωριμία της με τη Διδώ Σωτηρίου, σύζυγο του θείου Πλάτωνος. Ο δυναμισμός και η ζωντάνια της θείας έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην ιδεολογική και πνευματική διαμόρφωση της, όχι μόνο στον τρόπο γραφής της αλλά και στη δύναμη μιας γυναίκας να μπορεί να ανατρέψει κοινωνικά στερεότυπα του φύλου της. Όπως περιγράφει γλαφυρά στο αυτοβιογραφικό βιβλίο της «Με μολύβι φάμπερ νούμερο 2», από τις πρώτες κίολας τάξεις του δημοτικού γράφει κουκλοθέατρο, όπως ακόμη και διηγήματα, τα οποία είχαν δημοσιευθεί και στο περιοδικό «Νεανική Φωνή», ανάμεσα στους συνεργάτες του οποίου ήταν ο Μάριος Πλωρίτης και ο Τάσος Λιγνάδης.

Με την έγκριση της τελειόφοιτης Ελένης Βακαλό, μετέπειτα εγνωσμένης ποιήτριας, δημοσιεύεται ένα χρονογράφημά της στην εφημερίδα του σχολείου. «Το κουτοκούλι μας

προέκυψε συγγραφέας!» θα σχολιάσει η αδερφή της, η Λενούλα. Και η φράση αυτή θα επαναληφθεί αρκετές φορές σαν οικογενειακό πείραγμα. Στη σχολή Αηδονοπούλου η Άλκη θα μπει στον όμιλο του κουκλοθέατρου της Ελένης Περράκη. Τότε θα γράψει τα πρώτα της έργα «που τα έφαγαν τα ποντίκια» και εκεί θα φανεί ένα σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τη γραφή της: το χιούμορ και η πειρακτική απομυθοποιητική ματιά της. Στις «κλαψωδίες» δημιούργησε τον Κλούβιο, μια παρωδία ομηρικού ήρωα, κάτι το οποίο άφησε τα ίχνη του στη μνήμη και στη γραφή της Άλκης. Η «κλαψωδία νούμερο 4» με τίτλο «Ο Οδυσσέας και η Καλυψώ», η Καλυψώ απαγγέλει στον Οδυσσέα στίχους της υπερρεαλιστριας ποιήτριας Μάτσης Χατζηλαζάρου και βέβαια εκείνος δεν καταλαβαίνει τίποτα. Όταν την εγκαταλείπει για να επιστρέψει στην Πηνελόπη, η Καλυψώ αυτοκτονεί πέφτοντας από έναν ψηλό βράχο. Η τελευταία της φράση είναι η μόνη που έμεινε από τη συγγραφική παραγωγή αυτής της περιόδου: «Είμαι ένα θλιμμένο καλαμπόκι!», αποδεικνύοντας την επινοητικότητα και την τόλμη της Άλκης Ζέη.

Σπούδασε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (δεν αποφοίτησε) και αργότερα στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών. Εντάχθηκε στην ΕΠΟΝ παρακινούμενη από τη Διδώ Σωτηρίου. Ενώ φοιτούσε στη Δραματική Σχολή, το 1943 γνώρισε τον μελλοντικό της σύζυγο, τον θεατρικό συγγραφέα Γιώργο Σεβαστίκογλου, με τον οποίο παντρεύτηκε το 1945. Το 1948, ύστερα από την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στον Εμφύλιο, ο σύζυγός της διέφυγε στην Τασκένδη. Η Ζέη προσπάθησε να τον ακολουθήσει, αλλά τη συνέλαβαν και την εξόρισαν στη Χίο λόγω των πολιτικών της πεποιθήσεων. Ύστερα από προσπάθειες έξι ετών, και αφού έμεινε για καιρό στην Ιταλία, το 1954 επανασυνδέθηκε με τον σύζυγο της στην Τασκένδη. Το 1957 μετακόμισαν στη Μόσχα, όπου σπούδασε στο τμήμα σεναριογραφίας του Ινστιτούτου Κινηματογράφου της Μόσχας και απέκτησε δύο παιδιά, την Ειρήνη και τον Πέτρο. Το 1964 επέστρεψε στην Ελλάδα για να ξαναφύγει πάλι το 1967 με την επιβολή της δικτατορίας, αυτή τη φορά για το Παρίσι, και να επιστρέψει οριστικά όταν έπεσε η απριλιανή χούντα.

Κατά την παραμονή της στη Σοβιετική Ένωση, έγραψε διηγήματα που τα έστειλε στην Ελλάδα και δημοσιεύονταν στην «Επιθεώρηση Τέχνης» και αργότερα εκδόθηκαν στο βιβλίο «Αρβυλάκια και γόβες». Στο πρώτο της μυθιστόρημα «Το Καπλάνι της βιτρίνας», το οποίο είναι αυτοβιογραφία, περιγράφει τα παιδικά της χρόνια στη Σάμο. Παρόλη τη δυσκολία αυτής της περιόδου, η δημιουργικότητα και το κέφι για ζωή ξεχειλίζουν, όπως φαίνεται στις σελίδες του μυθιστορήματος. Στο έργο της Άλκης Ζέη το ύφος της γραφής ταιριάζει απόλυτα με το ήθος του προσώπου. Το καλλιεργημένο γούστο της δεν επιδέχεται την επιμελημένη πόζα. Βασίζεται περισσότερο στη διαίσθηση και στην παρατήρηση και λιγότερο στη λογική των

αναλύσεων μέσω της εκφραστικής λιτότητας και της διαύγειάς της. Βαθαίνει την προοπτική της μέσα από τις ιστορίες που αποτέλεσαν βίωμα της, κάτι το οποίο μεταγγίζεται στη ζωντάνια των διαλόγων. Αφηγείται τη χαρά της ζωής που συνδυάζει με τη χαρά της γραφής και φτάνει αβίαστα μέχρι τον αναγνώστη. Διακρίνεται επίσης από σπάνια αίσθηση του χιούμορ.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε και τη σχέση της με σημαντικούς ανθρώπους όπως: Ο Νίκος Καρύδης, ο Μάνος Χατζιδάκις, ο Κώστας Αξελός, η Μέλπω Αξιώτη, ο Μίμης Δεσποτίδης, η Έλλη Λαμπέτη, η Ασπασία Παπαθανασίου, η Ντιριντάουα, η Αλέκα Παϊζη, ο Μάνος Ζαχαρίας, ο Μέντης Μποσταντζόγλου και η Τατιάνα Μιλιέξ. Έφυγε από τη ζωή «πλήρης ημερών» το βράδυ της 27 Φεβρουαρίου 2020, σε ηλικία 96 ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παρουσίαση συγγραφικού έργου στο σύμπαν την Εφηβικής Λογοτεχνίας

Στα ελληνικά γράμματα το αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα έχει μεγάλη παράδοση. Ο Παπαδιαμάντης και ο Βιζυηνός ήταν οι πρώτοι που ενσωμάτωσαν αυτό βιογραφικά στοιχεία στα διηγήματά τους, ενώ αργότερα το ίδιο έπραξε ο Μυριβήλης, ο Καζαντζάκης κ.ά. Η αυτοβιογραφία συνίσταται στην ανασύνθεση της πορείας μιας ζωής ή μέρους της, στο πλαίσιο των συνθηκών εντός των οποίων αυτή έχει βιωθεί, παρουσιάζοντας τον κόσμο από μία προσωπική σκοπιά (Γιαννακού, 2019). Ο Pascal αναζήτησε στην αυτοβιογραφία την ψυχοαισθητική προσέγγιση, κάνοντας λόγο για εσωτερική υπόσταση, αδιαφορώντας για τον λογοτεχνικό της χαρακτήρα και αναζητώντας κυρίως την πληροφοριακή διάσταση για την προσωπικότητα και τα πάθη ή τραύματα του δημιουργού (Πασχαλίδης, 1993). Ο Gusdorf (1980) συνδέει την αυτοβιογραφία με την επανασυναρμολόγηση του εαυτού σε μια συγκεκριμένη στιγμή της ιστορίας του συγγραφέα σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης του προσωπικού δράματος.

Για τον Gunn (Πασχαλίδης, 1993) η αυτοβιογραφία συνδέεται με τη λογοτεχνία ως ένα είδος μυθοπλαστικού και ιστορικού αφηγήματος που ασχολείται με τον χρόνο. Αναλόγως ο Gusdorf (1980) αντιλαμβάνεται το είδος ως διαμεσολαβημένη αυτοβιογραφία, ή όπως λέγαμε εμείς μυθοπλαστικά απομνημονεύματα. Σε αντίθεση με άλλα γνωστά είδη προσωπικού λόγου (απομνημονεύματα, επιστολογραφία, ημερολόγιο), το αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα και διήγημα υποτάσσονται στη σκοπιμότητα της αυτοαναπαράστασης και τις συμβάσεις του μυθοπλαστικού λόγου. Το αυτοβιογραφικό στοιχείο συμπλέκεται με τον μύθο και τον σκοπό συγγραφής του βιβλίου. Εξάλλου υπάρχει –κατά κανόνα– μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ των αφηγούμενων περιστατικών και της εποχής της συγγραφής, κάτι που βοηθά στην εκλογίκευση όσων έγιναν κι επιτρέπουν την ένταξή τους μέσα σε ένα μυθοπλαστικό πλαίσιο αναδρομικού, αυτοδιηγητικού αφηγήματος. Το αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα, καθώς ενσωματώνει τη σκοπιμότητα του συγγραφέα, ξεχωρίζει επειδή μέσα από το αφηγηματικό εγώ, ο πομπός-συγγραφέας, μοιάζει να απευθύνεται άμεσα στον αναγνώστη. Έτσι, αναπτύσσεται μια ξεχωριστή σχέση ανάμεσα στη συγγραφέα και τον έφηβο αναγνώστη, μια οικειότητα που θεμελιώνεται στην μυθοπλαστική ειλικρίνεια του πομπού ότι λέει την αλήθεια και αναμένει από τον αναγνώστη την κατανόησή της.

Μεθοδολογικά θα επιχειρήσουμε μια φαινομενολογική προσέγγιση στα μυθιστορήματα της Άλκης Ζέη, μέσα από το πρίσμα της αναγνωστικής πρόσληψης ενός εφήβου. Μολονότι αυτή η οπτική απομακρύνεται από τον ακαδημαϊκό λόγο και την επιστημονική συνοχή ενός

ακαδημαϊκού συγγράμματος ή μιας κριτικής ανάλυσης, θεωρούμε ότι αποκαλύπτει τον συναισθηματικό κυρίως τρόπο με τον οποίο τα έργα της Άλκης Ζέη προσλαμβάνονται από έναν έφηβο. Ταυτόχρονα θα προσπαθήσουμε να εστιάσουμε στο αφηγηματικό υποκείμενο, την πρόθεση της συγγραφέως, τα κίνητρα και τις εσωτερικές διεργασίες βάσει των οποίων υλοποιεί το αυτοβιογραφικό πρόταγμα. Μας ενδιαφέρει περισσότερο όμως ο λογοτεχνικός χαρακτήρας των κειμένων κι όχι ο στενός πληροφοριακός ή ιστορικός. Δεν αναζητούμε ιστορικές πληροφορίες μέσα από τα μυθιστορήματά της, αλλά να αναζητήσουμε τον τρόπο με τον οποίο το έργο μέσα από τις αυτοβιογραφικές πληροφορίες συγκινεί τον σύγχρονο έφηβο. Άλλωστε, κάθε αυτοβιογραφία περιλαμβάνει, κατά κανόνα, εκτός από την ιδιωτική ζωή του αυτοβιογράφου, στοιχεία για μια εποχή, για μια κοινωνία και για ιστορικά γεγονότα. Το αποτέλεσμα είναι να δημιουργούνται συχνά δύο επάλληλες χρονικές σειρές, εκείνη που συνιστά τον υποκειμενικό-βιωματικό χρόνο και εκείνη που συνιστά τον αντικειμενικό-κοινωνικό ή ιστορικό χρόνο (Γιαννακού, 2019).

Υπάρχουν όμως, κατά τη γνώμη μας δύο ακόμα σημαντικοί ιδιαίτεροι λόγοι που οδηγούν σε μια τέτοια προσέγγιση όσον αφορά τα έργα της Άλκης Ζέη που απευθύνονται σε εφήβους. Το αυτοβιογραφικό στοιχείο στα μυθιστορήματά της αποτελεί πηγή πληροφοριών για μια εποχή και είναι σχεδόν αδύνατο αυτό να το αγνοήσει ο αναγνώστης κατά την ερμηνευτική του πορεία. Παρά τη σύμπραξη της μυθοπλασίας στα αυτοβιογραφούμενα περιστατικά, αποκαλύπτεται η πολυτάραχη ζωή της συγγραφέως με σκοπό να ενημερώσει και να αποκαλύψει τις δυσκολίες της ζωής και τα απρόβλεπτα γεγονότα που τη διατρέχουν. Η ίδια, παράλληλα, η συγγραφέας δεν επιδίωξε ποτέ να διαχωρίσει το έργο της από τη ζωή της. Καταγράφει πρόσωπα και καταστάσεις της εποχής τους μέσα από βαθιές διανοητικές και ψυχολογικές διεργασίες και διατυπώνει απόψεις, σχόλια και ιδέες με τόση λεπτομέρεια και ευαισθησία που δύσκολα κάποιος άνδρας συγγραφέας θα ενδιαφερόταν –ή θα τολμούσε– να αναπαραστήσει (Γιαννακού, 2019).

Υπό αυτό το πρίσμα επιλέχθηκαν δώδεκα (12) βιβλία, εννιά (9) μυθιστορήματα και τρεις (3) συλλογές διηγημάτων, στα οποία το αυτοβιογραφικό κυριαρχεί, ενώ είναι έκδηλη η σκοπιμότητα: να πληροφορήσει του έφηβους αναγνώστες για ιστορικά συμβάντα στη ζωή μιας ολόκληρης γενιάς ανασυστήνοντας το παρελθόν μέσα από το ατομικό βίωμα. Τα έργα που επιλέξαμε για τη μελέτη μας είναι τα ακόλουθα:

- Το καπλάνι της βιτρίνας (1963)
- Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου (1971)
- Ο θείος Πλάτων (1975)

- Κοντά στις Ράγες (1977)
- Η μωβ ομπρέλα (1995)
- Η δωδέκατη γιαγιά και άλλα (2000)
- Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της (2011)
- Ο ψεύτης παππούς (2007)
- Σπανιόλικά παπούτσια και άλλες ιστορίες (2010)
- Το μολύβι φαμπέρ νούμερο δύο (2013)
- Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά (2017)
- Ένα παιδί από το πουθενά (2019)

3.1 Το καπλάνι της βιτρίνας

Το καπλάνι της βιτρίνας, το πρώτο βιβλίο της Άλκης Ζέη δημοσιεύθηκε πρώτη φορά το 1963, εκδόθηκε αρχικά από τις εκδόσεις «Θεμέλιο» και επανεκδόθηκε από τις εκδόσεις «Κέδρος». Σήμερα κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο». Στην Ελλάδα έχει ξεπεράσει τις πενήντα εκδόσεις. Το 1968 κυκλοφορεί στα αγγλικά σε μετάφραση του Αμερικάνου φιλέλληνα Edward Fenton (1918-1996). Από το 1974 κυκλοφορεί επανειλημμένα ξεπερνώντας σε πωλήσεις συνολικά τις διακόσιες πενήντα χιλιάδες αντίτυπα. Έχει μεταφραστεί σε είκοσι τρεις διαφορετικές ξένες γλώσσες, σε τριάντα επτά διαφορετικές εκδόσεις. Το 1990 μεταφέρεται στην μικρή οθόνη σε σενάριο και σκηνοθεσία του Πέτρου Λύκα, προβλήθηκε στην ΕΡΤ1 και αποτελούταν από δέκα επεισόδια. Όταν το 1963 κυκλοφορεί πρώτη φορά στην Ελλάδα «Το καπλάνι της βιτρίνας», η Άλκη Ζέη βρίσκεται πολιτικός πρόσφυγας στη Μόσχα. Ιδιαίτερα πρωτοπόρο παρουσιάζει ρεαλιστικά χωρίς περιορισμούς όσα συνέβησαν την εποχή εκείνη, και αναδεικνύει την έντονη διαφορά ανάμεσα στη δημοκρατία και τον φασισμό, τον τρόπο με τον οποίο συμπεριφέρονταν η κοινωνία και το κράτος σε άτομα με μη αποδεκτές πεποιθήσεις, κάτι το οποίο εξυφάνεται σε όλη την ιστορία. Ένα αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα, το οποίο (όπως και τα υπόλοιπα βιβλία της), όπως τόνισε η ίδια, δεν γράφτηκε για παιδιά, δεν το θεωρούσε παιδικό βιβλίο.

Η Άλκη Ζέη γράφει για τις ιστορίες τις οποίες διηγούταν στα παιδιά της, ιστορίες για την παιδική της ηλικία, για την αδερφή της, τον παππού της, για εκείνα τα καλοκαίρια που έζησε στη Σάμο. Μέσα από την ευαίσθητη ματιά της, παρουσιάζει σημαντικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας της περιόδου, όπως τα βίωσε και τα είδε εκείνη ως παιδί και τα οποία δεν ήθελε να ξεχαστούν στο πέρασμα του χρόνου. Δεν αποτέλεσε κύριο μέλημά της να μιλήσει για τη δικτατορία, δεν έγραψε για εκείνη. Αυτή αποτέλεσε μέρος της ζωής της και συνάμα του

συγγραφικού της έργου. Με κάποιο τρόπο η δικτατορία του Μεταξά, το 1936, μπλέχτηκε και επηρέασε τα παιχνίδια και τη ζωή της μικρής Άλκης.

«Η πιο μεγάλη βράβευση για μένα είναι ότι κυκλοφορεί το *Καπλάνι της Βιτρίνας* πενήντα δύο χρόνια. Γιατί αν είχα πάρει τα βραβεία και δεν κυκλοφορούσαν τα βιβλία, τι να τα κάνω; Και το *Καπλάνι* μάλιστα που κυνηγήθηκε τόσο πολύ. Δηλαδή ενώ στη Γαλλία το είχαν βάλει στον κατάλογο των εκατό πενήντα καλύτερων διεθνώς βιβλίων, εδώ στέλνανε γράμματα στα υπουργεία προς Θεού να μην μπει μέσα στα σχολεία το βιβλίο», είπε η Ζέη σε συνέντευξή της στον Απόστολο Πάππο.

Το καπλάνι της βιτρίνας αναφέρεται στο ομοίωμα μίας τίγρης (καπλάνι, κατά τη διάλεκτο των ηρώων της ιστορίας) και με αφορμή αυτό, σκιαγραφεί τη ζωή δύο αδερφών. Η οκτάχρονη Μέλια και η δεκάχρονη Μυρτώ ζουν σε ένα νησί του Βορείου Αιγαίου μαζί με τους γονείς, τον παππού, την αδερφή του παππού και την Σταματίνα, η οποία τους βοηθά στις δουλειές του σπιτιού. Η Ζέη μάς παρουσιάζει μία τυπική οικογένεια της εποχής εκείνης.

Ο πατέρας τους είναι και ο μόνος που εργάζεται. Η μητέρα, η οποία όπως και η αδερφή του παππού, ασχολείται με τις υποχρεώσεις του σπιτιού. Και τέλος ο παππούς, όταν δεν βρίσκεται στο δωμάτιο του διαβάζοντας τους αρχαίους του, ασχολείται με τη διαπαιδαγώγηση των κοριτσιών. Συγκεκριμένα, ο παππούς είναι εκείνος που διδάσκει τα κορίτσια μιας και εκείνα δεν πήγαιναν σε κάποιο σχολείο, διότι είχαν επιλέξει να εκπαιδευτούν κατ' οίκον. Μέσα από τις ανιαρές Κυριακές, τα κορίτσια ζουν έναν χειμώνα απομονωμένο, χαζεύοντας από το παράθυρο του σπιτιού τους και έχοντας συντροφιά τις δεκάδες ιστορίες του αρχαιολάτρη παππού, που ταξιδεύει τις δύο εγγονές του σε μυθικούς κόσμους με ήρωες και σοφά αποφθέγματα. Τα δύο κορίτσια αδημονούν για τον ερχομό του καλοκαιριού και μαζί με αυτό και του μεγάλου εξαδέλφου τους. Η μοναδική τους προσμονή στην καθημερινότητα τους είναι το καπλάνι, η βαλσαμωμένη τίγρης, μέσα στη βιτρίνα της σάλας. Η Σταματίνα, με κάθε ευκαιρία, όταν λείπει η θεία τους, καλεί τα κορίτσια για να δουν την τίγρη με τα δύο διαφορετικά μάτια που κοιτάζει τον κόσμο κάθε φορά, βλέποντας τις δυο όψεις του κόσμου. Επικίνδυνες ιστορίες γεμάτες περιπέτεια και δράση έχουν συνδεθεί με το μυαλό των μικρών ηρώων, ιστορίες που τις διηγείται τα καλοκαίρια ο μεγάλος τους ξάδερφος Νίκος, ο οποίος σπουδάζει στην Αθήνα. Κάποιες από τις ιστορίες τελειώνουν ευχάριστα, όταν το καπλάνι κοιτάζει με ανοιχτό το γαλάζιο του μάτι, όταν όμως εκείνο κοιτάζει με το μαύρο του μάτι, τότε οι ιστορίες είναι θλιμμένες και γεμάτες θυμό.

Ο Νίκος, όταν τους επισκέπτεται τα καλοκαίρια τους, παίρνει μαζί με τους υπολοίπους και πηγαίνουν στη θάλασσα, στο εξοχικό τους σπίτι σε μία παραθαλάσσια περιοχή, στο Μαλαγάρι. Εκεί η ζωή τους εκτυλίσσεται κυρίως στην παραλία και στις πλαγιές του

Μαλαγαριού, αρχηγός τους φυσικά σε όλες τους τις σκανταλιές και στα παιχνίδια είναι ξανά ο Νίκος. Όταν πλέον κουράζονται από τα τρεξίματα τους ο μεγάλος τους ξάδερφος είναι εκεί, τους συγκεντρώνει στην παραλία και τους διηγείται ιστορίες με το καπλάνι.

Όλη αυτή η όμορφη καθημερινότητα μία ζεστή μέρα του Αυγούστου το 1936 αλλάζει. Κάτι συνέβη, «έγινε δικτατορία» όπως τους είπε η Σταματίνα. Ο Νίκος πλέον δεν μπορεί να τις συντροφεύσει στα παιχνίδια τους γιατί τον κυνηγούν. Παράλληλα, η οικογένεια επιλέγει να στείλει τα κορίτσια στο ιδιωτικό σχολείο του κυρίου Καρανάση και ενώ η Μυρτώ γοητεύεται από αυτά που βλέπει αποφασίζει ότι θέλει να γίνει Φαλαγγίτισσα, να ενταχτεί στην οργανωμένη νεολαία του καθεστώτος του Μεταξά. Από την άλλη η μικρή Μέλια νιώθει κάποια αποστροφή για αυτή τη συμπεριφορά της μεγάλης αδερφής της, όσο και για τη συμπεριφορά του κυρίου Καρανάση για τις κοινωνικές διακρίσεις τις οποίες κάνει ανάμεσα στους μαθητές του σχολείου και ιδιαίτερα προς τον πολύ καλό της φίλο, τον Αλέξη. Η Ζέη δίνει στους ήρωες της όλες τις φυσιολογικές αντιδράσεις που είχαν τα παιδιά της ηλικίας που περιγράφει. Έτσι η Μυρτώ επηρεάζεται και γίνεται μέλος και αρχηγός της οργάνωσης. Η αντιπαράθεση των χαρακτήρων, οι οποίοι παρουσιάζονται με αυθεντικότητα, είναι εμφανής.

Η κορύφωση όλων αυτών των γεγονότων έρχεται όταν η Μέλια είναι παρούσα στο κάψιμο των βιβλίων στην πλατεία, ανάμεσα στα οποία βρίσκονται και κάποιοι από τους «αρχαίους» του παππού της, όπως και κάποια συγγράμματα του πατέρα του Αλέξη, ο οποίος ήταν συγγραφέας. Εκεί η μικρή Μέλια δεν μπορεί να καταλάβει γιατί η δικτατορία φέρεται με αυτόν τον τρόπο σε ανθρώπους καλούς και μορφωμένους. Επιπλέον θυμώσει με το καπλάνι που κοιτάζει τον κόσμο από την κακή του πλευρά. Το καπλάνι, κάποια στιγμή, της επιφυλάσσει μια έκπληξη, ένα σημείωμα κρυμμένο στο στόμα του, το οποίο την οδηγεί στον ξάδερφό της τον Νίκο. Χωρίς να το καταλάβει, η μικρή γίνεται συνεργός στα σχέδια του εξαδέλφου της, για μια καλύτερη ζωή χωρίς τυράννους και δικτάτορες.

Η συγγραφέας, με ιδιαίτερη μαεστρία, παίρνει από το χέρι τον αναγνώστη και τον οδηγεί στην παιδική της ηλικία, στο σκοτεινό 1936, τη χρονιά της εγκαθίδρυσης της δικτατορίας του Μεταξά, τη χρονιά του φασίστα Φράνκο και των αναρχικών στην Ισπανία. Είναι επίσης η χρονιά που ο Χίτλερ καταλαμβάνει τη Ρηνανία και ετοιμάζει την πολεμική του μηχανή που θα χτυπήσει τα τύμπανα του πολέμου. Μόλις τρεις μέρες πριν το πραξικόπημα του Μεταξά, την πρώτη Αυγούστου του 1936, ο Αδόλφος είχε κηρύξει την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων του Βερολίνου. Το καλοκαίρι της χρονιάς αυτής, τα κορίτσια ζωντανεύουν την ιστορία με τον δικό τους παιδικό και παράλληλα συνειρμικό τρόπο. Το νησί αλλά και οι συναναστροφές αποτελούν έναν μικρόκοσμο της εποχής. Το καπλάνι είναι εκείνο το οποίο εστιάζει με την ματιά του στις εξελίξεις, στην ομορφιά και στην ασχήμια της εποχής.

Ένα ακόμη εύρημα της συγγραφέως στο Καπλάνι της βιτρίνας είναι ο κώδικας «ΕΥ-ΠΟ», τον οποίο είχαν επινοήσει τα δύο κορίτσια. Με τον κώδικα ΕΥ-ΠΟ μεταφέρουν τα όμορφα συναισθήματα και ωραίες εικόνες εκείνης της εποχής, ενώ, αντιστρόφως, με τον κώδικα «ΛΥ-ΠΟ» όλα εκείνα τα οποία ασχημαίνουν τη ζωή και την ψυχή των μικρών ηρωίδων. Μία γλώσσα συνθηματική που μόνο τα δύο κορίτσια είναι σε θέση να αντιληφθούν, ο δικός τους κώδικας ώστε κάθε βράδυ να εκφράζουν τα συναισθήματά τους. Η συνθηματική τους επικοινωνία καταδεικνύει την απόσταση την οποία είχαν από τα υπόλοιπα παιδιά αλλά και την ανάγκη τους για αποφόρτιση της καθημερινότητας.

Το χιούμορ μέσα από την παιδική αθωότητα και τη δήθεν αφέλεια διαπερνά όλο το βιβλίο της συγγραφέως και καθιστά το κείμενο περισσότερο παραστατικό. Η καθημερινή, μεστή γλώσσα μαζί με τους διαλόγους δίνουν ζωντάνια. Ένας μικρόκοσμος ο οποίος αντιδιαστέλεται με τον τρόπο δράσης των μεγάλων. Αυτό διαφαίνεται ιδιαίτερα γύρω και από τον τρόπο αντιπαράθεσης μεταξύ των χαρακτήρων. Οι δημοκρατικοί στην οικογένεια της Μέλιας, η ιδιαίτερα φιλόδοξη Μυρτώ και οι καιροσκόποι της εποχής, όπως ο διευθυντής του σχολείου των κοριτσιών, ο κύριος Καρανάσης και οι γονείς της Πιπίτσας, παιδικής φίλης των κοριτσιών. Αυτή η αντιπαράθεση αποκαλύπτει τις έντονες πολιτικές αλλά και κοινωνικές συγκρούσεις των ανθρώπων της εποχής. Οι κοινωνικές διαφορές είναι έντονες, τα παιδιά μη προνομιούχων οικογενειών αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερα μειονεκτικό και σκληρό τρόπο, κάτι το οποίο μας κάνει να τα βλέπουμε με ιδιαίτερη συμπάθεια. Ο ερχομός της δικτατορίας του Μεταξά αναγκάζει τον Νίκο να κρύβεται και έτσι ξεκινά το παιχνίδι «του καπλανιού», όταν τα παιδιά αρχίζουν και φυγαδεύουν τον αγαπημένο τους ξάδερφο. Εκεί η ζωή και οι χαρακτήρες των παιδιών θα επηρεαστούν και τα γεγονότα που θα ακολουθήσουν, θα τα αλλάξουν μια για πάντα. Έρχονται αντιμέτωπα με νέες καταστάσεις, με νέα ήθη στο σχολικό περιβάλλον τους όπου υποχρεώνονται να γίνουν μέλη της φασιστικής Εθνικής Οργάνωσης Νέων.

Σύμφωνα με κριτικές που δημοσιεύθηκαν για το πρώτο αυτό μυθιστόρημα της Ζέη η συγγραφέας χαρακτηρίζεται για το εξαιρετικά καινοτόμο και πρωτοποριακό έργο της, το οποίο γοητεύει το αναγνωστικό κοινό τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Μιλά με ελκυστικό τρόπο και διαθέτει την ικανότητα να γαλουχεί τις νεότερες γενιές θίγοντας ιστορικοκοινωνικά θέματα, τα οποία παλαιότερα θεωρούνταν ακατάλληλα για παιδιά. Πριν το 1960 κυριαρχούσε στο παιδικό μυθιστόρημα ένα έντονο διδακτικό, πατριωτικό και φυσιολατρικό πνεύμα. Η Άλκη Ζέη όμως επηρεασμένη από την τραυματική εποχή της Κατοχής και του Εμφυλίου εγκατέλειψε την μεγαλοστομία, την εξιδανίκευση, τα κηρύγματα και τον λυρισμό και στράφηκε προς τη λιτότητα και τη ρεαλιστική καταγραφή και αποταμίευση των γεγονότων. Σκιαγραφεί τους ήρωες με απλό, συνηθισμένο τρόπο, απέχοντας από ηθικοπλαστικές

προθέσεις ή νοσταλγική διάθεση. Αναδεικνύει την έννοια του διαρκούς αγώνα για το δίκιο και το κυριότερο την ελευθερία, οι ήρωες χαρακτηρίζονται από αλτρουισμό και μαχητικότητα, υπεραμύνονται κάτι το οποίο προσδίδει μοναδικότητα στους χαρακτήρες της Ζέη. Ταυτόχρονα όμως οι ήρωες είναι και πολύ ανθρώπινοι, όπως η Μέλια και η Μυρτώ. Όλα αυτά δεν θα μπορούσαν να συμβούν αν δεν μεσολαβούσαν οι ανθρώπινες συγκρούσεις, αλλά και οι εσωτερικές αναδιατάξεις, μικρά αδιέξοδα, στιγμιότυπα από την καθημερινή ζωή αλλά και γεγονότα που τους ανέθρεψαν.

Με αυτόν τον τρόπο η Ζέη σκιαγραφεί το προφίλ του συνειδητοποιημένου πολίτη, εκείνος ο πολίτης ο οποίος παλεύει για το κοινό καλό και παραμερίζει τον εγωισμό και τις ατομικές επιδιώξεις του. Αυτό άλλωστε είναι και το πιο σημαντικό στοιχείο που κάνει τα βιβλία της διαχρονικά και οικουμενικά. Η συγγραφέας συνομιλεί με ειλικρίνεια και αμεσότητα με τους νεαρούς αναγνώστες. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση που επιλέγει συνήθως βοηθά το παιδί να προσλάβει την πραγματικότητα, ζωντανεύει ολόκληρο τον κόσμο, ανασυστήνει το παρελθόν και το παρόν και με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύει τον πλούτο και τα διαφορετικά υλικά από τα οποία είναι φτιαγμένη η ζωή. Ωστόσο, το σημαντικότερο που κατάφερε η Άλκη Ζέη ήταν να συνδυάσει αριστοτεχνικά τον μύθο με την Ιστορία με μία γραφή διαχρονική.

Για το βιβλίο έχουν αναφερθεί: η Αγγελική Βουλομάνου σε άρθρο της «Ένα καπλάνι μισού αιώνα και ένας... έφηβος παππούς» στην ιστοσελίδα *Bookbar*, η Λίλα Κονομάρα γράφει κείμενο το οποίο διαβάστηκε στην τιμητική εκδήλωση που οργάνωσε *Ο Αναγνώστης* προς τιμή της συγγραφέως αναφερόμενη στο βιβλίο της συγγραφέως με τίτλο «Ο αιώνας της Άλκης Ζέη- μια αποτίμηση» και τέλος έχει αναρτηθεί άρθρο στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* από τη Γιούλη Επτακοίλη με τίτλο «Ιστορίες που αγαπήσαμε».

«Παραμένοντας πάντα νεανική, χωρίς ποτέ να νεάζει», είχε γράψει γι' αυτήν ο Τίτος Πατρίκιος, «η Άλκη Ζέη μάς ελευθερώνει απ' αυτήν την αραχνιασμένη νοσταλγία που είναι η προσήλωση σε ένα ακίνητο και ανέφικτο παρελθόν, για να μας ωθήσει σε μίαν αναστοχαστική ωριμότητα που εντάσσει το ανέφικτο μέσα στο κινούμενο παρόν. Η σπουδαία αυτή συγγραφέας μάς θυμίζει ένα πρόσωπο της Ελλάδας τρυφερό, ρομαντικό, με αγνό πατριωτισμό και γνώση της Ιστορίας. Αυτό που έχουμε ανάγκη περισσότερο σήμερα».

3.2 Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου

Το δεύτερο βιβλίο της Άλκης Ζέη γράφτηκε το 1971, όταν η ίδια βρισκόταν στο Παρίσι?. Πρόκειται για ένα βραβευμένο μυθιστόρημα που δεν απευθύνεται σε παιδιά αλλά σε αναγνώστες ανεξαρτήτως ηλικίας, του οποίου η ιστορία τοποθετείται στην Αθήνα την περίοδο της Κατοχής. Το βιβλίο πρωτοκυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Κέδρος» και από το 2011, κυκλοφορεί πλέον από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο». Στα χρόνια της Μεταπολίτευσης γνώρισε σταδιακά μεγάλη εμπορική επιτυχία, με συνολική κυκλοφορία μέχρι το 2010 περισσότερων από τριακόσιων πενήντα χιλιάδων αντιτύπων. Το 1972, κυκλοφορεί το βιβλίο στα αγγλικά (ΗΠΑ και Βρετανία), με τίτλο *Petros' War* (Ο πόλεμος του Πέτρου), μεταφρασμένο από τον Αμερικάνο φιλέλληνα Edward Fenton (1918-1996). Η αγγλική έκδοση του μυθιστορήματος τιμήθηκε με το βραβείο Mildred L. Batchelder του αμερικάνικου οργανισμού Association for Library Service to Children (ALSC) το 1974. Το βιβλίο κυκλοφόρησε σε γαλλική μετάφραση το 1976 και στη συνέχεια ακολούθησαν μεταφράσεις σε άλλες δέκα γλώσσες. Το 2011 διασκευάστηκε και παρουσιάστηκε στο Εθνικό Θέατρο, σε σκηνοθεσία του Παναγιώτη Τζαμαργιά. «Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου» αντέχει στον χρόνο, δεν χάνει ποτέ στη γοητεία του και οδηγεί τον αναγνώστη με ένα ιδιαίτερο τρόπο σε μία εποχή την οποία αφήσαμε πίσω μας. Έχει μεταφραστεί σε δεκατέσσερις γλώσσες. Έχει βραβευτεί στις Ηνωμένες Πολιτείες με το Βραβείο Μίλντρεντ Μπάτσελντερ που δίνεται για το καλύτερο ξένο παιδικό βιβλίο. Καθόλου τυχαίο γεγονός η διάκριση αυτή, αφού πολλές γενιές μεγάλωσαν μαζί του και συνεχίζουν να μεγαλώνουν, συγκινεί και επηρεάζει σε βάθος χρόνου.

Μέσα από την αθώα ματιά του μικρού Πέτρου, ενός εννιάχρονου αγοριού, το οποίο ζει με την οικογένειά του σε κάποιο προάστειο της πρωτεύουσας, η αφήγηση ξεκινά μία ημέρα πριν από την εισβολή των Γερμανών και την κήρυξη της κατοχικής περιόδου. Την 27^η Οκτωβρίου του 1940, ο μικρός Πέτρος θα τη θυμάται γιατί εκείνη την ημέρα πεθαίνει το τριζόνι του, που αγαπούσε πολύ. Ο μικρός ήρωας στενοχωριέται για το τριζόνι, χωρίς να αντιλαμβάνεται την καταστροφή που πλησιάζει. Τον αρχικό ενθουσιασμό για τις νίκες στο Αλβανικό Μέτωπο θα ακολουθήσει η πίκρα για την ήττα και την εισβολή των γερμανικών αρμάτων τελικά στην Αθήνα. Η καθημερινότητα, μέσα στο σπίτι, με τους γονείς, τον παππού και τη μεγαλύτερη αδερφή του, αλλάζει άρδην και μας συμπαρασύρει στις εξελίξεις και τις αλλαγές τις οποίες βίωσε εκείνος στο σπίτι, τη γειτονιά και τη ζωή του. Ο ήρωας είναι μόλις εννιά ετών, αλλά αυτό δεν σημαίνει τίποτα. Η παιδική του ψυχή θα αντέξει τον θάνατο, την πείνα, την απώλεια και τον φόβο. Οι εξελίξεις στα μέτωπα παρασύρουν την καθημερινή ζωή της οικογένειας και του ίδιου. Ήταν ένα αγόρι της εποχής, με το καθημερινό άγχος για το σχολείο και με συντροφιά

μία χελώνα. Από την ήρεμη καθημερινότητά του, μεταφέρεται σε μία σκοτεινή και ταραγμένη περίοδο, έρχεται αντιμέτωπο με την πείνα, τον φόβο, τον θάνατο. Η πίεση των γεγονότων αλλάζει και τους ανθρώπους. Ο καθένας αντιδρά με τον δικό του ξεχωριστό τρόπο: κάποιιοι γίνονται ήρωες και άλλοι αναξιοπρεπείς. Η γειτονιά αλλάζει, το σχολείο μοιάζει περισσότερο με κέντρο διανομής συσσιτίου, οι φίλοι και οι συγγενείς του μεταβάλλονται είτε σε πεινασμένες και φοβισμένες σκιές είτε σε γενναίες μορφές που στέκονται αντίκρυ στους Γερμανούς ως ήρωες.

Η Άλκη Ζέη κατά την περίοδο της Κατοχής είχε ενταχθεί στην ΕΠΟΝ και είχε ενεργό δράση στον αντιστασιακό αγώνα. Κάπως έτσι είναι και ο ήρωάς της, ο Πέτρος, που περπατά με δύναμη και αποφασιστικότητα στον δρόμο προς την απελευθέρωση περνώντας από τα μονοπάτια της πείνας, του εκφοβισμού, των συσσιτίων και της Αντίστασης. Ο μικρός γίνεται μάρτυρας των σκληρών γεγονότων και αποφασίζει, χωρίς κανένα δισταγμό, να πάρει μέρος στην Αντίσταση. Ξέρει πάντοτε τι είναι αυτό που θέλει να κάνει, ιδεαλιστής και ιδιαίτερα τολμηρός με μία δόση άγνοιας κινδύνου αντιδρά. Ο Πέτρος δοκιμάζεται, χάνει φίλους του, πρώτα ζει την απώλεια της αγαπημένης του χελώνας, έπειτα τραντάζεται από τον χαμό της συναγωνίστριας του, Δροσούλας, και τέλος μπροστά στα μάτια του βλέπει να πυροβολείται και να πεθαίνει ο καλύτερός του φίλος. Παρατηρεί πως η Κατοχή με τον τρόπο της εμφανίζει καλά κρυμμένα στοιχεία των ανθρώπων, οι οποίοι χάνουν τους εαυτούς τους. Απομυθοποιεί πρόσωπα όπως τον θείο του, ο οποίος δεν γυρίζει νικητής και λαβωμένος από τον εχθρό όπως φανταζόταν και παράλληλα ο παππούς του, βάζοντας τις «αξίες» του στην άκρη, ζητιανεύει ώστε να ικανοποιήσει την πείνα του, ενώ ο ίδιος του ο πατέρας μένει άπραγος στις εξελίξεις μπροστά από ένα ραδιόφωνο.

Η ιστορία είναι ένα καλειδοσκόπιο χαρακτήρων ιδιαίτερα αντιπροσωπευτικό για τις κοινωνικές φυσιογνωμίες της εποχής, οι Εβραίοι, οι στρατιώτες, τα σαμποτάζ και από την άλλη πλευρά ο φούρναρης και ο μπακάλης, οι μαυραγορίτες της εποχής οι οποίοι αναγκάζουν τους πολίτες να ξεπουλάνε τα υπάρχοντά τους και μαζί με τους υπολοίπους και η οικογένεια του Πέτρου για ένα κομμάτι ψωμί, ακόμη και η γειτόνισσα η οποία παντρεύεται τον κατακτητή. Αξιοσημείωτη είναι στο μυθιστόρημα της Ζέη η φιγούρα της Ρίτας, μιας Εβραιοπούλας. Η Ρίτα είναι φίλη και συμμαθήτρια της πρωταγωνίστριας Αντιγόνης, η οποία βιώνει κλιμακωτά την Κατοχή, την επέλαση των Γερμανών, την αιχμαλωσία των γονιών της και τη δική της αγωνία σε όλο το χρονικό φάσμα της Κατοχής. Το προφίλ της δεν διαφοροποιείται σε σχέση με τις υπόλοιπες φίλες της πρωταγωνίστριας, ούτε σε θέματα ψυχισμού, ούτε σε ειδικά εξωτερικά χαρακτηριστικά, τα οποία θα παρέπεμπαν σε στερεοτυπικές απεικονίσεις. Παραμένει μάλλον μια συμπαθητική κοριτσίστικη φυσιογνωμία.

Έτσι στη σελίδα σαράντα τρία, εκφράζει τις πρώτες της αγωνίες «Αντιγονούλα, χαθήκαμε, μάς κήρυξαν και οι Γερμανοί τον πόλεμο. Εμάς τους Εβραίους λέει η μαμά θα μας σκοτώσουν όλους». Μετά την αιχμαλωσία και τον εκτοπισμό των γονιών της, αναρωτιέται: «Θα μας μαζέψουν όλους τους Εβραίους, πιάνεται η ανάσα της Ρίτας και γίνεται ακόμη πιο χλωμή» (σελ. 221). Στη συνέχεια η Ρίτα σε αντίθεση με τους γονείς της απλά κρύβεται σε κάποιο φιλικό σπίτι (σελ. 238), «Γιατί η Ρίτα δεν θα ξαναβγεί πια στο δρόμο, αν δεν φύγουν οι Γερμανοί», δικαιολογεί τα λεγόμενα της η πρωταγωνίστρια Αντιγόνη».

Η συγγραφέας «χτίζει» με μαεστρία τον πρωταγωνιστή της και προετοιμάζει τον αναγνώστη για όσα θα ακολουθήσουν, οι μικροί ήρωες και ηρωίδες γίνονται οι σιωπηλοί πρωταγωνιστές του πολέμου. Είναι άλλωστε και η αφορμή ώστε να ανασύρει η συγγραφέας όσα έζησε και έτσι δημιουργείται ένας νέος τρόπος παρουσίασης της Ιστορίας. Όλα όσα έζησε, η νίκη απέναντι στους Ιταλούς, το θάρρος των Ελλήνων, η Γερμανική Κατοχή, η πείνα, η Αντίσταση, οι παράνομες οργανώσεις, το αντάρτικο, τα βασανιστήρια, ο αγώνας για την ελευθερία και η πάλη ενάντια στον φασισμό είναι και τα κεντρικά σημεία των παιδικών βιβλίων για την Γερμανική Κατοχή. Έτσι λοιπόν, οι μνήμες των παιδικών χρόνων δίνονται απλόχερα στους νέους και προσπαθεί με αυτόν τον τρόπο «να διδάξει» με ένα διαφορετικό τρόπο την Ιστορία.

Για το βιβλίο έχουν αναφερθεί η Δήμητρα Μακροπούλου σε άρθρο της στην εφημερίδα *Τα Νέα* με τίτλο «Παιδιά που φωνάζουν παρών στον αγώνα», ενώ ανάμεσα σε άλλα βιβλία κάνει λόγο και στον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου» και ο Ανδρέας Καρακίτσιος σε έρευνά του σχετικά με την αναζήτηση της εικόνας των Εβραίων στη λογοτεχνική παραγωγή με τίτλο «Οι αναπαραστάσεις του Εβραίου στη παιδική λογοτεχνία. Κυνηγώντας τις λέξεις και τα νοήματα» αναφέρεται στο συγκεκριμένο μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη.

Πρόκειται για ένα μυθιστόρημα το οποίο αναδεικνύει μία δύσκολη και μαύρη περίοδο της ιστορίας μας, από την αρχή μέχρι και το τέλος της. Η συγγραφέας, έχοντας ζήσει αυτά τα γεγονότα, αναβιώνει αυτή την περίοδο με αριστοτεχνία. Η παραγμένη εποχή απλώνεται ολοζώντανη μπροστά στα μάτια του αναγνώστη. Η αφήγηση είναι απολαυστική και οι περιγραφές ιδιαίτερα συγκινητικές, μιλάει για καταστάσεις βίας μα συνάμα δεν τις περιγράφει, μεταφέροντας όμως όλες αυτές τις εικόνες με ρεαλισμό. Η ίδια η Ζέη δεν παίρνει θέση. Η ματιά της στρέφεται παντού, δεν υπερασπίζεται μα ούτε λοιδορεί. Αφήνει τα γεγονότα να μιλήσουν από μόνα τους, μέσα από τα συναισθήματα των πρωταγωνιστών, να κάνει γνωστά τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν την εποχή της κατοχικής Αθήνας μέσω του ρεαλισμού της. Έτσι ο αναγνώστης είναι σε θέση να καταλάβει ποιοι ήταν οι ήρωες της εποχής και ποιοι ήταν οι δωσίλογοι, εκείνοι που πλούτισαν πατώντας στη δυστυχία των συνανθρώπων τους και

τελικά επωφελήθηκαν από τον ανάγκη τους για επιβίωση. Η συγγραφέας τονίζει και την αξία της μεγαλοψυχίας, αφού όταν ελευθερώθηκε η Αθήνα από τους κατακτητές, ούτε η συγγραφέας έδωσε κάποια σημασία στην αντεκδίκηση.

3.3 Ο θεός Πλάτων

«Ο θεός Πλάτων», το τρίτο βιβλίο της Άλκης Ζέη, εκδόθηκε το 1975 από τις εκδόσεις «Κέδρος». Στις μέρες μας κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο». Ως ένα από τα βιβλία που περιέχονται στη συλλεκτική κασετίνα «Η Βιβλιοθήκη της Άλκης Ζέη», έχει κυκλοφορήσει και στα γαλλικά. «Ο θεός Πλάτων» είναι ένα μυθιστόρημα για παιδιά που περιγράφει τις δύσκολες συνθήκες επιβίωσης των πολιτικών προσφύγων στη Μόσχα λίγα χρόνια μετά τον Εμφύλιο. Γλυκόπικρα περιστατικά ανθρώπων που εξορίστηκαν από την πατρίδα τους τα δύσκολα χρόνια μετά τον Εμφύλιο.

Οι μικρότεροι αναγνώστες ίσως δυσκολευτούν να κατανοήσουν το ιστορικό υπόβαθρο όμως οι περιπέτειες των μικρών πρωταγωνιστών και η φροντίδα της συγγραφέως για ένα όμορφο κείμενο δίνουν ένα άρτιο σύνολο κωμικοτραγικών καταστάσεων που κάθε παιδί μπορεί να κατανοήσει, να αγαπήσει. Την ιστορία την αφηγείται ένα παιχνίδι και συγκεκριμένα ένα γαϊδουράκι το οποίο έρχεται από την Αθήνα ως δώρο από τον θείο Πλάτωνα για την Ειρήνη και τον Γιάννη. Μιλάει ο γάιδαρος; θα αναρωτηθείτε. Σε ένα παιδικό βιβλίο και μάλιστα δια χειρός Άλκης Ζέη και βέβαια μιλάει, αλλά μόνο στα παιδιά. Το γαϊδουράκι-παιχνίδι παίρνει το ίδιο όνομα με τον αποστολέα του. Είναι κάτι που συνηθίζουν στην οικογένεια της εξάχρονης Ειρήνης και του μικρού Γιάννη, τα δώρα να παίρνουν τα ονόματα των δωρητών τους. Το γαϊδουράκι είναι πάνινο, με ένα φερμουάρ στο στήθος που κρύβει μέσα του μια κόκκινη καραμέλα, την καρδιά του, και γίνεται ο αχώριστος φίλος των παιδιών, αυτός στον οποίο λένε όλα τα μυστικά και τις σκέψεις τους. Αφορμή αυτού περιγράφονται πολλά αστεία αλλά και τρυφερά γεγονότα, με μόνη τους προσμονή τον επαναπατρισμό. Το γαϊδουράκι, βλέποντας μέσα από τα μάτια των παιδιών, παρατηρεί τα πάντα γύρω του, προσπαθεί να καταλάβει τον κόσμο και την καθημερινότητα των φίλων του. Όταν τα παιδιά είναι μόνα τους, αποκτά ανθρώπινη λαλιά και τότε μαθαίνει όλες τις ανησυχίες και τις σκέψεις τους. Θα γνωρίσει τα πάντα γι' αυτούς. Το σχολείο της Ειρήνης, τις φίλες της και τα όνειρά της. «-Και γιατί, αφού είστε Έλληνες, δε μένετε τότε στην Ελλάδα, απόρησα κι εγώ με το δικό μου. -Αυτό είναι μια πολύ μπερδεμένη ιστορία και θα σου την πω την άλλη φορά, τώρα δεν έχω καιρό, απαντά η Ειρήνη» (σελ. 13). «Από τη μια, πολεμούσαν Έλληνες που τους λέγανε στρατιώτες, κι από την άλλη, πάλι Έλληνες που τους λέγανε αντάρτες και στη μέση εγώ με την κουδούνα μου και την Κατερίνα μου και να μην ξέρω με ποιους να πάω» και να μη

σκεφτείτε ταυτόχρονα πόσο απλά δίνει στα παιδιά η συγγραφέας την κατάσταση του Εμφυλίου και πόσο λιτά τη δεινή θέση της Ελλάδας εκείνα τα χρόνια.

Με την τοποθέτηση ενός παιχνιδιού ως αφηγητή, δίνεται η δυνατότητα στη συγγραφέα να καταφύγει σε απλά ερωτήματα ώστε να μπορέσει με αυτό τον τρόπο να μιλήσει κατανοητά για την τραγικότητα της εποχής. Η οικογένεια του Γιάννη και της Ειρήνης (ή Βάνια και Ίρα στα ρωσικά) συναναστρέφονται με διάφορους ανθρώπους μέσω των οποίων ξεδιπλώνεται η καθημερινότητα στην παγωμένη, αφιλόξενη Μόσχα. Η Μπάμπουσκα που έχασε τους γιους της στον Μεγάλο Πόλεμο, η δασκάλα της Ίρα, Ταμάρα Σεργκέεβνα, ο σκαντζόχοιρος που λατρεύει το γιαούρτι, ο Μπορίς Ιγνάντιεβιτς, ο ηλικιωμένοςπραματευτής «Ντιν-νταν-Ντον» που κατέφυγε στη Μόσχα μαζί με τους γονείς των παιδιών και άλλοι, είναι πρόσωπα που αναδεικνύουν τη ζωή των πολιτικών προσφύγων της εποχής εκείνης. Οι άνθρωποι αυτοί, με έντονο συναισθηματικό βάρος, προσμένουν το «πράσινο φως» ώστε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, την Ελλάδα. Και όταν έρχεται η ώρα της επιστροφής είναι δύσκολος ο αποχωρισμός. Τόσο δύσκολος που η Ειρήνη (η Ίρα) καταστρώνει ήδη το σχέδιο της παραμονής της στη Ρωσία.

Για το βιβλίο έχουν αναφερθεί η Μαίρη Μπιρμπίλη, σε άρθρο της στο ηλεκτρονικό παιδικό περιοδικό *Elpinex* και στην ιστοσελίδα *tonivlio.net* ο Πάνος Τουρλής γράφει και εκείνος για τον «Θείο Πλάτων».

«Ο θείος Πλάτων» είναι ένα συγκινητικό, τρυφερό μυθιστόρημα για παιδιά από έντεκα ετών και πάνω. Η συγγραφέας δίνει το έναυσμα στους αναγνώστες της μέσω της ιστορίας, να σχηματίσουν αληθινές εικόνες από μία μακρινή χώρα, τη Σοβιετική Ένωση, για γεγονότα που έζησε η ίδια η Άλκη Ζέη από το 1954 ως και το 1964 στην Τασκένδη και τη Μόσχα, μικρολεπτομέρειες που σημάδεψαν μια δυνατή προσωπικότητα και συγκρότησαν ένα αξιόπαινο και βραβευμένο ταλέντο. Κι αμέσως γεννιέται η σκέψη ότι οι ανθρώπινες ιστορίες επαναλαμβάνονται. Οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες αλλάζουν, αλλά πάντα προκύπτουν αιτίες κι αφορμές για μεταναστεύσεις κι αποχωρισμούς. Και πλέον δεχόμαστε στη χώρα μας και στα σχολεία μας πρόσφυγες και μετανάστες. Και κάποιοι ξεχνάμε τι έχουμε περάσει κι εμείς σαν λαός όχι πολλά χρόνια πριν. Η Άλκη Ζέη με έναν πολύ τρυφερό και απλό, ούτε κατά διάνοια απλοϊκό, τρόπο και με εύρημα ένα παιδικό παιχνίδι προσεγγίζει θέματα που είναι δύσκολο να εξηγηθούν στα παιδιά. Με ειλικρίνεια, αμεσότητα ξεδιπλώνονται καταστάσεις, σκέψεις και συναισθήματα. Τα διπλά ονόματα των παιδιών καθώς και τα ελληνικά και ρωσικά παιχνίδια δημιουργούν μια διαπολιτισμική γέφυρα.

3.4 Κοντά στις ράγες

Το τέταρτο μυθιστόρημα της Άλκης Ζέη, μία μυθοπλασία για μία κοινωνία διαφορετική από τη δική μας, κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Κέδρος» το 1977 και είναι εμπνευσμένη από το έργο της Α. Μπρουστέιν «Ο δρόμος που ξανοίγεται μπροστά». Σήμερα κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο». Έχει μεταφραστεί στα αγγλικά (The sound of the dragon's feet, New York: E.P Dutton & Co, 1979), στα ιταλικά (Vicino ai binary, Torino: Petrini Editore, 1996), στα νορβηγικά (Drommen om frihet, Oslo: Gyldendal, 1982) και στα κορεάτικα (Seoul: Changbi Publishers, 2008).

Σε αυτό το μυθιστόρημα θα παραμείνουμε ως αναγνώστες στη Ρωσία, αυτή τη φορά σε κάποια μικρή επαρχιακή πόλη και όχι στη Μόσχα, όπως στο προηγούμενο μυθιστόρημα. Χρονολογικά τοποθετούμαστε λίγα χρόνια πριν από τη Ρωσική επανάσταση. Η Ρωσία είναι ακόμη αυτοκρατορία και διοικείται από τον Τσάρο, ενώ η κοινωνία βρίσκεται σε ιδεολογικό πυρετό από κάθε άποψη. Κεντρική ηρωίδα είναι η δεκάχρονη Σάσενκα, η ίδια ζει μαζί με τους γονείς της, μοναχοκόρη, κάτι το οποίο δεν είχαμε μέχρι τώρα συναντήσει στα βιβλία της Άλκης Ζέη. Το «Κουκούτσι», όπως την αποκαλεί χιουμοριστικά ο πατέρας της, με τα χίλια δυο ερωτήματά της βομβαρδίζει το «Σουσάμι» της, όπως αντίστοιχα αποκαλεί η ίδια χαϊδευτικά τον πατέρα της. Η μητέρα της μαζί με την Ντούνια, που δουλεύει χρόνια στο σπίτι τους, ασχολούνται με τα οικιακά. Η Σάσενκα ετοιμάζεται να δώσει εξετάσεις ώστε να εισαχθεί στο σχολείο, να επισημανθεί πως η μαθητική ζωή ξεκινούσε στα δέκα. Ο πατέρας της, ο οποίος ήταν γιατρός, έκανε τη δική του ξεχωριστή επανάσταση, μέσω της αφιλοκερδούς προσφοράς του σε όσους τον είχαν πραγματικά ανάγκη.

Η αφήγηση χτίζεται με την προετοιμασία της ηρωίδας για το σχολείο και την περιγραφή των δασκάλων της, οι οποίοι αναλαμβάνουν τη μόρφωσή της στο σπίτι. Ένας από τους παιδαγωγούς της θα είναι και εκείνος ο οποίος θα την επηρεάσει. Ο ίδιος μόλις έχει γυρίσει από την εξορία στη Σιβηρία, αλλά παραμένει επαναστάτης και αγωνιστής. Περνώντας τις εξετάσεις για το σχολείο, ανοίγεται μπροστά της ένας καινούργιος κόσμος. Γνωρίζει κορίτσια από διαφορετικές οικογένειες, κοινωνικές τάξεις και καταγωγές. Οι δάσκαλοι στο σχολείο τιμωρούν πολύ αυστηρά μαθητές από χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, ενώ υπάρχει έντονη αρνητική στόχευση στις φτωχές τάξεις αλλά και σε αυτούς με Εβραϊκή Καταγωγή. Οι μαθητές μέσα από τις συναναστροφές τους μαθαίνουν πολλά για την κοινωνικοπολιτική κατάσταση της χώρας τους, προβληματίζονται για την ισότητα και τα δικαιώματα των ανθρώπων. Ο Τσάρος δεν είναι ο αγαθός αυτοκράτορας που πίστευαν ως τότε και καταλαβαίνουν ότι κάποιες φορές οι άνθρωποι πρέπει να βγαίνουν μπροστά και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους,

αγωνιζόμενοι έστω και κρυφά. Παράλληλα στο πατρικό σπίτι της Σάσενκα, τα βράδια, μαζεύονται φίλοι της οικογένειας και συζητούν, καλλιεργώντας τα όνειρά τους για έναν καλύτερο και πιο δίκαιο κόσμο. ντας

Η «φτερωτή» βιβλιοθήκη με τα βιβλία της τα οποία ανταλλάσσουν και διαβάζουν η Σάσενκα και οι φίλες της, τις βοηθά να σχηματίσουν μία πιο ξεκάθαρη εικόνα για την καταπιεστική κοινωνία όπου ζουν. Έτσι τα κορίτσια θα καταφέρουν να δημιουργήσουν μέσα στο σχολείο μια σοσιαλιστική ομάδα. Οι «ράγες» οδηγούν σε μία νέα ζωή. Καθώς τις κοιτάζει κάθε μέρα από το παράθυρό της η Σάσενκα, αναρωτιέται πού άραγε να καταλήγουν και πόσα ακόμη έχει να μάθει και να δει. Μεγαλώνοντας με αξίες και έχοντας τον πατέρα της να την προτρέπει να λάβει μέρος στο δικό του διαφορετικό κόσμο, έναν κόσμο χωρίς ανισότητες. Η ηρωίδα ωριμάζει και ευαισθητοποιείται στην προεπαναστατική περίοδο της Ρωσίας. Καταφέρνει να υψώσει το ανάστημά της στην αδικία και να γνωρίσει την πραγματική φιλία. Παρακολουθεί με τόση ανυπομονησία και ζήλο όσα συμβαίνουν γύρω της, που μόνο ένα παιδί θα μπορούσε να έχει.

Για το συγκεκριμένο μυθιστόρημα έχει αναφερθεί ο Νεκτάριος Παπασπύρου στην ιστοσελίδα *matia.gr* με τίτλο «Κοντά στις ράγες, της Άλκης Ζέη».

Το μυθιστόρημα, με επίκεντρο το μικρό κορίτσι που μεγαλώνει και ωριμάζει, παρακολουθεί τα γεγονότα μέσα από τη δική του ματιά και όχι όπως θα το έκαναν οι μεγάλοι. Ευαισθητοποιεί τους νεαρούς αναγνώστες για τα κοινωνικά προβλήματα και τη συμμετοχή στα κοινά. Η Ζέη, εμφανώς επηρεασμένη από το συμβάν της 17^{ης} Νοεμβρίου 1973, τέσσερα χρόνια μετά, αναβιώνει το «δικό της» Πολυτεχνείο, μία μαζική και δυναμική εκδήλωση της λαϊκής αντίθεσης στο καθεστώς του Τσάρου από φοιτητές. Αυτή τη φορά η καταστολή των επαναστατών, σύμφωνα με τη συγγραφέα, γίνεται με άλογα, καταλήγοντας ωστόσο και αυτή σε αιματοχυσία.

3.5 Η μωβ ομπρέλα

Η Άλκη Ζέη μάς τοποθετεί στο καλοκαίρι του 1940, λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος ανάμεσα στους Έλληνες και τους Ιταλούς. Πρόκειται για μια αφηγηματική ιστορία που καταφέρνει με επιδεξιότητα να ζωντανέψει εικόνες μια άλλης εποχής. Το χθες συναντά το σήμερα σ' ένα ταξίδι... με μια μωβ ομπρέλα. Δημοσιεύθηκε αρχικά το 1995 από τις εκδόσεις «Κέδρος» και ύστερα από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο». Έχει κυκλοφορήσει μεταφρασμένο στα γαλλικά (*L' ombrelle mauve*, Geneve: La Joie de Lire, 2000), στα ιταλικά (*L' ombrello viola*, Milano: Mondadori, 2004), στα κορεάτικα (από τις εκδόσεις Changbi Publishers, Seoul, 2008) και στα

τουρκικά (Mor semsiye, Istanbul: BU Yayinevi, 2013).

Κύριο πρόσωπο της ιστορίας, για μία ακόμη φορά, είναι μία δεκάχρονη, η Ελευθερία, η οποία ζει μαζί με τους γονείς και τα δίδυμα αδέρφια της, τον Σάκη και τον Νούλη, στην Αθήνα και συγκεκριμένα στο Μαρούσι. Εκτός από την οικογένειά της, κοντά στην Ελευθερία υπάρχει και ο κύριος Μαρσέλ από το Παρίσι, ο οποίος ζει στον επάνω όροφο. Στα δέκατα γενέθλιά της, άθελά του χαλάει την πολυπόθητη γιορτή, αφού την ίδια ημέρα, τη 14^η Ιουνίου του 1940, οι Γερμανοί εισέβαλαν στο Παρίσι. Άλλο ένα εξίσου αγαπημένο πρόσωπο για την Ελευθερία είναι η φίλη της η Βίτω, η οποία προέρχεται από πλούσια οικογένεια. Η ζωή της Βίτω, όμως, δεν είναι τόσο ευχάριστη, αφού ο πατέρας της, τον οποίο αγαπάει υπερβολικά, η γιαγιά της δεν τον εκτιμούσε, γεγονός το οποίο στάθηκε ικανό να τον χωρίσει από τη μητέρα της. Η γιαγιά της Βίτω, η κυρία Υπατία έχει μία έντονη και αυστηρή προσωπικότητα και θέλει να γνωρίζει και να ελέγχει τα πάντα γύρω της. Στο πλαίσιο αυτό προορίζει για τη μητέρα της Βίτω έναν νέο και πλούσιο άντρα από την Αυστραλία. Η Ελευθερία περνά πολύ από τον χρόνο της με τα δίδυμα αδέρφια της, με τα οποία κάνουν συνεχώς σκανταλιές, κάτι που έχει πάντοτε ως αποτέλεσμα φωνές και ξύλο από τον πατέρα τους.

Κάποια στιγμή, η Ελευθερία και οι δίδυμες, σχεδιάζουν να κλέψουν τη μωβ θολωτή ομπρέλα της γιαγιάς Υπατίας. Φαντάζονται το νέο τους παιχνίδι να αποτελείται από την ομπρέλα μέσα στην οποία θα βάλουν τον Μίμη, τον γάτο τους, και θα τη χρησιμοποιήσουν σαν αερόστατο, για να πετάξουν από την κερασιά του σπιτιού τους. Αυτή η κερασιά αποτελεί και τη διαφυγή του Σάκη και του Νούλη από το σπίτι, καθώς τα μεσημέρια, όταν οι γονείς τους κοιμούνται, το σκάνε από το παράθυρο και πατώντας από κλαδί σε κλαδί καταφέρνουν να βρίσκονται στον κήπο. Εκεί, στον κήπο, θα γνωρίσουν τον γείτονα, τον κύριο Ριχάρδο, ο οποίος στην πορεία αποκαλύπτεται πως είναι ο πατέρας της Βίτω.

Η Ελευθερία είναι ένα διαφορετικό κορίτσι για τα δεδομένα της εποχής. Προτιμά να διαβάζει βιβλία και έχει όνειρο να γίνει δικηγόρος. Ο πατέρας της έχει διαφορετική άποψη από εκείνη, είναι απότομος και σκληρός μαζί της, δεν της επιτρέπει να επιλέξει αυτό που εκείνη προτιμά να κάνει στη ζωή της και της επιτάσσει να ασχολείται με το νοικοκυριό, κάτι το οποίο η ίδια απεχθάνεται. Είναι ιδιαίτερα αυταρχικός και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται συνεχώς εντάσεις στο σπίτι. Ένα πρωινό, όταν τα δίδυμα έφυγαν από το σπίτι και «πήραν τα βουνά», ο κύριος Μαρσέλ που αγαπούσε την οικογένεια της Ελευθερίας, έτρεξε να τις βρει και να τα φέρει πίσω, πριν επιστρέψει στο σπίτι ο πατέρας τους και αντιληφθεί την απουσία τους. Σε αντιδιαστολή με την αυταρχικότητα του πατέρα, η Ελευθερία έδειχνε ιδιαίτερη αδυναμία στον αδερφό του πατέρα της, τον θείο Μίλτο, ιδεολόγο και ελεύθερο πνεύμα, από τον οποίο έπαιρναν τα παιδιά τη στοργή και την αγάπη που δεν τους έδινε ο

πατέρας τους. Σε ένα όμορφο σπίτι στο Φάληρο, ο θείος Μίλτος τους παρείχε όλα όσα τους στερούσε ο πατέρας τους, τραγούδια στο γραμμόφωνο, χορό, δώρα. Κάποια μέρα ο πολυαγαπημένος θείος χρεοκόπησε, γεγονός το οποίο δεν τον εμπόδισε να χάσει το χαμόγελό του, το χιούμορ και τη διάθεσή του για ζωή, πράγμα που ούτε η φυλακή με το σκληρό της πρόσωπο δεν κατάφερε. Στην παρέα των παιδιών προστίθεται ακόμη ένα πρόσωπο, το οποίο αλλάζει για τα καλά την ανιαρή καθημερινότητά τους. Είναι ο Μπενουά, ο ανιψιός του κυρίου Μαρσέλ, από την Γαλλία. Ο μικρός Γάλλος φυγαδεύτηκε στην Ελλάδα από τους γονείς του, διότι στη χώρα τους βρισκόταν σε κίνδυνο εξαιτίας του πολέμου. Ο νέος φίλος τους γέμισε την καθημερινότητά τους με ένα σωρό ιστορίες και παιχνίδια που θα ενισχύσουν τη φαντασία τους μέσα από ένα παιχνίδι ρόλων. Η Ελευθερία καταφέρνει να παρακολουθήσει στο θέατρο την «Αντιγόνη» του Σοφοκλή με τον αγαπημένο της Μπενουά και τη συνοδεία του κυρίου Μαρσέλ που τόσο επιθυμούσε, παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα της.

Την ήρεμη και όμορφη καθημερινότητα τους διακόπτει η ξαφνική ασθένεια των διδύμων, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη ματαίωση των διακοπών τους στη Τήνο. Και ενώ τα δίδυμα περνούν τις μαγουλάδες τους, η οικογένεια πληροφορείται από τον κύριο Μαρσέλ τον τορπιλισμό της Έλλης από τους Ιταλούς και σε αντιδιαστολή με αυτά τα γεγονότα έρχεται και η είδηση πως η μητέρα της Ελευθερίας είναι έγκυος. Μία νέα ζωή, λίγο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος. Τα δίδυμα τελικά καταφέρνουν να αποκτήσουν με τη βοήθεια του Μπενουά τη μωβ ομπρέλα από τη βίλα της Βίτως, ο αγαπημένος θείος Μίλτος αποφυλακίζεται και όλοι μαζί το γιορτάζουν στο σπίτι του κυρίου Μαρσέλ.

Για ακόμη μία φορά η Άλκη Ζέη, με την ιδιαίτερα γλαφυρή έκφρασή της και τον κινηματογραφικό τρόπο αφήγησης, καταφέρνει να μεταφέρει γεγονότα, τα οποία σημάδεψαν την ελληνική κοινωνία, εμπλουτισμένα με κωμικά στοιχεία. Τα παιδιά, μέσω της φαντασίας τους, ταξιδεύουν τον αναγνώστη, τον ενημερώνουν και τον προβληματίζουν για όσα συνέβησαν το καλοκαίρι του 1940. Κύριο μέλημα της συγγραφέως δεν είναι όμως μόνο η ενημέρωση αλλά και η εστίαση στα παιχνίδια και στο πώς η εξέλιξη αυτών στο διάβα του χρόνου μπορεί να αποξενώσει τα παιδιά και να εξαλείψει τη φαντασία τους. Η ιστορία την οποία μας αφηγείται η Άλκη Ζέη, λέγεται ετεροχρονισμένα στα εγγόνια της Ελευθερίας και ξεκινά από την πρόθεσή της να δείξει σε αυτά πώς έπαιζαν και πώς διασκεδάζαν τα δικά της δίδυμα αδέρφια της. Η Ελευθερία είναι μία γιαγιά και τα δίδυμα εγγόνια της, τα οποία κάποτε απολάμβαναν τις ιστορίες της για το καλοκαίρι του 1940, τώρα βρίσκονται καθηλωμένα εμπρός σε μία μικρή οθόνη γεμάτη δράκους. Κανένα από τα παιχνίδια του Σάκη και του Νούλη δεν αποξένωνε, δεν αποστείρωνε και δεν απέκοπτε τα παιδιά από το συλλογικό και συμμετοχικό παιχνίδι. Ενώ τώρα τα εγγόνια της Ελευθερίας βρίσκονται μπροστά σε μικρές

οθόνες, μοναχικά παιχνίδια που τα κάνουν να παύουν να γελούν και που δεν ενισχύουν τη φαντασία. Τα παιδιά δεν καταστρώνουν πλέον ομαδικά παιχνίδια, δεν κάνουν ταξίδια με το νου τους.

«Η μωβ ομπρέλα» είναι ένα βιβλίο το οποίο προβληματίζει αλλά και διασκεδάζει, που διαπνέεται από τον προβληματισμό για την τεχνολογική εξέλιξη και το πώς εκείνη μάς επηρεάζει. Δύο κόσμοι που ποτέ δεν θα μπορέσουν να συναντηθούν, αυτός των μεγάλων και αυτός των παιδιών. Ένα βιβλίο γεμάτο εικόνες, μυρωδιές μιας περασμένης εποχής, λίγο πριν ξεκινήσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, η προπολεμική περίοδος, οι συνθήκες, οι παραδόσεις αλλά και τα στερεότυπα της εποχής μέσα από την αθωότητα και τα μάτια της μικρής Λέτρως (Ελευθερίας). Η αγωνία του πολέμου, το ήθος των χαρακτήρων, η παιδική αθωότητα και οι ανατροπές τις οποίες επιφυλάσσει η ζωή, ο τρόπος που το παρελθόν συναντά το παρόν, όλα αυτά μαζί πετώντας μέσα σε μία μωβ ομπρέλα. Η βαθιά ματιά της Άλκης Ζέη για τον πολύτιμο κόσμο των παιδιών. Έναν κόσμο που όλα είναι δυνατά εφόσον τα πιστεύεις και τους δίνεις τη δύναμη της καρδιάς σου για να υπάρξουν.

Η Δήμητρα Λαρεντζάκη, στην ιστοσελίδα *Culture now* παρουσιάζει μία παράσταση στο Θέατρο Άνεσις βασισμένη στο έργο της Άλκης Ζέη και αναφέρει πως «Η Μωβ Ομπρέλα» λειτουργεί ως ιντερμέδιο ανάμεσα στο «Καπλάνι της βιτρίνας» και στον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου». Τα τρία αυτά βιβλία μαζί μπορούν να θεωρηθούν μία τριλογία, γιατί αναβιώνουν τη ζωή των ανθρώπων, ιδιαίτερα των παιδιών, από την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά ως την Απελευθέρωση και αναδεικνύουν τη στάση τους απέναντι στις καταστάσεις που βιώνουν, είναι η απόδειξη ότι όλοι κάποτε υπήρξαμε παιδιά, σε μια εποχή χαμένη πια μέσα στον απόλυτο χρόνο της ενηλικίωσής μας.

Ο μαγικός κόσμος της ακράδαντης παιδικής πίστης. Η ακλόνητη παιδική φαντασία για την αόρατη διάσταση που μπορούν να έχουν όλα. Αρκεί να στρέψουμε το βλέμμα και να μπούμε από την πόρτα που είναι ανοιχτή, στον μαγικό τους κήπο. Εκεί που τα πιο απλά πράγματα μπορούν να φτιάξουν τον κόσμο ξανά. Ένας κόσμος φτιαγμένος στο μυαλό, στα όνειρα, στις νύχτες που τα παιδιά μετράνε τα άστρα. Και μας τον προσφέρουν. Ένας κόσμος που μας χωράει όλους. Μικρούς και μεγάλους, που δεν έχουν πάντα την ίδια πατρίδα, την ίδια γλώσσα, την ίδια θρησκεία. Αλλά μπορούν να κρατήσουν όλοι μαζί μια μωβ ομπρέλα και να πετάξουν. Παίζουν όλοι μαζί και σκαρώνουν με τη φαντασία τους χίλιες δυο ιστορίες που μαγεύουν και τους ίδιους. Και πόσα άλλα δεν θα έκαναν από όσα ονειρεύονται, αν δεν τους εμπόδιζαν οι μεγάλοι. Η αθωότητα, η σοφία, το μαγικό βλέμμα των παιδιών, έχουν πάντα τόσα πολλά να μας πουν για το πώς μπορούμε να βρούμε μαζί τους εκείνη την πίστη που θα μας επιτρέψει να φτιάχνουμε κάθε μέρα τον κόσμο απ' την αρχή. Οι μεγάλοι και τα παιδιά, δύο

κόσμοι μακρινοί, σχεδόν απλησίαστοι. Ο καθένας με τους δικούς του νόμους και τις δικές του αλήθειες. Με τους δικούς τους νόμους βαρύτητας. Σε χώρες που δεν υπάρχει πόλεμος, εκεί που τα όνειρα γίνονται πραγματικότητα. Στην καρδιά και στο μυαλό. Αρκεί να κλείσεις τα μάτια. Αρκεί να έχεις πίστη. Όμως ο κόσμος των μεγάλων δεν μπορεί να σταματήσει την αστείρευτη φαντασία, την ακλόνητη πίστη των παιδιών ότι μπορούν να καταφέρουν αυτό που μοιάζει ακατόρθωτο. Και τελικά το καταφέρνουν: Να πετάξουν ψηλά με μια Μωβ Ομπρέλα, μακριά απ' τον πόλεμο, εκεί που όλα είναι δυνατά. Σε έναν κόσμο που μας χωράει όλους. Όσο διαφορετικοί κι αν είμαστε.

3.6 Η δωδέκατη γιαγιά και άλλα

Εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Καστανιώτη» το 2000. Στο οπισθόφυλλο του βιβλίου «Η δωδέκατη γιαγιά» διαβάζουμε: «Με παζαρεύουν τα εγγόνια μου για το πόσο θα ζήσω ακόμα. – Δέκα χρόνια, είστε ευχαριστημένα; Η εγγονή μου επιμένει στα δεκαπέντε. Τελικά συμβιβασόμαστε στα δεκατρία. Είναι κρίμα, λέει, αφού θα πατήσω τον εικοστό πρώτο αιώνα, να μην έχω καιρό μπροστά μου να τους δω να μεγαλώνουν. Βέβαια και είναι κρίμα. Μήπως είναι στο χέρι μου; Η πρώτη φορά που αντίκρισα γραμμένο το 2000 ήτανε το Δεκέμβρη του 1990. Μόλις είχε φύγει ο Γιώργος για πάντα. Μου είχε αφήσει εντολή μην τύχει και δεν ανανεώσω την κάρτα παραμονής στη Γαλλία, παρόλο που θα μου ήταν άχρηστη αφού εδώ και χρόνια είχαμε γυρίσει οριστικά στην Ελλάδα. Ύστερα από τα τόσα που περάσαμε, αγωνιούσε φαίνεται εκείνος που θα μ' άφηνε μόνη και σκεφτότανε πως για καλό και για κακό ας είχα μια κάρτα μόνιμου κατοίκου Γαλλίας. Α. Ζ.»

Δεκαέξι αυτοβιογραφικά διηγήματα της Άλκης Ζέη, έντονα περιγραφικά αλλά και ευχάριστα, που αναδεικνύουν την κριτική ματιά της και το χιούμορ της γραφής της. Αυτή τη φορά, τα αυτοβιογραφικά στοιχεία εμπλουτίζονται και με την αναμέτρηση με τον χρόνο. Σε αυτό το βιβλίο, συναντούμε την αφήγηση της μικρής Λεωνής και της οικογένειάς της, έπειτα τις γατοκουβέντες, μία ιστορία για ένα μεγάλο γάτο, δύο μικρά παιδιά, μία παχουλή γιαγιά και ένα μεγάλο καύσωνα. Και κάπως έτσι φτάνουμε και στη «Δωδέκατη γιαγιά», στην εποχή του 3.000 μ.Χ. Ένα γράμμα στη μελλοντική γιαγιά της επόμενης χιλιετίας. Έχουμε να κάνουμε με ένα εύρημα που χρησιμοποιεί η συγγραφέας με σκοπό να γράψει κάποιες ανησυχίες της για το μέλλον, οι οποίες προκύπτουν από την εξελικτική πορεία της ανθρωπότητας. Στο βιβλίο αυτό η συγγραφέας αναφέρεται επίσης και στον έρωτα με ένα ιδιαίτερα απλό μα συνάμα ξεχωριστό τρόπο. Με χιούμορ θυμάται τον πρώτο της έρωτα, με διακριτικότητα, αφού η εγγονή της τη θεωρεί αρκετά μεγάλη και της απαγορεύει την οποιαδήποτε ερωτική ενασχόληση. Ένα

σύντομο διήγημα είναι αφιερωμένο στη μνήμη του Σάββα Χαρατσιδής και μιλά για ένα ζωγράφο, ο οποίος έπαψε να ζωγραφίζει, επειδή χάθηκε η ελπίδα από τη ζωή του και μόλις έλαμψε πάλι, εκείνος έπαψε να ζει. Ακολουθεί ένα γράμμα της Άλκης Ζέη σε μία φίλη της, στο οποίο αναφέρεται στο καλοκαίρι που είχε πάει στη Θεσσαλονίκη, χωρίς να πληρώσει εισιτήριο, με τη βοήθεια του Νίκου Καββαδία, για να συναντήσει τον αγαπημένο της Γιώργο Σεβαστίκογλου, ο οποίος έπαιζε σε θεατρική παράσταση. Σε αυτό το διήγημα κάμει αναφορά στην παρέα που έκανε με τον Μάνο Χατζιδάκι. Τελικά και η συγγραφέας γίνεται μέρος του θιάσου.

Ένα σπουδαίο κεφάλαιο για την Άλκη Ζέη όπως αναφέρει σε επόμενο διήγημά της είναι ο εκδοτικός οίκος «Ίκαρος». Η ίδια ήταν παρούσα όταν δημιουργήθηκε και πήρε το όνομά του. Κατοχή, πείνα, οι Γερμανοί, τίποτα δεν μπόρεσε να τους σταματήσει. Εδώ η συγγραφέας μιλά για τα χρόνια που έκανε παρέα με τον εκδότη του «Ίκάρου» Νίκο Καρύδη αλλά και με σημαντικές προσωπικότητες των γραμμάτων, όπως ο Μάριος Πλωρίτης, ο Γιώργος Σεβαστίκογλου, ο Νίκος Γκάτσος, ο Γιώργος Σεφέρης, ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Μίλτος Σαχτούρης, ο Νίκος Εγγονόπουλος. Πρόκειται για αξέχαστα χρόνια αναζητήσεων και καλλιτεχνικών ζυμώσεων στους χώρους του «Ίκάρου», στην οδό Βουλής, στον αριθμό 4. «Χρόνια στοργής, ελπίδας, αγάπης, στο “πανεπιστήμιο μας”», στο «σπίτι μας» όπως τον αποκαλεί και η ίδια.

Ένας σημαντικός σταθμός στη ζωή της, τον οποίο δεν θα μπορούσε να παραλείψει από την αφήγησή της, είναι αυτός της σχέσης με τη Διδώ Σωτηρίου ή αλλιώς τη «θείσα της». Η Διδώ μπήκε στη ζωή της Άλκης μέσω του θείου της, του αδερφού της μητέρας της. Ο θείος Πλάτων, παντρεύεται τη Διδώ και κοντά της η Άλκη ανακαλύπτει την αγάπη της για το γράψιμο. Εμπνέεται αλλά και παίρνει δύναμη από τη «θείσα της». Αφηγείται τα χρόνια της Κατοχής παρέα με τη Διδώ, η οποία τους μύησε στον κόσμο της Αντίστασης. Ανήσυχο πνεύμα η Διδώ, με αγάπη για τον συνάνθρωπο, μία έντονη προσωπικότητα. Γράφει για τα καλοκαίρια που έζησαν στον Πόρο συντροφιά και με τη Ζωρζ Σαρή, ξέγνοιαστες στιγμές πριν η Άλκη αυτοεξοριστεί στο Παρίσι με τον σύζυγό της. Αναφορά γίνεται και στην εξορία της στη Χίο. Το καλοκαίρι του 1948 η Άλκη Ζέη, ενώ φοιτούσε στη Δραματική Σχολή του Ωδείου Αθηνών, όπου παρακολουθούσε Υποκριτική από τους Ροντάρη και Βεάκη και Ιστορία του Θεάτρου με τον Σιδέρη, λίγο πριν δώσει τις διπλωματικές εξετάσεις, αποφασίζει να τα παρατήσει. Χάνει τον γάμο της αδερφής της εξορίας της εξορίας στη Χίο. Οι συνθήκες ζωής στη Χίο ήταν πολύ διαφορετικές από αυτό που είχε φανταστεί. Βρέθηκε έγκλειστη σε ένα στρατόπεδο, μαζί με άλλες κοπέλες απ’ όλη την Ελλάδα και μεταξύ αυτών με πολλές γνωστές της από την Αθήνα.

Εκείνο το καλοκαίρι, παρόλο τον καύσωνα, μέσα στο στρατόπεδο, η Άλκη Ζέη γράφει ένα σατιρικό θεατρικό, το ανεβάζει χειροκροτείται από τις κοπέλες.

Ακόμη ένα «αξέχαστο» καλοκαίρι, για τη συγγραφέα, περιγράφεται σε ένα επόμενο διήγημα της συλλογής. Πρόκειται για εκείνο που δεν μπόρεσαν να πάνε στο αγαπημένο της Μαλαγάρι στη Σάμο αλλά βρέθηκαν τελικά στο Ελληνικό, παρέα με τη σκολίωση της. Αυτό το καλοκαίρι η Άλκη ετοιμάζει το πρώτο της περιοδικό το οποίο το ονομάζει «Ο Αστείος Κόσμος». Σε αυτό αναφέρεται στο νησί της, τη Σάμο, στα καλοκαίρια της, στα κοτόπουλά της και σε ό,τι άλλο τής ερχόταν στο μυαλό από εκείνη την καθημερινότητα.

Στη συνέχεια της συλλογής διηγημάτων, αναφέρεται στον «δικό τους Πέτρο», ο οποίος δεν ήταν άλλος από τον Δημήτρη Δεσποτίδη. Μιλά για τον αντιστασιακό αγώνα του, την ΕΠΟΝ, την εξορία. Όταν ο Δεσποτίδης έφευγε για να επιστρέψει από τη Μόσχα, όπου νοσηλεύτηκε, πίσω στην Ελλάδα, η Άλκη Ζέη τού έδωσε ένα χειρόγραφο από «Το καπλάνι της Βιτρίνας», το οποίο είχε μόλις τελειώσει. Απογοητευμένη η συγγραφέας διότι δεν είχε κανένα νέο από κάποιον εκδότη για την τύχη του πρώτου βιβλίου της, επιστρέφει και η ίδια στην Ελλάδα και βρίσκει το δικό της «Καπλάνι» στη βιτρίνα του εκδοτικού οίκου «Θεμέλιο».

Ένας από τους συγγραφείς ο οποίος άσκησε μεγάλη επιρροή στην Άλκη Ζέη εκτός από τον Τσέχωφ, είναι ο Αντρέας Φραγκιάς, ο οποίος τη συντρόφεψε από το 1952 έως και το 1965, στα πέτρινα χρόνια, μακριά από την Ελλάδα. Ένας αριστερός συγγραφέας του οποίου χαρακτηριστικό είναι ότι έγραφε χωρίς ίχνος σοσιαλιστικού ρεαλισμού, με βαθιά αγάπη γι' αυτούς που κνηγήθηκαν για τις ιδέες τους, για αυτούς που διώχτηκαν και έμειναν άνεργοι. Η Άλκη Ζέη αναφέρεται και στον Εντουάρντο ντε Φίλιππο, τον οποίο παρακολουθούσε στις πρόβες, ένα σπουδαίο ηθοποιό αλλά και συγγραφέα. Το 1953 η Άλκη Ζέη με τον θίασό του, συμμετέχει σε θεατρική παράσταση με έργο του, μία ναπολιτάνικη κωμωδία, στη Νάπολη, ντυμένη αρχαία Ελληνίδα.

Το βιβλίο κλείνει με μία υποθετική συνέντευξη, όπου απαντά σε πολλά ερωτήματα σχετικά με το συγγραφικό της έργο αλλά και την πολυτάραχη ζωή της.

3.7 Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της

Η «Κωνσταντίνα και οι αράχνες της» της Άλκης Ζέη κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 2002 από τις εκδόσεις «Κέδρος», ενώ τον Ιούνιο του 2011 κυκλοφορεί ξανά με ένα καινούργιο εξώφυλλο από τις εκδόσεις Μεταίχμιο. Ένα βιβλίο αληθινό, συγκινητικό το οποίο θίγει καιρία σημεία της εποχής μας. Παρουσιάζει το πόσο εύκολα ένα κορίτσι μπορεί να γίνει ξένη στο ίδιο της το σπίτι, πόσο εύκολα μπορεί κάποιος με δυσκολίες να μπλεχτεί σε έναν «ιστό». Η

Κωνσταντίνα λίγο πριν κλείσει τα δεκατρία της χρόνια, είναι ένα κορίτσι περίεργο δίχως φαντασία, όπως παρουσιάζει και η ίδια τον εαυτό της, ως άνισο. Πότε πάνω, πότε κάτω, πότε αγαπά, πότε μισεί. Ισχυρίζεται ότι θυμάται τη στιγμή εκείνη που βγήκε από την κοιλιά της μητέρας της, παρόλο που οι άλλοι προσπαθούν να την κάνουν να μην το πιστέψει. Θυμάται χαρακτηριστικά τον εαυτό της να παλεύει με τις αράχνες της με τις οποίες ήταν τυλιγμένη.

Η φράση της γιαγιά της, όταν την πρωτοαντίκρισε, έχει στοιχειώσει την Κωνσταντίνα: «Κίτρινο σαν λειψανάκι». Αυτή ήταν η αρχή μιας σχέσης που δεν εξελίχθηκε ιδιαίτερα καλά. Όταν η Κωνσταντίνα είναι πλέον μαθήτρια, οι γονείς της ανακοινώνουν ότι θα μεταναστεύσουν οικογενειακώς στη Γερμανία διότι μετατέθηκαν ως δάσκαλοι εκεί για να διδάσκουν σε ελληνικά τμήματα ενός γερμανικού σχολείου. Η ζωή της στη Γερμανία ξεκινά όμορφα. Στο νέο της σχολείο, που είναι ιδιαίτερα φιλόξενο, γνωρίζει γρήγορα νέους φίλους. Οι γονείς της είναι ιδιαίτερα αγαπημένοι και βρίσκονται στο πλευρό της, τη βοηθούν ώστε γρήγορα να ενταχθεί ως μέλος σε αυτή τη νέα κοινωνία. Η ζωή κυλά ήρεμα, η ωραία ατμόσφαιρα του σχολείου σε συνδυασμό με αυτή του σπιτιού κάνουν την Κωνσταντίνα να αισθάνεται ευτυχισμένη.

Η ηρεμία δεν κράτησε για πολύ, όταν σε μία από τις συνηθισμένες βόλτες με τον πατέρα της στην Ανναστράσσε, της ανακοινώνει ότι θα χωρίσει με τη μητέρα της. Εκεί η ζωή της Κωνσταντίνας ανατρέπεται και όσα γνώριζε και θεωρούσε δεδομένα ξαφνικά χάνονται. Καταλήγει ξανά μπλεγμένη στις αράχνες της, σε ένα αδιέξοδο, διότι αισθάνεται ότι χάνει και τους δύο γονείς της, οι οποίοι μέλλεται να φτιάξουν ξανά τη ζωή τους. Η μικρή Κωνσταντίνα, ύστερα από την παρότρυνση ενός παιδοψυχολόγου αλλά και του αγαπημένου της διευθυντή του σχολείου, παίρνει την ευθύνη πάνω της και αποφασίζει να επιστρέψει στην Ελλάδα, για τη νέα σχολική χρονιά, και να ζήσει με τη γιαγιά της. Εγγράφεται και φοιτά στο σχολείο, περιμένοντας να περάσει ο καιρός, να έρθουν τα Χριστούγεννα όταν θα την επισκεφτούν οι γονείς της, όπως της είχαν υποσχεθεί. Το καινούργιο σχολείο δεν μοιάζει καθόλου με αυτό της Γερμανίας, είναι ψυχρό και άχαρο. Αποφεύγει να κάνει παρέα με συμμαθητές της, καθώς δεν θέλει να τη ρωτάνε πράγματα για τη ζωή της και καταλήγει να συναναστρέφεται μόνο με τη συμμαθήτριά της τη Βίκυ, η οποία δεν τη ρωτά απολύτως τίποτα, παρά μόνο μιλάει εκείνη για τα δικά της συνεχώς.

Μία μέρα γνωρίζει στο προαύλιο ένα μεγαλύτερο αγόρι, τον Λουμίνη της τρίτης τάξης, το οποίο είχε έρθει και αυτό από την Γερμανία. Η Κωνσταντίνα προσπαθεί να επιβιώσει στο ψυχρό περιβάλλον του σχολείου και του σπιτιού, όπου με τη γιαγιά της έχει συνεχώς καβγάδες και διαφωνίες. Αποφασίζουν να κάνουν μία εκδρομή στο Καρπενήσι μαζί με τη γιαγιά και τις Ασπασίες (φίλες της γιαγιάς της) και εκεί μία αποκοτιά της Κωνσταντίνας θα την οδηγήσει σε

άσχημα μονοπάτια. Κάποια στιγμή, ενώ έλειπε η γιαγιά της με τις φίλες της, προσφέρθηκε να οδηγήσει δύο Γερμανούς τουρίστες στον ποταμό Προυσό. Εκεί, ένας από τους δύο τουρίστες δίνει στην Κωνσταντίνα ένα μπλε χαπάκι για να μην φοβάται, αυτή ήταν και η απαρχή του περάσματος της Κωνσταντίνας στον κόσμο των ναρκωτικών. Τώρα μπλέκεται, πιο πολύ από ποτέ, στις αράχνες της. Επιστρέφει στην Αθήνα και εκεί ο Λουμίνης θα γίνει ο προμηθευτής της αφού και ο ίδιος είναι εθισμένος στα ναρκωτικά.

Αρκετό καιρό αργότερα η Κωνσταντίνα, για να μπορεί να παίρνει το πολυπόθητο αυτό χαπάκι, κλέβει μερικά από τα σπάνια γραμματόσημα της γιαγιάς της. Τα δίνει στον Λουμίνη και εκείνος με τη σειρά του στην Λαΐδη Ντι, έμπορο ναρκωτικών η οποία τους δίνει τον «θησαυρό» τους. Κάποια μέρα η Κωνσταντίνα συναντά τον Λουμίνη μ' ένα κουτί στα χέρια του. Της αποκαλύπτει μια κουκουβάγια, που καθώς ισχυρίζεται του έσωσε τη ζωή, πετώντας χτυπημένη δίπλα του πριν κάνει την ένεση του και με αποτέλεσμα να μην την κάνει ποτέ. Έτσι ξεκινάει το ταξίδι της διάσωσης της κουκουβάγιας. Κατά τη διάρκειά του ταξιδιού, η Κωνσταντίνα εκμυστηρεύεται στο Λουμίνη το σχέδιο της για να γυρίσουν «εκεί πραγματικά που θέλουν», στη Γερμανία. Του δίνει γραμματόσημα κρυφά από τη συλλογή της γιαγιάς της για να τα πουλήσει στη Λαΐδη Ντι. Το σχέδιο μπαίνει σε εφαρμογή, όμως ο Λουμίνης δεν εμφανίζεται ποτέ στο σημείο συνάντησης. Η Κωνσταντίνα επισκέπτεται μόνη της την Λαΐδη Ντι, η οποία για την ηρεμήσει της κάνει μια ένεση. Όταν ο Λουμίνης βρίσκει το κορίτσι λιπόθυμο, το αφήνει κάτω από το σπίτι της γιαγιάς της, η οποία τότε καταλαβαίνει τι συμβαίνει με την εγγονή της. Όλοι αντιμετωπίζουν το γεγονός πολύ ψύχραιμα. Μάλιστα το άρρωστο κορίτσι επισκέπτεται και ο αγαπημένος της δάσκαλος, ο κύριος Μπένος, μαζί με τη γλυκιά γυναίκα του, την οποία αμέσως συμπαθεί η Κωνσταντίνα. Η γυναίκα του κυρίου Μπένου είχε περάσει κι εκείνη από την ίδια κατάσταση και καταλαβαίνει απόλυτα το κορίτσι. Τέλος, αυτό που θα παρακινήσει την Κωνσταντίνα να δεχθεί εξωτερική βοήθεια είναι μία επίσκεψη της Λαΐδη Ντι, η οποία εμφανίζεται για πρώτη φορά σαν ένα απλό καθημερινό κορίτσι. Την ενημερώνει για τον θάνατο του φίλου της Λουμίνης και της δίνει το αγαπημένο του φυλαχτό.

Ρεαλιστικό, συγκινητικό, ανθρώπινο γεμάτο έντονα συναισθήματα. Η Άλκη Ζέη με αυτό της το μυθιστόρημα θέλησε να δείξει στον έφηβο αναγνώστη ότι στη ζωή δεν είναι όλα ρόδινα. Προβλήματα οικογενειακά, μοναξιάς караδοκούν και πρώτοι πιάνονται στον ιστό τους οι έφηβοι, οι οποίοι έχουν πλήρη άγνοια των κινδύνων. Οι αποφάσεις των γονιών, η αδιαφορία των καθηγητών μπορούν να οδηγήσουν σε ολέθρια αποτελέσματα. Το πόσο ανήμπορο μπορεί να αισθάνεται ένα παιδί όταν δεν το καταλαβαίνουν οι γύρω του, όταν δεν έχει ουσιαστικό δέσιμο με την οικογένειά του και το πόσο εύκολο είναι να μπλεχτεί με τον χώρο των ναρκωτικών. Πρόκειται για ένα θέμα, που με αφορμή το βιβλίο αυτό, μπορεί να αφυπνίσει

ολόκληρη την οικογένεια. Ένα εφηβικό μυθιστόρημα το οποίο διατηρεί αμείωτη την αναγνωστική αγωνία για την τύχη της μικρής ηρωίδας του.

3.8 Ο ψεύτης παππούς

«Ο ψεύτης παππούς» εκδόθηκε το 2007 από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο» και ένα χρόνο μετά προβλήθηκε κατά την τηλεοπτική περίοδο 2008-2009 στην ET1, σε σενάριο του Παναγιώτη Μέντη.

Ένας συνταξιούχος και ένα δεκάχρονο αγοράκι είναι τα κύρια πρόσωπα της δράσης σ' αυτό της μυθιστόρημα. Ο ογδοντάχρονος παππούς είναι συνταξιούχος ηθοποιός, ένας παραμυθιάς πάντα αργοπορημένος, με έτοιμη τη δικαιολογία. Ιδιαίτερα δραστήριος, έχει ακόμη τη δική του θεατρική ομάδα, την οποία «φιλοξενεί» στο διαμέρισμά του στο Θησείο, ένα ατμοσφαιρικό, όπως το περιγράφει η συγγραφέας, διαμέρισμα στη σκιά της Ακρόπολης. Ο μικρός Αντώνης, ο ανιψιός του και όχι ο εγγονός του όπως αποκαλύπτεται στη πορεία, είναι ένα παιδί το οποίο απολαμβάνει την παρέα με τον παππού του και τρελαίνεται με τις αφηγήσεις και τις δικαιολογίες του. Γνωρίζοντας όλο και περισσότερο τον παππού μέσα από τις αφηγήσεις του και τη συμπεριφορά του, ο Αντώνης βαδίζει σ' ένα δρόμο αυτογνωσίας καταλήγοντας να γίνει θαυμαστής του, όχι μόνο εξαιτίας της φυσικής τους σχέσης, αλλά γιατί ο παππούς αποτελεί αξιοθαύμαστο πρότυπο. Μια τρυφερή σχέση παππού και εγγονού με φόντο τη σύγχρονη πραγματικότητα, όπου μέσα από τα γεγονότα αναδεικνύεται η προσπάθεια του αγοριού να κατανοήσει τον παππού και να τον κάνει να νιώθει περήφανος για κείνον.

Εξωπραγματικές ιστορίες και περίεργα συμβάντα κάνουν τον παππού να καθυστερεί πάντοτε να φτάσει στο σπίτι του γιου του και του ανιψιού του. Η μητέρα του μικρού Αντώνη εργάζεται ως αρχαιολόγος και ο πατέρας του ως αρχιτέκτονας. Το παιδί περνάει τον χρόνο του με τον ηλικιωμένο συνταξιούχο και με τη Ρωσίδα οικιακή βοηθό. Παρέα ζούνε μία ζωή γεμάτη περιπέτειες, κάθε άλλο από ανιαρή. Ταξιδεύουν μαζί στο Παρίσι, όπου ο παππούς με τον μπαμπά του παιδιού έζησαν την περίοδο της δικτατορίας. Τον ξεναγεί στα μέρη που έζησε αλλά και έδρασε με τον δικό του επαναστατικό τρόπο. Στο σπίτι, που είχαν κάποτε στο Παρίσι, ο μικρός Αντώνης γνωρίζει και τους φίλους του παππού. Στη συνέχεια ταξιδεύουν στην Κω. Εκεί θα αποκαλυφθεί και κάποιο καλά κρυμμένο μυστικό του παππού, το οποίο αφορά στη γιαγιά του, ένα πρόσωπο που ο παππούς δεν ανέφερε ποτέ και αρνιόταν να συζητήσει καν για την ύπαρξη της. Αυτό θα σταθεί αφορμή ώστε να συνειδητοποιήσει ο μικρός Αντώνης ότι ο παππούς δεν είναι και τόσο ψεύτης όσο τον θεωρούσε, άλλα παράλληλα είναι και αληθινός. Πρόκειται για έναν παππού τον οποίο κάθε εγγόνι θα ήθελε να έχει, πεισματάρης, ανεξάρτητος

και πάντοτε με χαμόγελο και όρεξη για ζωή. Είναι ένας παππούς ο οποίος με τη φαντασία του έκανε τον κόσμο να ονειρεύεται με ανοιχτά μάτια.

Η περιπετειώδης ζωή του παππού δίνει το έρεισμα στη συγγραφέα να θίξει γεγονότα τα οποία συνέβησαν την περίοδο της δικτατορίας, τον Μάη του 1968 στο Παρίσι, στο στρατόπεδο του Ελ Ντάμπα στην Αίγυπτο καθώς και κοινωνικά ζητήματα που έχουν να κάνουν με τον ρατσισμό, την ξеноφοβία, την οικογένεια και συνολικά με μία πιο ευαισθητοποιημένη στάση ζωής. Η αμεσότητα και η απλότητα της αφήγησης δημιουργεί μια ρεαλιστική ιστορία. Το κύριο συναίσθημα το οποίο δημιουργείται κατά την ανάγνωση του βιβλίου είναι η συντροφικότητα, η αγάπη και η καλοσύνη. Συναισθήματα βαθιά, εικόνες με νόημα γεμάτες ζεστασιά, μία ατμόσφαιρα μέσα στην οποία ο μικρός Αντώνης ωριμάζει και ευαισθητοποιείται σε θέματα δύσκολα για την ηλικία του όπως ο ρατσισμός, η τέχνη, ο έρωτας. Οι ήρωες τους, ενήλικες και παιδιά, είναι καθημερινοί συνηθισμένοι άνθρωποι, που χαρακτηρίζονται από μαχητικότητα, αλtruισμό και υπεραμύνονται για το κοινό καλό παραμερίζοντας εγωισμούς και ατομικές επιδιώξεις, παραμένουν φορείς ιδεών και διακρίνονται για τον λογοτεχνικό τους πλούτο και τη διαχρονική αξία τους. Αυτό είναι ίσως και το σημαντικότερο στοιχείο που κάνει τα βιβλία της διαχρονικά και οικουμενικά. Δεν λείπουν, βέβαια, και από αυτό το βιβλίο της Άλκης Ζέη οι πολιτικές αναφορές. Η ταραγμένη απελευθέρωση, η αντίσταση στη Χούντα και ο Μάης του '68, αποτελούν αντίστοιχα επεισόδια της πολυτάραχης ζωής του «ψεύτη παππού».

Αναφορά στο βιβλίο κάνει η Αγγελική Βουλouμάνου σε άρθρο της με τίτλο «Ο θαυμαστός κόσμος της Άλκης Ζέη» στο ηλεκτρονικό περιοδικό «Bookbar» και ο Γιώργος Βοϊκλής στην ιστοσελίδα της εφημερίδας *Ο δρόμος της αριστεράς* με τίτλο «Ο ψεύτης παππούς: Ταλέντο, μαστορία κι ευαισθησία».

3.9 Σπανιόλικά παπούτσια και άλλες ιστορίες

Το βιβλίο «Σπανιόλικά παπούτσια και άλλες ιστορίες» της Άλκης Ζέη κυκλοφόρησε το 2010 από τις εκδόσεις «Καστανιώτης». Πρόκειται για μία συλλογή διηγημάτων με έντονο αυτοβιογραφικό χαρακτήρα και πάλι (πολιτικό και υπαρξιακό) και συνιστούν μία σειρά αυθεντικών γεγονότων της ζωής της. Μας παρουσιάζει το σπίτι στο οποίο έζησε, στην οδό Λευκωσίας στην Αθήνα, τη συνάντησή της με τον Ελευθέριο Βενιζέλο στη Σάμο, την ιστορία πίσω από το «Καπλάνι στη βιτρίνα» αλλά αυτή με φόντο το Παλαιοντολογικό Μουσείο. Ακόμη αναφέρεται στα καλοκαίρια της στην Κρήτη, στη σχέση της με τη γιαγιά της, στην ΕΠΟΝ, στη Διδώ Σωτηρίου, στη γνωριμία της με τον Κάρολο Κουν μέσω του μελλοντικού της συζύγου Γιώργου Σεβαστίκογλου. Επιπλέον στη γνωριμία της με τον Νίκο Καββαδία και

ακόμη με τον Πέλο Κατσέλη, την Ελένη Χατζηαργύρη και τον Γιάννη Τσαρούχη. Όλα αυτά τα πρόσωπα και τα γεγονότα που σχετίζονται με αυτά παρελαύνουν στις σελίδες του βιβλίου ως ήρωες μιας αφηγηματικής σύνθεσης. Η Άλκη Ζέη αποτυπώνει ιδιαίτερα παραστατικά την Ελλάδα της Κατοχής και του Εμφυλίου. Παρά την τραγικότητα των δύο αυτών περιόδων της ελληνικής ιστορίας, χωρίς να τις εξωραΐζει, μέσα από λογής περιστατικά τις καθιστά άξιες να τις αναλογιζόμαστε.

3.10 Το μολύβι φαμπέρ νούμερο δύο

Αν και σε όλα της τα βιβλία η Άλκη Ζέη καταγράφει προσωπικά στοιχεία της ζωής της, στο συγκεκριμένο βιβλίο μάς κοινωνεί κυριολεκτικά τη ζωή της, την εποχή της και μας δίνει την ευκαιρία να δούμε τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τα πράγματα και τους ανθρώπους η ίδια. Αποτελεί απεικόνιση μίας ολόκληρης εποχής. Η Άλκη Ζέη γράφοντας σε πρώτο ενικό πρόσωπο, προχωρά σε μια συναρπαστική αναδρομή στην εποχή που τη διαμόρφωσε, στα χρόνια της αθωότητας και της ενηλικίωσης, στα πρώτα της διαβάσματα και συγγραφικά βήματα, αλλά και στις λογοτεχνικές παρέες της Αθήνας, εκείνες που διαμόρφωσαν τον σύγχρονο πολιτισμό μας. Ζωντανεύει μια εποχή που η νεολαία ποτιζόταν με το όνειρο για ένα καλύτερο αύριο, που ο Πόλεμος, η Κατοχή και ο επικείμενος Εμφύλιος τσάκιζαν τις ζωές ή τις διαμόρφωναν αλλιώς. Ανακαλεί το μακρινό παρελθόν και με καθαρό βλέμμα, κρυστάλλινη διαύγεια και χιούμορ συνθέτει «το παραμύθι της ζωής» της, με φόντο μεγάλα ιστορικά γεγονότα της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Κατά την Κουζέλη (2013), η εξιστόρηση της ζωής της Άλκης Ζέη αποκαλύπτει μια δαιμόνια συγγραφέα με ατσάλινο βλέμμα που όμως δεν κάνει απλώς έναν απολογισμό, «δεν γράφει για τον εαυτό της. Δεν γράφει καν για τα παιδιά που μεγάλωσαν με τα βιβλία της και θέλουν να μάθουν περισσότερα για τη ζωή της. Γράφει για τη νέα γενιά που έρχεται παραδίδοντας μαθήματα Ιστορίας, αφηγούμενη την ιστορία ενός λαού σαν τις παραδοσιακές γιαγιάδες που αναλάμβαναν επί αιώνες τη διδασχία των παιδιών στην Ιστορία μέσα από λαϊκές αφηγήσεις και προσωπικές ιστορίες». Η δροσερή και αυτοβιογραφική ιστορία, όπως σημειώνει η Παπασπύρου (2013), ξεδιπλώνεται μεταξύ Σάμου και Πατησίων και δίνει μια σπαρταριστή πινακοθήκη ανθρώπων που έμελλε να σφραγίσουν τη μεταπολεμική Ελλάδα, από τη Διδώ Σωτηρίου, τον Κουν, τον Σεβαστίκογλου, τον Γκάτσο ως τη Ζωρζ Σαρή και τον Κώστα Αξελό. Σε αρκετά προχωρημένη πια ηλικία, αλλά με νεανική διαύγεια, ασκημένη μνήμη και έμφυτη αισιοδοξία, ενισχυμένη από το γεγονός ότι κατόρθωσε να ξεπεράσει εμπόδια που πολλούς άλλους θα τους είχαν καταβάλει, η Άλκη Ζέη μοιάζει, την ίδια ώρα που

περιγράφει τα γεγονότα, να στέκεται πάνω από αυτά και χωρίς να λέει τίποτα για το σήμερα, χωρίς επίσης τον οποιονδήποτε διδακτισμό, με την ίδια φρεσκάδα που τη διέκρινε πάντα, να δίνει μαθήματα ζωής για κάθε δύσκολη ώρα (Πιμπλής, 2013). Αειθαλής με αξιοθαύμαστη μνήμη η συγγραφέας αφηγείται την πρώτη εικοσαετία από την πλούσια σε εμπειρίες ζωή της, με την αμεσότητα του βιωμένου και, όπου χρειάζεται, με την ικανότητα αποστασιοποίησης του ασκημένου τεχνίτη· με την ίδια όμως πάντα νεανική και σκανταλιάρικη διάθεση που τη χαρακτηρίζει (Στασινοπούλου, 2013). Με την απογειωτική γοητεία του παραμυθιού και τη φρεσκάδα του προφορικού λόγου, η Ζέη διηγείται για τα παιδικά της χρόνια στη Σάμο και τα υπόλοιπα στην Αθήνα· για τα πρώτα πεζά της, το κουκλοθέατρο της Περράκη και τον Κλούβιο· για τη «Νεανική Φωνή» και τον Κωστή Σκαλιόρα· για τους φίλους και τους συνοδοιπόρους· για την Κατοχή και την Αντίσταση· για την Απελευθέρωση και τον επάρατο Εμφύλιο. Η Στασινοπούλου (2013) αναρωτιέται αν πρόκειται για βιβλίο που απευθύνεται σε παιδιά ή σε ενήλικες, ένα ερώτημα που συχνά υποβάλλεται για κάθε βιβλίο της Ζέη. Η ίδια απαντά ότι πρόκειται για ένα βιβλίο για όλους, γιατί η Άλκη Ζέη γράφει βιβλία άρτια, με δομή και ολοκληρωμένους χαρακτήρες, με σωστά δομημένες ανθρώπινες σχέσεις και δραστικές συναισθηματικές καταστάσεις.

3.11 Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά

Η Άλκη Ζέη είναι μία συγγραφέας η οποία έχει βιώσει κάθε λέξη που έχει γράψει και τη συναντάμε ιδιαίτερα μέσα στα βιβλία της για εφήβους. Αποτυπωμένες αναμνήσεις αλλά και συναισθήματα της πολυτάραχης ζωής της. Πηγή έμπνευσής της είναι οι προσωπικές εμπειρίες της, τις οποίες υφαίνει με ιστορικά γεγονότα της εποχής, όπως ο Πόλεμος, η Κατοχή, ο Εμφύλιος, η Εξορία. Το 2017 εκδίδει ένα ακόμη βιβλίο με τις εκδόσεις «Μεταίχμιο», με τίτλο δανεισμένο από ένα ερώτημα το οποίο τέθηκε στην ίδια από τη μικρή της εγγονή: «Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά;». Πρόκειται για μία συλλογή από αυτοβιογραφικά και πάλι διηγήματα, στα οποία υπάρχει διάχυτη επιρροή από όλη τη ζωή της. Το βιβλίο της αυτό είναι πλούσιο σε περιγραφές γεγονότων τα οποία σημάδεψαν τη ζωή της μικρής Άλκης Ζέη, παρουσιάζονται, όπως και σε όλα της τα βιβλία, οι άνθρωποι οι οποίοι πέρασαν από τη ζωή της και η ίδια η Άλκη ως σκανταλιάρικο παιδί, γεμάτο όνειρα και όρεξη για δράση. Το ιδιαίτερο στοιχείο αυτού του βιβλίου είναι ότι έχει προστεθεί η σύγχρονη αφήγηση της Άλκη Ζέη με πλάγια γραφή, γεγονός το οποίο κάνει το βιβλίο της ακόμη πιο άμεσο και ζωντανό. Σχολιάζει με την ιδιαίτερη ματιά της και φωτίζει τα γεγονότα με το χιούμορ και την ειρωνεία που διαθέτει η ίδια, μετατρέποντας τη σκληρή πραγματικότητα σε μία συναρπαστική μυθοπλασία, ωθώντας

παράλληλα τον αναγνώστη σε προβληματισμό και αναζήτηση.

Σε αυτή τη συλλογή διηγημάτων θα συναντήσουμε την ίδια τη συγγραφέα να μιλάει με τους προγόνους της αλλά και τη δωδέκατη γιαγιά της, απόγονό της, προσπαθώντας να βρει ομοιότητες μεταξύ τους που ίσως κάποιες από αυτές ξεχάστηκαν στο χρόνο. Βλέπουμε την Άλκη Ζέη να παρακολουθεί το χάσμα των γενεών, θίγοντας από τη δική της σκοπιά τα γεγονότα και την ανησυχία της για την ενδεχόμενη εξαφάνιση της γλώσσας μας και κατά συνέπεια του πολιτισμού μας. Αναφέρεται στην απαρχή της σχέσης της με τον μετέπειτα σύζυγό της Γιώργο Σεβαστίκογλου κατά τη διάρκεια της Κατοχής, αλλά και στη συμμετοχή της στο θέατρο, πλάι σε σημαντικά πρόσωπα του καλλιτεχνικού και πνευματικού κύκλου της εποχής της με τα οποία συναναστράφηκε. Κάνει ιδιαίτερη νύξη στη σχέση της με το γράψιμο, η οποία ξεκίνησε από τα γυμνασιακά της χρόνια, όταν έγραφε για το κουκλοθέατρο με την παρότρυνση της δασκάλας της, στα εννέα της μόλις χρόνια, τότε που κείμενά της δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό και στην εφημερίδα του σχολείου. Μιλά και πάλι για τη σχέση της με τη Διδώ Σωτηρίου, με την οποία ήταν παντρεμένος ο θείος της και μας λέει πώς η αντιπάθεια της πρώτης ματιάς μετατράπηκε σε σχέση ζωής και σε έμπνευση. Μιλά επίσης για το 1948 και την προσπάθειά της να συναντήσει τον σύζυγό της, ο οποίος είχε διαφύγει στη Τασκένδη, όταν βρέθηκε εξόριστη διότι οι πολιτικές πεποιθήσεις της δεν χωρούσαν την ίδια και τον σύζυγό της στη Ελλάδα, ύστερα από την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού στον εμφύλιο, συνελήφθη και εξορίστηκε σε στρατόπεδο της Χίου. Συνεχίζει και πάλι τις αναφορές στην πολυτάραχη ζωή της, όταν κατάφερε να συναντήσει τον σύζυγό της στην Τασκένδη έπειτα από έξι χρόνια, ύστερα στη Μόσχα όπου έγραψε και «Το Καπλάνι της Βιτρίνας» και δεν ξεχνά τη σχέση της με τον Δημήτρη Δεσποτίδη και το πώς από τη Μόσχα βρέθηκε και εκδόθηκε το βιβλίο της στην Ελλάδα το 1963. Τέλος, αφηγείται το βάσανο της προσφυγιάς, το 1967 στο Παρίσι, όπου και έγραψε κάποια από τα σημαντικότερα έργα της όπως τον «Θείο Πλάτωνα», το «Κοντά στις ράγες», τη «Μωβ ομπρέλα», τον «Μεγάλο περίπατο του Πέτρου» και τη μισή «Αρραβωνιαστικά του Αχιλλέα».

Ένα μέρος του βιβλίου αυτού απαρτίζεται από ιστορίες τις οποίες είχε γράψει και έχει δημοσιεύσει σε διάφορα περιοδικά. Πρόκειται για μία σειρά διηγημάτων μυθοπλασίας που αποδεικνύουν τη συγγραφική της δεινότητα, περιγραφικά και απολαυστικά. Ο τρόπος γραφής της παραπέμπει σε κινηματογραφική γραφή και γοητεύει μικρούς και μεγάλους. Διατηρώντας την αθωότητα και την παρθενικότητα της παιδικής ματιάς της, παράλληλα με τον δυναμισμό της, εξέφρασε τις σκέψεις της με ένα φυσικό – ρεαλιστικό τρόπο, αβίαστο, και δίχως δισταγμούς.

3.12 Ένα παιδί από το πουθενά

Η Άλκη Ζέη ξεκινά υπογράφοντας το τελευταίο της μυθιστόρημα τον Νοέμβριο του 2019, ένα βιβλίο «απάντηση» στο «Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά», αφού το «Ένα παιδί από το πουθενά» τελειώνει στα 97 της χρόνια και εκδίδεται τρεις μήνες πριν από τον θάνατό της. Παρόλη την ηλικία της η Άλκη Ζέη γράφει με πλήρη διαύγεια ένα βιβλίο το οποίο μας αποδεικνύει τη συγγραφική δεινότητά της. Εκδόθηκε από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο».

Εδώ, ήρωάς της είναι ο Ίκαρος, ένα δεκάχρονο παιδί του 2019. Το παιδί από το πουθενά περιπλανιέται σε μια μικρογραφία της κοινωνίας μας και δεν αφήνει κανένα από τα θέματα που την ταλανίζουν χωρίς να το θίξει. Η συγγραφέας μιλά με τη φωνή του και αφηγείται τη δύσκολη ζωή του, αφού έχει χάσει τους γονείς του και μεγαλώνει στην Αθήνα με τη θεία του. Ένας σύγχρονος «μικρός πρίγκιπας» γεννιέται στην εποχή μας και η Άλκη Ζέη αφουγκράζεται με οξυδέρκεια τις ανησυχίες και τα όνειρα ενός μικρού, ο οποίος μεγαλώνει σχεδόν έναν αιώνα ύστερα από τη δική της γέννηση και εποχή. Από το μυθιστόρημα αυτό απουσιάζει οποιοδήποτε αυτοβιογραφικό στοιχείο.

Το έργο αυτό θίγει σύγχρονα προβλήματα, όπως ο ρατσισμός, ο σχολικός εκφοβισμός αλλά και το μεταναστευτικό ζήτημα. Όλα αυτά τα ζητήματα αγγίζουν τον μικρό ήρωα του βιβλίου και, χωρίς διδακτισμό, του γνωρίζουν την ανθρωπιά, την αλληλεγγύη, τη δικαιοσύνη, την αγωνιστικότητα, τη μεγαθυμία, τους ανοιχτούς ορίζοντες της σκέψης και την ενεργητική αντιμετώπιση όλων των δυσκολιών και εμποδίων της ζωής. Ειδικότερα, κάνει αναφορά στις μεταναστευτικές ροές από τη Συρία και στις τάξεις υποδοχής, ένα δύσκολο και συνάμα σκληρό κεφάλαιο του κόσμου μας. Αγωνιά για το πώς εμείς μπορούμε με τη συμβολή μας να κάνουμε λίγο πιο όμορφο αυτό τον κόσμο. Ο μικρός Ίκαρος εξημερώνει τον δικό του κόσμο και μεταστρέφει την αντίληψη των ανθρώπων γύρω από τα ρατσιστικά ξεσπάσματα. Μέσω του Ίκαρου, του παιδιού από το πουθενά, μάς θυμίζει ότι οικογένεια δεν είναι απαραίτητα και αποκλειστικά οι άνθρωποι που συνδέονται με δεσμούς αίματος. Μας προκαλεί να βγούμε από το καβούκι στο οποίο τείνουμε να κλειστούμε, να ξεπεράσουμε φοβίες και στερεότυπα και να αντικρίσουμε τον κόσμο με άλλα μάτια. Κι αν αυτό δυσκολεύονται να το κάνουν οι μεγαλύτεροι, τουλάχιστον ας το προσπαθήσουν οι μικρότεροι, γιατί αυτοί είναι η αυριανή κοινωνία.

Η Άλκη Ζέη δεν γίνεται ποτέ διδακτική, επιδιώκει όμως να παραδίδει με τον δικό της τρόπο αξίες και πρότυπα στη νέα γενιά. Θαυμάζουμε τη γραφή της αγαπημένης μας Άλκης, πάντα απλή, φυσική και άμεση, μα τόσο μεστή κι ευχάριστη, χωρίς τίποτα περιττό στην αφήγησή της. Με τα γνώριμα χαρακτηριστικά της, χιούμορ, ευφρείς επιθετικούς

προσδιορισμούς, επαναλαμβανόμενες ατάκες που εικονοποιούν τα συναισθήματα του ήρωα, αναγνωρίσιμες διακειμενικές αναφορές που δίνουν ζωντάνια στο κείμενο.

Αναφορά στο τελευταίο βιβλίο της συγγραφέως κάνει η Αγγελική Βουλουμάνου με άρθρο της στο ηλεκτρονικό περιοδικό *Διάστιχο* και η Μαίρη Μπιρμπίλη στην ιστοσελίδα *Elpinex*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Το έργο της Άλκης Ζέη - Συμπεράσματα

Η Άλκη Ζέη ως συγγραφέας έχει κύριο μέλημά της να συγκεράσει την Ιστορία, σημαντικά γεγονότα με τη μυθοπλασία με διεισδυτικής ματιά. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι οι αυτοβιογραφικές αφηγήσεις. Βέβαια, η λογοτεχνική αλήθεια αποτελεί μια διαφορετική εννοιολογική οντότητα από την προσωπική ή κοινωνική αλήθεια (Χλωπτσιούδης, 2019:107). Κάτι «αληθινό» στην περιοχή των προσωπικών βιωμάτων μπορεί να μην είναι αρκετά πειστικό ως αληθινό στην αφηγηματική ανάπλασή του, ενώ μια μυθοπλαστική κατασκευή να είναι, αντίθετα, ιδιαίτερα αληθοφανής (Κιοσσές, 2013:12). Σε κάθε περίπτωση όμως, η συγγραφέας έχει ως κύριο μέλημα την εξιστόρηση της ζωής της και ίσως λιγότερο να απευθυνθεί σε εφήβους. Η χαρά της ζωής συνδυάζεται με τη χαρά της γραφής και φτάνει αβίαστα στον αναγνώστη. Εκθέτει τα ιστορικά γεγονότα μέσα από τη ματιά των μικρών πρωταγωνιστών της, αποτυπώνει ψηφίδες πραγματικότητας στην οποία μας προσκαλεί να συμμετέχουμε.

Βασικός χαρακτήρας στις αφηγήσεις της Ζέη είναι συνήθως ένα παιδί, είτε αγόρι είτε κορίτσι, γύρω στα δέκα που μέσα από τις κακουχίες οι οποίες ταλανίζουν την οικογένειά του και την κοινωνία στην οποία ζει, αναγκάζεται να πάρει τη ζωή στα χέρια του και να γίνει ο ίδιος υπεύθυνος για αυτή. Έτσι το αγόρι, παραδείγματος χάρη, ωριμάζει και μεταπηδά στον ρόλο του άντρα. Παρά τη μετάβαση αυτή, δεν χάνει την παιδικότητα του αλλά, επιπλέον, επωμίζεται περισσότερες ευθύνες. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στα συναισθήματα των ηρώων οι οποίοι, οι οποίοι επηρεάζονται από τις αντιξοότητες της εποχής τους αλλά δεν χάνουν τον αυθορμητισμό τους, κάτι το οποίο τους διαφοροποιεί από την ιδιότητα του «υπερφυσικού ήρωα» χαρακτηριστικό που αγνοεί η γραφή της. Η αίσθηση του χιούμορ, μέσα από το φίλτρο της παιδικής αθωότητας και πλαστή αφέλεια των χαρακτήρων της διαπερνά όλα τα βιβλία της συγγραφέως. Παρουσιάζει με ρεαλισμό, χωρίς φόβο, όσα συνέβησαν την εποχή της Κατοχής. Ένα σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τη γραφή της είναι η πειρακτική, απομυθοποιητική της ματιά. Για παράδειγμα, οι «κλαψωδιές» που σκαρώνει δημιουργώντας τον Κλούβιο, μια παρωδία ομηρικού ήρωα, αφήνουν τα ίχνη τους στη γραφή της. Η «κλαψωδία νούμερο 4» με τίτλο «Ο Οδυσσεάς και η Καλυψώ» αποδεικνύει την επινοητικότητα και την τόλμη της. Η συγγραφέας παρακινεί, διεγείρει συναισθηματικά τον μικρό αναγνώστη και αυτό συμβαίνει διότι επιλέγει να αποδώσει στους ήρωές της όχι υπερφυσικές δυνάμεις και υπέρμετρο ηρωισμό αλλά συστήνει χαρακτήρες καθημερινών παιδιών, τα οποία άλλοτε έχουν φοβίες και δισταγμούς και άλλοτε φαίνονται δυναμικά και θαρραλέα. Η Άλκη Ζέη χρησιμοποιεί ένα συγκεκριμένο μοτίβο, το οποίο έχει προσαρμόσει στις εμπειρίες και στα βιώματά της και το επαναλαμβάνει σε όλα της τα βιβλία. Τα παιδιά, η Κατοχή, ο Εμφύλιος, οι διωγμοί αποτελούν

και το χωροχρονικό πλαίσιο στο οποίο εκτυλίσσονται οι αφηγήσεις της. Όταν γράφει από τη σκοπιά του παιδιού, ξετυλίγει αργά και ανάλαφρα τα κομμάτια της θαυμαστής και εκπληκτικής πραγματικότητας, η οποία γεννιέται και θρυμματίζεται ξανά και ξανά εμπρός στα έκπληκτα μάτια των παιδιών πρωταγωνιστών και των νεαρών αναγνωστών. Όταν γράφει από τη σκοπιά των ενηλίκων, προσκαλεί αντίστοιχα τον ενήλικα αναγνώστη να δει μέσα από τη ματιά της πώς εννοεί την τέχνη, την αγάπη και τη φιλία, πώς εννοεί την πολιτική και την ιδεολογία και πώς αυτά τα δυο παραπλανούν αλλά και ενδυναμώνουν τις συνειδήσεις, όταν δεν τις ξεφτίζουν και δεν τις εξαχρειώνουν.

Σε όλη την περίοδο της Κατοχής, αλλά και στους πρώτους μήνες της απελευθέρωσης η δημιουργικότητα και το κέφι για ζωή των χαρακτήρων της ξεχειλίζουν. Διηγείται αυθόρμητα, όχι με βάση τη λογική αλληλουχία του χρόνου, αλλά κατακερματίζοντάς τον. Έχουμε να κάνουμε με ψηφίδες της δικής της πραγματικότητας, του δικού της παρελθόντος. Το ύφος της γραφής της δένει αρμονικά με το ήθος των χαρακτήρων. Δημιουργεί χαρακτήρες και τους τοποθετεί στη δική της πραγματικότητα, οι οποίοι είναι πειστικοί, αφού τα λόγια και οι πράξεις τους διέπονται από συνέπεια. Είναι ώριμοι και πλησιάζουν πολύ κοντά στα πρότυπα σκέψης των ενηλίκων, πράγμα το οποίο γίνεται αντιληπτό ειδικότερα μέσα από τις πράξεις τους. Στο έργο της, το παιδί αντιμετωπίζεται ως αυτόνομο και ανεξάρτητο πλάσμα με τη δική του ξεχωριστή προσωπικότητα. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται και η ισοτιμία μεταξύ παιδιών και ενηλίκων, κάτι το οποίο κάνει πολλά βιβλία της να μοιάζουν μεταξύ τους.

Έχει εξαιρετικά καλλιεργημένο γούστο, χωρίς επιτήδευση και αποφεύγει τον στόμφο και την επιμελημένη αφήγηση. Η εκφραστική λιτότητα και η νοηματική διαύγεια είναι χαρακτηριστικά τα οποία πηγάζουν από τις εμπειρίες της. Τα βιώματά της λειτουργούν επικουρικά στην εμβάθυνση της προοπτικής της. Η αφηγηματική ροή κινείται απροσδόκητα, καθώς επιλέγει ανάμεσα στα γεγονότα της παιδικής και νεανικής ηλικίας αυτά και μόνο που θα την οδηγήσουν στον σκοπό που έχει ορίσει για την αναγνωστική πρόσληψη. Διακόπτει την διήγηση προκειμένου να ερμηνεύσει τα γεγονότα και ενίοτε, της συνολικής πορείας της ζωής της. Δεν επιβάλλει, ωστόσο, τη δική της οπτική, αλλά την παραθέτει και αφήνει τα ίδια τα γεγονότα να μιλήσουν. Ο λόγος της είναι απλός, λιτός χωρίς σχήματα λόγου. Απουσιάζουν τα πολλά επίθετα, τα επιρρήματα και η περίπλοκη σύνταξη. Υπερισχύει η αφήγηση και όχι ο διάλογος, γεγονός το οποίο δίνει στο ύφος τόνο καθημερινό, ταπεινό ενώ η μεστή γλώσσα της κάνει την αφήγηση έντονα παραστατική, πυκνή, πολυσήμαντη. Η γλώσσα της προσιδιάζει στη γλωσσική πραγματικότητα των παιδιών- αναγνωστών της. Αρμόζει να μνημονεύσουμε μία αφηγηματική τακτική της Άλκης Ζέη, γνωστή και από παλαιότερα γραπτά της, την επανάληψη επακριβώς

ή ελαφρώς παραλλαγμένων φράσεων οι οποίες συνδέουν την αφήγηση και χαρακτηρίζουν τον κεντρικό άξονα, τη ραχοκοκαλιά της.

Η Άλκη Ζέη χρησιμοποιεί έναν χαμηλό αφηγηματικό τόνο. Το δράμα που εξιστορεί δεν εκτίθεται άμεσα αλλά καθίσταται έμμεσα σαφές στον αναγνώστη μέσω της υποβολής. Επιπλέον, η Άλκη Ζέη δεν είναι συγγραφέας φυσικών τοπίων. Με εξαίρεση «Το καπλάνι της βιτρίνας», ο χώρος στον οποίο κινούνται κατά κύριο λόγο οι ήρωές της είναι ο αστικός χώρος, η πόλη. Τα βιβλία της αντικατοπτρίζουν το πέρασμα της Ελλάδας στον αστικό τρόπο ζωής. Παρουσιάζεται και αναβιώνει η Αθήνα και οι γειτονιές της από τη δεκαετία του 1950 έως και το 2019, ένα έτος πριν από τον θάνατό της, αποτυπώνοντας τις αλλαγές που υπέστη η πόλη κατά τη διάρκεια όλων αυτών των χρόνων: τη μετάβαση από τις μονοκατοικίες με τους κήπους και τις αυλές στις πολυκατοικίες, από το ραδιόφωνο στην τηλεόραση, από τις άμαξες και τους χωματόδρομους στα καυσαέρια των αυτοκινήτων. Με τον ίδιο τρόπο, και χωρίς το έργο της να χάνει στο ελάχιστο από τη λογοτεχνικότητά του, προσεγγίζει κοινωνικά ζητήματα: τις αλλαγές στην οικογένεια, το διαζύγιο, τα ναρκωτικά, την ανατροφή των κοριτσιών άλλοτε, την απομόνωση των παιδιών σήμερα μπροστά από μια οθόνη, τη μετατροπή των πάρκων σε γκαράζ, το ρατσισμό, τις κοινωνικές ανισότητες.

Τέλος, η αφήγησή της συντελείται κυρίως σε τρίτο πρόσωπο και οι αφηγητές της είναι παντογνώστες και κατά κάποιον τρόπο αναμινύονται με τους χαρακτήρες, μεταθέτοντας το τρίτο ενικό πρόσωπο στο πρώτο. Οι αφηγητές της, δηλαδή, γνωρίζουν και παρουσιάζουν τις σκέψεις των ηρώων και ταυτόχρονα αποτυπώνουν την παιδική σκέψη. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται μία ταύτιση που έχει ως αποτέλεσμα την εναλλαγή του πλαγίου λόγου σε έμμεσο πλάγιο λόγο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι στις αφηγήσεις της Άλκης Ζέη διαφαίνεται ένα «σωματικό εγώ» της ίδιας το οποίο χαλιναγωγεί και την εξέλιξη της ιστορίας, τα προσωπικά βιώματα αλλά και τα ιδεολογικά «πιστεύω» που με τη σειρά τους δημιουργούν κίνητρα και στην ίδια και έχουν ως αποτέλεσμα συγκεκριμένες αναπαραστάσεις ανθρώπων, κάτι το οποίο είναι απόλυτα λογικό να συμβαίνει εφόσον πηγάζει από την ανάγκη της ίδιας να εξιστορήσει τη ζωή της.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ ΜΕΡΟΣ - ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η Άλκη Ζέη γράφει βιωματικά, περιγράφει μέσα από τις ιστορίες της όσα έζησε και όσα άκουσε. Δεν καταγράφει την ιστορία, η ίδια η ιστορία ήταν παρούσα στη ζωή της. Τα διηγήματα που ακολουθούν, δεν απέχουν πολύ από την αφορμή της συγγραφέως να γράψει.

Στο διήγημα «Η προσμονή», αναφέρομαι στην οικογένεια μου. Πιο συγκεκριμένα είχα την τιμή να είμαι απόγονος ενός στρατιώτη, μεγάλωσα με τις ιστορίες της γιαγιάς μου περιμένοντας τον πατέρα της να επιστρέψει από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο στην Αλβανία το 1940. Έτσι παρουσιάζω ατόφια την ιστορία της γιαγιάς μου, την αναμονή, την επιστροφή του πατέρα της και όσα διαδραματίζονταν στο σπίτι της εκείνη την περίοδο.

Εν συνεχεία παρουσιάζω τα δικά μου παιδικά χρόνια μέσα από το διήγημα «Εκείνη που δεν έλειψε στιγμή». Στο κείμενο συντίθενται κάποιες στιγμές οι οποίες έχουν χαραχθεί στη μνήμη μου, μία περιήγηση στάθηκε ικανή ώστε να μου θυμίσει βουκολικές στιγμές που έχω ζήσει με τη γιαγιά μου στο χωριό. Άλλωστε τα βιβλία της Άλκης Ζέη είναι γεμάτα από τέτοιες περιγραφές, στιγμές χαράς και παιχνιδιού στο Μαλαγάρι, μόνο που εγώ σας μεταφέρω στο δικό ξεχωριστό παράδεισο, στα Λειβαδάκια.

Τέλος θα συναντήσετε το διήγημα «Ο δίμηνος εφιάλτης». η Άλκη Ζέη έζησε Κατοχή, Εμφύλιο, εξορίες, πόλεμο. Στο δικό μου διήγημα μεταφέρω τη δική μας εποχή και την υγειονομική κρίση του κορωνοϊού, έναν διαφορετικό «πόλεμο».

Τα διηγήματα αυτά είναι απλά, κατανοητά και εύκολα στην ανάγνωση. Απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους και οι πρωταγωνιστές είναι οι ίδιοι. Οι ιστορίες εκτυλίσσονται μέσα από τη δική τους ματιά και παρουσιάζονται ιστορικά και κοινωνικά γεγονότα της εκάστοτε εποχής. Οι χαρακτήρες πηγάζουν από τις εμπειρίες, δεν υπάρχει επιμελημένη αφήγηση. Οι μικροί πρωταγωνιστές ταλανίζονται από την κοινωνία και το χωροχρονικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκονται, ζουν καταστάσεις οι οποίες είναι και αυτές που θα πλάσουν και τους χαρακτήρες τους. Οι προσωπικότητες τους διαμορφώνονται βάση το συναίσθημα, μέσα από τους δισταγμούς, τις ανησυχίες και τους φόβους που τους προκαλούν οι καταστάσεις που βιώνουν. Δεν υπάρχουν σχήματα λόγου, ο λόγος είναι απλός, λιτός και το ύφος ταπεινό και καθημερινό χωρίς πολλά επίθετα και επιρρήματα ούτε περίπλοκη σύνταξη. Υπερισχύει η αφήγηση και η καταγραφή φυσικών τοπίων και όχι ο διάλογος.

Η προσμονή

Ο μεσημεριανός καύσωνας έχει κατακλύσει για τα καλά τη μικρή γειτονιά μας, πάνω από τα χαμηλά σπίτια έχει καθίσει η υγρασία και τα έχει σκεπάσει με το βαρύ της πέπλο. Επικρατεί απόλυτη ησυχία, τα παιδιά της μικρής αυτής γειτονιάς ύστερα από το πρωινό τους μπάνιο στη θάλασσα και το μεσημεριανό φαγητό τους, είναι έτοιμα να παραδοθούν στην αγκαλιά του Μορφέα. Το φως του ήλιου είναι άκρως εκτυφλωτικό, αισθάνεσαι την αφή του στο κορμί σου ενώ παράλληλα ακούς τα τζιτζίκια να έχουν στήσει χορό μέχρι τα κατάβαθα της νύχτας.

Όλα στο σπίτι είναι αθόρυβα, η μαμά μου η Ευγενία, κάθεται στην άκρη του κρεβατιού της, στο σημείο εκείνο που μπορεί να δει μέσα από το παράθυρο το απέραντο και να μπορεί να μετρά ξανά και ξανά τα αγκυροβολημένα πλοία στον μικρό μας κόλπο, παράλληλα απασχολεί τα χέρια της πλέκοντας την κουβέρτα της με το λεπτό της βελονάκι, τα χέρια της ακολουθούν μία συγκεκριμένη πορεία η οποία είναι καλά χαραγμένη στα άκρα της, ήξεραν την πορεία τους, γνώριζαν το σκοπό τους, μία ατέρμονη διαδικασία δίχως λογική, γεμάτη μόνο από πόνο. Η λευκή κουβέρτα χύνεται πάνω στην αγκαλιά της και ακουμπά το μικρό χαλάκι κάτω από τα γυμνά της πόδια. Σταματάει μόνο για να αναστενάξει, ένας αναστεναγμός πολύ διαφορετικός από αυτόν που μπορεί να φαντάζεστε, η διαφορά του είναι πως αυτός είναι βουβός.

Η κουβέρτα της έχει αρχίσει να φτάνει ξανά στο τέλος της, ένα τέλος που ποτέ δεν πρόκειται να βρει. Αφήνει αργά τα χέρια της να πέσουν στη μαύρη ποδιά της, μια ποδιά την οποία δεν αποχωρίζεται τους τελευταίους δέκα μήνες. Η ποδιά αυτή, εύκολα θα μπορούσε να σε ξεγελάσει στο χρώμα της, άλλοτε μοιάζει με σκούρο γκρι και άλλοτε μαύρη, ανάμεσα σ' αυτά τα δύο χρώματα εναλλάσσεται και η διάθεση της δικής μου μαμάς. Έκρυψε στο μεγάλο της μπαούλο στη μικρή αποθήκη όλες τις χρωματιστές της ποδιές, τίποτε γύρω της δεν ήθελε να μοιάζει χαρούμενο. Έχω προσπαθήσει αρκετές φορές να ψάξω στη μνήμη μου στιγμές από το πρόσωπό της να χαμογελά τους τελευταίους μήνες, μάταια όμως, πάντοτε σκυθρωπή και λιγομίλητη.

Ένα βράδυ ενώ καθόμασταν στη μικρή μας αυλή κάτω από τη μεγάλη μας κληματαριά με τους καρπούς της να τη βαραίνουν, έσπασε για λίγο τη σιωπή της, άφησε αργά το μικρό της ποτήρι που ήταν πάντοτε γεμάτο από το «ύδωρ του δικού μου» όπως το αποκαλούσε εκείνη και σαν τώρα να την ακούω.

«Τις μνήμες μονάχα να φοβάσαι είναι πάντοτε εκεί και σε πονάνε, σε παίρνουν από το χέρι και σε πάνε όπου εκείνες θέλουν. Έτσι σε χτυπάνε μα συνάμα σε κρατούν ζωντανό,

γίνονται θεριά και δεν σε αφήνουν να ξεμυτήσεις. Έχουν περάσει μήνες πολλοί, όλοι γύρισαν στα σπίτια τους, στη θαλπωρή τους «ο δικός μου» που να 'ναι»;

Τα δάκρυα πέφτουν βροχή στο πρόσωπό της, είχε εννιά μέρες να κλάψει, τις μετρώ όσες περνούν γιατί και εγώ πονάω μαζί της. Φεύγει και ο Αύγουστος, τον περιμένουμε από τον Απρίλη, είναι μεγάλη αυτή η αναμονή και σου τρώει τα σωθικά.

Ήταν Οκτώβρης την τελευταία φορά που τον είδαμε, έφυγε βιαστικά, θυμάμαι το γρήγορο και φοβισμένο βήμα του να χάνεται στο τέλος της γειτονιάς μας και το βουρκωμένο βλέμμα του να μας κοιτάζει καθώς ξεμάκραινε.

Ο μπαμπάς μας ο Παναγιώτης, είναι και μιλά σε παρόντα χρόνο διότι ξέρω πως θα γυρίσει, μου το είπε εμένα καθώς με χαιρετούσε, μου το υποσχέθηκε.

«Μικρή μου, θα γυρίσω και να μην αμφιβάλλεις στιγμή γι' αυτό» και μου έκλεισε πονηρά το μάτι. Το έκανε πάντα αυτό όταν ετοιμαζόταν να κάνει κάποια σκανταλιά στη μαμά. Τόσο την αγαπάει που δεν άντεχε να μην την πειράζει, δεν την άφηνε λεπτό ήσυχη.

Ο μπαμπάς μου είναι λοιπόν λεβέντης. Η κορμοστασιά του ξεχωρίζει από πολύ μακριά, έχει μαύρα μαλλιά και ένα μαύρο μουστάκι που δεν μπορώ να τον φανταστώ χωρίς αυτό. Έχει μεγάλα χέρια, δυνατά κάτι που είναι λογικό διότι η δουλειά του είναι να ασχολείται με τη γη. Είναι γνωστός παραγωγός σταφίδας και αυτό που τον ξεχωρίζει είναι η αγάπη του για τους καρπούς του κλήματος, το μεράκι όπως μου έλεγε πάντοτε.

«Ό,τι και αν κάνεις Μαριώ στη ζωή σου, να το κάνεις με μεράκι».

Έτσι λοιπόν έμαθα αυτή τη δύσκολη λέξη και από τότε έγινε η αγαπημένη μου. Καμία άλλη δεν μπόρεσε μέχρι τώρα να την αντικαταστήσει και έχει περάσει πολύς καιρός από τότε.

Είχε φτάσει πλέον απόγευμα και ο καύσωνας έχει αρχίσει να υποχωρεί, η μαμά μου έχει μείνει παγωμένη να κοιτάζει από την αυλόπορτα τον δρόμο, περιμένει...

Βαδίζω αργά προς την κουζίνα, άνοιξα το ψυγείο διότι ήθελα κάτι να με δροσίσει. Βλέπω στην πόρτα του ψυγείου στρυμωγμένο την αγαπημένη μου πορτοκαλάδα. Ήταν ένας παχύρευστος χυμός τον οποίο για τα να το πιείς έπρεπε πρώτα να το αραιώσεις με νερό. Ρίχνω κλεφτά γύρω μου μια ματιά μήπως υπάρχει κάποιος άλλος στο δωμάτιο τον οποίο δεν είχα αντιληφθεί, έτσι μόνη μου πλέον στη σκοτεινή μας κουζίνα βάζω στο στόμα μου το μπουκάλι και το αδειάζω μονομιάς.

Η υπερβολική ζάχαρη με την οποία είναι φτιαγμένο αυτό το μαγικό υγρό άρχισε να κυλά στις φλέβες μου με μανία. Αμέσως με έκανε να αισθανθώ ζωντανή και ενώ προσπαθώ να απολαύσω αυτήν μου την ενέργεια χτυπάει πίσω μου η πόρτα. Ήταν η γιαγιά μου...

Δεν σας έχω μιλήσει ακόμη γι' αυτή, θεωρώ βέβαια πως δεν υπάρχει και κάτι να πεις για αυτή την παρουσία μέσα στο σπίτι. Η γιαγιά ήταν ιδιαίτερα απόμακρη και καθόλου

επικοινωνιακή. Δεν έλεγε πολλά, θεωρώ πως δεν την ένοιαζε να πει ούτε και να ακούσει κάτι. Η μόνη της ασχολία ήταν το μαγείρεμα και το σκούπισμα της μεγάλης μας αυλής, είχε μία σκούπα χοντρή και μεγάλη από ψάθα την οποία έφτιαχνε μόνη της κάθε χρόνο.

Πεινάς; κοιτάζοντας με αυστηρά.

Όχι.

Χαμηλώνοντας το κεφάλι μιας και ήξερα πως με είδε να πίνω τον χυμό χωρίς να τον νερώσω για άλλη μια φορά, έφυγα προς την αυλή.

Η μαμά έχει πια καθίσει στο στενόμακρο ξύλινο τραπέζι κάτω από τη φορτωμένη κληματαριά, έχει στηρίξει την πλάτη της στο παγκάκι και κοιτάζει προς την αυλόπορτα.

Το ξύλινο αυτό τραπέζι το είχε φτιάξει ο μπαμπάς μου λίγο πριν φύγει για τον πόλεμο, ήταν τέλος Σεπτέμβρη όταν το τελείωσε και θυμάμαι να λέει στη μαμά μου δείχνοντας της το πως εκεί θα βγάλουν το φετινό φθινόπωρο. Του άρεσε να ασχολείται με οποιαδήποτε χειρωνακτική εργασία, σε αντίθεση με τα αδέρφια μου τον Γιώργο και τον Πέτρο οι οποίοι είναι αρκετά μεγαλύτεροι μου, δεν κατάφερναν να φτιάξουν τίποτα. Τα τελευταία δύο χρόνια πριν φύγει ο μπαμπάς μας όμως τους είχε μάθει τη δουλειά μας και τώρα τρέχουν αυτοί να τα βγάλουν όλα πέρα. Είναι συνεχώς κουρασμένοι, μα δεν παραπονιούνται, δεν τους βλέπω ιδιαίτερα μιας και εκείνοι τραβάνε νωρίς δρόμο για τα χωράφια πριν καν ακόμη εγώ ξυπνήσω και γυρίζουν κατάκοποι αφού έχει πια νυχτώσει.

Μπροστά από την είσοδο του σπιτιού μας υπάρχει ένα μικρό μπαλκονάκι, μου αρέσει να κάθομαι εκεί και να μυρίζω τους βασιλικούς που το περιτριγυρίζουν. Δεν έχω ομορφότερη μυρωδιά από τον βασιλικό, ίσως φταίει βέβαια το ότι ο μπαμπάς μου είχε συνήθειο να κόβει ένα μικρό κλαράκι και να το βάζει στο αριστερό του ρουθούνι και μυρίζοντάς το αισθάνομαι σαν να μην έφυγε ποτέ από κοντά μας. Τεντωνόταν στην καρέκλα, άπλωνε τα μακριά του πόδια και κοιτάζε τον ήλιο, πως γινόταν να μην τον ενοχλεί η τόση του λάμψη;

Παρατηρώ τη μαμά μου να κάθεται παγωμένη σαν κούκλα σε βιτρίνα, είναι όμορφη σαν κούκλα ίσως γι' αυτό και να μου τη θύμιζε. Έχει λευκή επιδερμίδα τόσο λευκή που μπορείς να διακρίνεις όλες τις φλέβες από τα χέρια μέχρι και το λαιμό της. Πολλές φορές θυμάμαι πριν φύγει ο μπαμπάς, ήταν όλο χαμόγελο και πείραγμα, είχε μία μεγάλη αγάπη για τη ζωή, μα από τότε που έφυγε ο άντρας της έφυγε η χαρά, το τραγούδι, έφυγε όλη της η ζωή. Τα μακριά καστανά μαλλιά της σκεπάζουν όλη της τη ράχη, σφιγμένα και αυτά σε μία πολύ αυστηρή πλεξίδα. Πόσο μου έχουν λείψει τα μυρωδάτα της μαλλιά και το απαλό της δέρμα. Μαζί με εκείνη ακόμη και αυτά άλλαξαν όψη, το δέρμα της έχει πια σκληρύνει και τα μαλλιά της έχουν αγριέψει.

Βγαίνει η γιαγιά από την κουζίνα βιαστική και με ένταση στο βλέμμα.

Πρέπει να του κάνουμε μνημόσυνο, δεν το καταλαβαίνεις; Δεν θα γυρίσει, δεν το βλέπεις; Πρέπει να αναπαυτεί η ψυχή του παιδιού μου, τόσος κόσμος γύρισε, όλη η γειτονιά είναι εδώ και κανείς δεν είχε νέα του για μήνες. Ο Παναγιώτης πέθανε μαζί με άλλους τόσους παρέα εκεί στα βουνά της Αλβανίας.

Ο άντρας μου ζει και εγώ το ξέρω, δεν κάνουν μνημόσυνα στους ζωντανούς, ο Παναγιώτης δεν είναι νεκρός, απαντά η μαμά μου χαμηλόφωνα χωρίς να έχει δύναμη ούτε και η φωνή της να βγει.

Αυτή είναι και η μοναδική συνομιλία που έχουν μεταξύ τους πλέον η μαμά με τη γιαγιά μου. Εγώ είμαι μαζί με τη μαμά μου, μου φαίνεται πολύ χαζό να κάνουμε μνημόσυνο σε κάποιο ζωντανό, αφού και εγώ το ξέρω πως ζει, μου το υποσχέθηκε άλλωστε πριν φύγει και πάντοτε κρατάει όλες του τις υποσχέσεις. Η θλίψη του σπιτιού μας απόψε σκέπασε μέχρι και τον ουρανό ολάκερο, ούτε ένα αστέρι να με συντροφέψει απόψε, λες και τα αστέρια πέθαναν μαζί με τις ελπίδες τις γιαγιάς μου, λες και θέλησαν απόψε να την επιβεβαιώσουν και έσβησαν παρέα με την προσμονή μας. Κάθε φορά μου θλίβομαι ψάχνω κάποια συντροφιά είτε στα αστέρια, είτε στο φεγγάρι μα και αυτό απόψε λείπει.

Ξύπνησα ιδρωμένη, η ζέστη σήμερα έκανε από νωρίς την επίσκεψή της στη μικρή μας γειτονιά, στην αυλή η μαμά μου κάθεται ακόμη εκεί που την άφησα χθες το βράδυ μετά τον τσακωμό με τη γιαγιά. Μπροστά της η πέτσινη θήκη του καπνού του μπαμπά μας, του την είχε φέρει ο αδερφός του που ήταν καπετάνιος από ένα μακρινό λιμάνι που είχε δέσει για ένα μήνα. Είναι ένα περίεργο σκούρο μπεζ με ένα κορδόνι μαύρο που τύλιγε γύρω από μια μεγάλη άγκυρα, το τασάκι μπροστά της γεμάτο αποτσίγαρα σαν πλαγιασμένα νεκρά σώματα, στρίβει ακόμη ένα με αργές κινήσεις και το ρουφάει σαν να είναι το τελευταίο της, αργά αργά δείχνει να το απολαμβάνει και να το γεύεται γεμίζοντας τα πνευμόνια της από αυτόν τον περίεργο καπνό. Άραγε έτσι να μυρίζουν οι νεκρές ψυχές των ανθρώπων σαν τα αποτσίγαρα; Φυσάει το καπνό της και μοιάζει σαν να φυσάει τον πόνο της ψυχής της μακριά και όπως ανεβαίνει ψηλά και χάνεται σαν σύννεφο στον ουρανό όπως ακριβώς και οι ελπίδες της. «Άραγε να κοιμήθηκε και απόψε»;

Αποφάσισα να μείνω απέναντι της και να καθίσω στα μαρμάρινα σκαλάκια και να την κοιτάζω, μπορεί να μην θέλει να μιλήσουμε αλλά θα μείνω εδώ για να με αισθάνεται κοντά της μπας και απαλύνω τη μοναξιά της. Ακούμπησα τον ώμο μου στο ξύλινο καγκελάκι και έγειρα το κεφάλι μου σ' αυτό. Ξύπνησα με κάποια περίεργη αίσθηση σήμερα την οποία δεν μπορώ να ερμηνεύσω, σαν να έχω ένα κόμπο στο λαιμό που πάει να γίνει λυγμός. Όταν άνοιξα την ντουλάπα μου με τα φορέματα να κρέμονται σε σειρά, το μάτι μου έπεσε σ' εκείνο που μου είχε πάρει δώρο ο μπαμπάς μου σε μία εκδρομή που είχαμε πάει μία άνοιξη στην

Ακρόπολη, εκεί όταν κατεβήκαμε το δρόμο είδαμε σε μία βιτρίνα ένα κατακόκκινο φόρεμα με κοντό μανικάκι μ' ένα μικρό ζωνάκι στη μέση, στο τελείωμα του είχε μία σειρά από δαντέλα κόκκινη και αυτή το έκανε τόσο ξεχωριστό. Ενθουσιάστηκε τόσο πολύ που μπήκαμε μέσα και μου το αγόρασε με τόση χαρά που ξέχασε να ρωτήσει την πωλήτρια του καταστήματος την τιμή του, ήταν αρκετά ακριβό σε σχέση με όσα είχα ήδη στη ντουλάπα μου, χωρίς δεύτερη σκέψη έβαλε το χέρι του βαθιά στην τσέπη του και με ικανοποίηση έδωσε τα χρήματα στην κοπέλα στο ταμείο.

Δεν ξέρω τι με έπιασε, αλλά έβγαλα κατευθείαν το νυχτικό μου και το φόρεσα χωρίς καν να το σκεφτώ. Τώρα εκεί στο ζεστό μάρμαρο κάθομαι με το κόκκινο φορεματάκι μου και κοιτάζω τη μαμά μου και αισθάνομαι τόσο κοντά μου τον μπαμπά, σαν να μην έφυγε ποτέ, σαν να με αγκαλιάζει εκείνος και όχι το όμορφο φόρεμα που μου αγόρασε με τόσο ζήλο. Καθώς παρατηρώ το όμορφο τελείωμα του φορέματος στα γόνατα μου από την άκρη του δρόμου ακούγεται μια βαβούρα, πολλές ομιλίες. Κοιταζόμαστε με απορία με τη μητέρα μου και σηκωνόμαστε βιαστικά προς την αυλόπορτα. Όλη η γειτονιά έχει βγει και μιλάνε μεταξύ τους από τα μπαλκόνια. Ένας παράξενος άνθρωπος φαίνεται να πλησιάζει προς το σπίτι μας, δεν μπορούμε να καταλάβουμε ποιος είναι, ίσως να είναι ξένος και να έρχεται πρώτη φορά στη γειτονιά μας, ίσως πάλι χάθηκε και χρειάζεται οδηγίες προς το λιμάνι.

Είναι ψηλός με σκούρα μαλλιά που όσο πλησιάζει μοιάζει ακόμη πιο ψηλός, θυμίζει ναυαγό, τα μούσια του κρύβουν το πρόσωπο του, τόσα πολλά ήταν και πυκνά, που έβλεπες ένα κεφάλι, πολλά μούσια και δύο μάτια σαν κουμπιά. Φαίνεται ταλαιπωρημένος, τα ρούχα του παλιά και κρατάει μία πέτσινη χακί τσάντα. Φαίνεται σαν να έρχεται προς το μέρος μας, τότε ακούω μία σιγανή φωνή να βγαίνει χαμηλόφωνα, της μαμάς μου. «Δεν μπορεί να είναι αλήθεια». Ο κύριος αυτός φτάνει μπροστά στην είσοδο μας και στέκει και κοιτάζει τη μητέρα μου. Κάπως γνώριμα να είναι αυτά τα μάτια, αυτά τα μαύρα μάτια σαν κουμπιά που μέσα τους είχαν τόσο φως παρά το χρώμα τους. «Στο είχα υποσχεθεί πως θα γυρίσω». Πριν προλάβω να σκεφτώ η μαμά μου σωριάστηκε στην είσοδο του σπιτιού μας. Ήταν ο πατέρας μας, γύρισε. Βγαίνει η γιαγιά τρέχοντας έξω από τις φωνές που έκανα πέφτοντας στην αγκαλιά του πάνω. Παίρνει στα χέρια του τη μαμά μου και αυτή ως δια μαγείας συνέρχεται. Εκείνη χύνεται στην αγκαλιά του κλαίγοντας τόσο δυνατά που δεν είχα ξανά ακούσει στη ζωή μου άλλον άνθρωπο να κλαίει έτσι, αρχίζει να του φυλάει το μέτωπο, τα μάτια, τα χέρια και αγκαλιάζονται ξανά και ξανά και κλαίνε τώρα πια παρέα. Η σκληρή και ανέκφραστη γιαγιά μου κλαίει με αναφιλητά φωνάζοντας. Σε λίγα λεπτά η γειτονιά όλη είχε έρθει δίχως να το καταλάβουμε στην αυλή μας και έκλαιγαν, όλοι έκλαιγαν από χαρά. Μια αγκαλιά τώρα όλοι μας εγώ, ο μπαμπάς, η μαμά και η γιαγιά. Σαν μια γροθιά.

Οι ώρες που ακολούθησαν από εκείνο το λεπτό που τον είδαμε να έρχεται θα μείνουν βαθιά χαραγμένες στη καρδιά μου. Ακολούθησε ολόκληρο τελετουργικό, ο μπαμπάς ήταν γεμάτος από ψείρες και τόσο ταλαιπωρημένος και βρώμικος. Έτσι, η μαμά και η γιαγιά σαν πιο αγαπημένες από ποτέ έστησαν ένα μεγάλο βαρέλι στο κέντρο της αυλής το γέμισαν ζεστό νερό από τη δεξαμενή και τον έβαλαν εκεί από το μεσημέρι ως και το απόγευμα μέχρι να τον πλύνουν αρκετές φορές πρώτα μιας και είχε μήνες να δει σαπούνη στα μάτια του, να του κουρέψουν τα μακριά μαλλιά του και ύστερα να τον ξυρίσουν. Έτσι σιγά σιγά ερχόταν μπροστά στα μάτια μας ξανά η εικόνα του δικού μας μπαμπά, μας θύμιζε ξανά τον δικό μας Παναγιώτη.

Το βράδυ αφού ήρθαν και τα αδέρφια μου ζήσαμε ξανά στο σπίτι μας για δεύτερη φορά τη χαρά της αντάμωσης. Πέρασαμε πολλά φθινοπωρινά βράδια όλοι μαζί στο ξύλινο τραπέζι κάτω από την ελαφριά πλέον κληματαριά τρώγοντας τους καρπούς της. Ώρες ατελείωτες μέχρι τα κατάβαθα της νύχτας κρατούσαμε τον μπαμπά μας ξάγρυπνο να μας εξιστορεί όσα έζησε και πέρασε στο Τεπελένι της Αλβανίας.

Και όταν πια πέρασε ο πόλεμος και η πείνα την οποία έζησαν, έπρεπε να γυρίσει από το μέτωπο στη μικρή επαρχιακή μεσσηνιακή πόλη με τα πόδια.

Στέκομαι και παρατηρώ το πόσο έχουμε ξανά αλλάξει όλοι, είμαστε όλοι μας τόσο διαφορετικοί, η μαμά μας είναι πιο όμορφη και λαμπερή από ποτέ, της έμεινε όμως η συνήθεια του ποτού στο μικρό της ποτηράκι και του τσιγάρου και αφού "ήρθε ξανά στη ζωή" όπως λέει και εκείνη, άνοιξε το μεγάλο της μπαούλο ξανά και ντύθηκε με τα αγαπημένα της λουλούδια και αρώματα, είναι σαν να ήρθε φθινόπωρο ο πατέρας μας και έφερε ξανά την άνοιξη στη ζωή μας. Ύστερα από μερικές μέρες έπιασε ξανά το βελονάκι της, αυτή τη φορά με την όμορφη κίτρινη ποδιά της στολισμένη από μαργαρίτες στο μικρό μπαλκονάκι μας, δίπλα από τον άντρα της ζωής της, βάζει ένα τέλος στη κουβέρτα, εκείνη που ετοίμαζε για εκείνον όσο τον περίμενε.

Η γιαγιά πάλι μας δείχνει τον καλό της εαυτό, εκείνον που καμία φορά γελάει, έφυγε σχεδόν όλη η σκληρότητα από τη ματιά της. Τα αδέρφια μου από την άλλη δεν έγιναν και απόλυτα άντρες με την απουσία του πατέρα μας, γκρινιάζουν συνεχώς για το ότι ήθελαν να ήταν και εκείνα στο μέτωπο και ακούνε τις ιστορίες νομίζοντας πως όλο αυτό ήταν ένα παιχνίδι, σαν ένα όνειρο. Πολλές φορές αναρωτιέμαι βέβαια μήπως όλα αυτά ήταν ένα όνειρο ακόμη όμως και αν ήταν, τουλάχιστον δεν είχε λυπημένο τέλος.

Έτσι όπως τα είχε υπολογίσει ο μπαμπάς έγιναν όλα, στο ξύλινο τραπέζι που έφτιαξε πριν φύγει για τον πόλεμο ώστε να περάσουν εκεί το φθινόπωρο τους είμαστε τώρα όλοι εδώ αγαπημένοι και απολαμβάνουμε τα πρώτα φθινοπωρινά αεράκια που ήρθαν να μας απαλύνουν όσο πόνο ζήσαμε περιμένοντας να γυρίσει "ο δικός μας ήρωας", ο μπαμπάς μας. Είμαι πολύ

περήφανη για εκείνον, στάθηκε γενναίος και το κυριότερο ένας ήρωας σαν αυτόν κρατάει πάντοτε τον λόγο του και γύρισε πίσω σ' εμάς.

Εκείνη που δεν έλειψε στιγμή

Φεύγει και αυτή η μέρα και έρχεται το ζεστό βράδυ να πάρει τη θέση που του αναλογεί, εγώ μένω και στέκομαι να παρακολουθώ αυτή την ομαλή μετάβαση από το φως στο σκοτάδι, εκείνο το μεταίχμιο το οποίο ποτέ μου δεν θα χορτάσω, το μόνο μεταβατικό στάδιο που μπορώ να απολαύσω.

Τα πόδια μου γυμνά αισθάνονται τους ζεστούς από τον καύσωνα κυβόλιθους να καίνε το δέρμα μου. Ξεκινά αργά από τα δάχτυλα και σιγά σιγά ανεβαίνει στα γόνατά μου, στη κοιλιά μου και νιώθω τη δειλή μου καρδιά να καίγεται σ' αυτή την αναμονή. Τα αστέρια έχουν στήσει το δικό τους χορό και στη μέση το ολόγεμο φεγγάρι μοιάζει σαν να παρακολουθεί περήφανα τη γιορτή αυτή και να καμαρώνει το βασίλειο του. Οι υπήκοοί του, τα αστέρια, φωτίζουν όσο ποτέ άλλοτε, λες και κάτι μαγικό συμβαίνει απόψε εκεί πάνω. Αισθάνομαι να με αγγίζει ένα ζεστό αεράκι, πόσο φιλόξενη και γαλήνια μπορεί να βρίσκει αυτή την εισβολή το αποσβλωμένο σώμα μου, με αγκαλιάζω.

Όλα γύρω μοιάζουν σαν να ήταν έτοιμα από καιρό να υποδεχτούν αυτό το καλοκαίρι, εισέβαλε απότομα και κάπως βίαια στη ζωή μας, ο δυνατός αυτός καύσωνας τον οποίο αισθανθήκαμε για τα καλά, ήρθε για να μας κάνει τη δική του χειραψία. Παρατηρώ γύρω μου, τρία μεγάλα σπίτια, διαφορετικά το ένα από το άλλο, η μόνη τους ομοιότητα είναι το στοιχείο της πέτρας από την οποία είναι χτισμένα και η κατεύθυνση στην οποία κοιτάζουν, τη θάλασσα μέχρι το απέραντο, μέχρι εκεί που μπλέκεται και γίνεται ένα με τον ουρανό. Πλοία αρκετά στο βάθος, φαίνεται να έχουν ρίξει τη δική τους άγκυρα και σαν στέκουν εκεί και φωτίζουν τη θάλασσα είναι σαν να συμμετέχουν και εκείνα νοερά στη γιορτή που έχει στηθεί απόψε. Μπορεί και να είχαν ραντεβού οι καπετάνιοι με το φεγγάρι απόψε...

Ξέρεις πιστεύω ακράδαντα στην επικοινωνία μεταξύ τους. Είναι πολλές και δύσκολες οι νύχτες μέσα στη θάλασσα όπως μου περιέγραψε και ένας πολύ καλός μου φίλος καπετάνιος, μόνο που αυτός δεν τα κατάφερε να συμβιβαστεί με τη μοναχικότητα αυτού του δύσκολου ταξιδιού και εγκατέλειψε. Ακούω τη φωνή του τώρα στα αφτιά μου «Τα γκαζάδικα έγιναν το σπίτι μου, ήταν το σώμα μου, μα η ψυχή μου δεν άντεξε άλλο να εγκλωβίζεται σε σίδερα βρεγμένα, πόσες τρικυμίες να καταπιέσω και πόσο ατέρμονο μαύρο ουρανό να ανεχτώ;» Ήταν βέβαια και γι' αυτούς η μόνη τους παρηγοριά, η μόνη τους ένδειξη πως υπάρχει ζωή, πως είμαστε όλοι μικροί μπροστά στην απεραντοσύνη του ουρανού και της θάλασσας.

Προχωρώ και εξετάζω τον χώρο παράλληλα, ψηλά δέντρα κάθε λογής τα οποία δεν είμαι σε θέση δυστυχώς να ξεχωρίσω. Μερικές ελιές, αυτές ναι, είμαι σε θέση να τις διακρίνω και συνεχίζω να χάνομαι ανάμεσα τους. Λίγο πιο κάτω μερικές γάτες τεντώνονται και δείχνουν

πολύ ευχαριστημένες από τη ζωή τους, τις ζηλεύω διότι μοιάζουν τόσο χορτασμένες σε αντίθεση με μένα που περίεργοι ήχοι από το στομάχι μου ενοχλούν την ηρεμία του χώρου και συνάμα και τη δική μου.

Προχωρώ και βλέπω μία βερικοκιά, ήταν αρκετή για να μου έρθουν στη μνήμη μου τα παιδικά μου χρόνια στο σπίτι της γιαγιάς. Το σπίτι της γιαγιάς ήταν η διαφυγή από όλους, μικρό αλλά πρακτικό και τώρα που το ξανά σκέφτομαι ήταν ότι ακριβώς χρειαζόταν εκείνη. Η κουζίνα ήταν στενόμακρη και σκοτεινή, μου άρεσε να περνάω χρόνο εκεί μαζί της και ιδιαίτερα όταν της ζητούσα να μου κάνει τις αγαπημένες μου πλακοτηγανίτες, απολάμβανα να στέκομαι δίπλα της και να την κοιτάζω. Ποτέ της δεν μου έφερνε αντίρρηση οτιδήποτε και αν της ζητούσα, η γιαγιά μου ήταν πολύ εργατική και δούλευε τη γη, ολημερίς έτρεχε στα χωράφια και στα ζώα της και έκανε χίλιες δύο δουλειές, κανείς δεν μπορούσε να φτάσει την αντοχή της και την αγάπη που έτρεφε για τα δέντρα και τους καρπούς τους, τα άνθη και τις μυρωδιές τους, ήταν εκείνα στα οποία έβρισκε χαρά και ζωντάνια.

Μόλις ο ήλιος ανέτειλε έπαιρνε μέσα σε μία πετσέτα δύο φέτες ψωμί και ένα αυγό το οποίο είχε βράσει από το προηγούμενο βράδυ, τα δίπλωνε στην τσέπη της και έπαιρνε το δρόμο για τα ζώα της. Την περίμενα με μεγάλη ανυπομονησία διότι εκτός από τις πλακοτηγανίτες της απολάμβανα και τις ιστορίες της.

Τα μεσημέρια ξάπλωνα στο κρεβάτι της και προσπαθούσα να αισθανθώ την παρουσία της, θύμωνα βέβαια και μαζί της διότι αρνιόταν πολλές φορές να με παίρνει κοντά της με τον ισχυρισμό πως είμαι μικρή και ο ήλιος καίει και θα της λιποθυμήσω με την τόση χαμηλή πίεση που έχω και πως δεν της το επέτρεπε ο γιατρός μου.

Θυμάμαι πολύ έντονα ένα βράδυ που οι κατσίκες της γιαγιάς μου ετοιμάζονταν να γεννήσουν, ήταν λίγο μετά από τις διακοπές των Χριστουγέννων. Η γιαγιά ιδιαίτερα αγχωμένη για το πως θα πάει η γέννα και για το αν θα ζήσουν όλα τα μωρά της. Αποφάσισε με τα πολλά, να μου κάνει το χατίρι και να με πάρει μαζί της, δεν ξέρω πως τα κατάφερναν και γεννούσαν πάντοτε βράδυ. Εκείνη η νύχτα του Γενάρη ήταν παγωμένη, ντυθήκαμε πολύ χοντρά, βάλαμε τα γάντια μας και τα καπέλα μας ώστε να μας προστατεύσει από τον αέρα που ήταν τόσο δυνατός που θα μπορούσε μέχρι και τα μυαλά μας να σηκώσει και πήραμε τον σύντομο αλλά και πιο κακοτράχαλο δρόμο προς το Κοτερό, έτσι έλεγε η γιαγιά μου το σπίτι που είχε φτιάξει για να φυλάει τα ζώα της. Ένα σπίτι παλιό, χτισμένο από μεγάλες πέτρες, είχε μία σκεπή μικρή και μία πόρτα ξύλινη που άνοιγε με ένα τεράστιο σιδερένιο κλειδί. Μέσα ήταν γεμάτο από άχυρο ώστε να ζεσταίνονται τα ζώα. Αφού φτάσαμε μπήκαμε μέσα και ακουμπήσαμε το φανάρι που κρατούσαμε στα χέρια μας σε ένα γάντζο πάνω στον τοίχο, η κατσικά ακόμη δεν τα είχε καταφέρει να γεννήσει, η γιαγιά βάζει το χέρι της στη κοιλιά της και καταλαβαίνει πως

σε λίγη ώρα τα μωρά θα είναι έτοιμα. Μέσα στο σπίτι είχε παγωνιά, ο αέρας στροβίλιζε γύρω από το σπίτι και ήχοι έρχονταν κάθε τόσο απ' έξω που με έκαναν να πετάγομαι. Στη γωνία της μικρής αυτής καλύβας είχε βάλει μία σόμπα η γιαγιά μου, όταν αγόρασε καινούργια στο σπίτι της, έβαλε δύο γείτονές της να μεταφέρουν την παλιά στα ζώα της, ώστε και εκείνα να μένουν ζεστά τις πολύ κρύες νύχτες του χειμώνα. Την είχε ανάψει από το απόγευμα όταν ήρθε να δει ξανά την κατάσταση της κατσίκας. Είχαν μείνει μόνο τα κάρβουνα, έτσι επειδή η νύχτα αυτή προβλεπόταν μεγάλη έτρεξε έξω να μαζέψει ξύλα και να σταθούμε και εμείς δίπλα της ενώ θα περιμένουμε τη κατσίκα μας να γεννήσει. Πάνω στη σόμπα είχε μία κατσαρόλα η οποία είχε πάντα ζεστό νερό, πρόσθεσε λίγο ακόμη και μας έφτιαξε τσάι του βουνού. Πριν προλάβουμε καλά να το τελειώσουμε, είχε έρθει η ώρα της να γέννας. Πόσο όμορφη εικόνα να βλέπεις τη γιαγιά σου να βοηθάει το ζώακι της να βγάλει από μέσα της τα μωρά του. Πόσο συγκινημένη ήταν με τον ερχομό τους η αγαπημένη μου γιαγιά, σαν να ήταν δικά της. Ευτυχώς όλα έζησαν και ήταν υγιέστατα.

Είμαι τώρα ξαπλωμένη στο κρεβάτι της, μα γιατί είναι τόσο σκληρό; Θυμάμαι πάντοτε να της λέω πως πρέπει να αγοράσει ένα καινούργιο στρώμα μα πεισματικά εκείνη δεν το δεχόταν. Εκτός από το ότι ήταν σκληρό είχε και κάτι κουμπιά μέσα τα οποία ενοχλούσαν την πλάτη σου και δεν μπόρεσα ποτέ να καταλάβω τη χρησιμότητά τους, το θεωρώ και αυτό υπεύθυνο που η γιαγιά είναι μονίμως ταλαιπωρημένη. Το μαξιλάρι της πάλι, άλλη μεγάλη ιστορία και αυτή, δεν ήταν ένα απλό μαξιλάρι σαν αυτό που είχα εγώ στο σπίτι μου που ακουμπούσες το κεφάλι σου και σε έπαιρνε τόσο γρήγορα και γλυκά ο ύπνος, της γιαγιάς ήταν φυσικό όπως έλεγε και όχι του εμπορίου, το έφτιαχνε μόνη της από το μαλλί της αγαπημένης της προβατίνας. Όταν ερχόταν η ώρα της για κούρεμα επειδή το καλοκαίρι μπορεί και να πέθαιναν από τη τόση ζέστη που έκανε μέσα στο σπιτάκι που ζούσαν, τις κούρευε και το μαλλί που περίσσευε το κρατούσε και το έκανε μαξιλάρια για το σπίτι. Ήταν τόσο σκληρό και άβολο αλλά και ζεστό παράλληλα κάτι το οποίο σου έκανε ακόμη πιο δύσκολο τον ύπνο, δεν μπορούσα να κατανοήσω γιατί δεν το αποχωριζόταν. Η γιαγιά ήταν ένας άνθρωπος ο οποίος θεωρούσε πως κάθε αντικείμενο είχε τη χρηστικότητα του και τίποτα δεν πρέπει να πετιέται ακόμη και αντικείμενα άχρηστα για μας τα έπαιρνε, τα τύλιγε σε σακούλες και τα έβαζε σ' ένα μικρό αποθηκάκι πίσω από την κουζίνα. Εκεί δεν μας άφηνε να μπαίνουμε συχνά, ήταν τα δικά της πράγματα αξίας όπως έλεγε και εκείνη, αξίας όμως μην πάει το μυαλό σας σε κάτι πολύτιμο αλλά αντικείμενα με τα οποία ήταν συναισθηματικά δεμένη. Δεν της έμοιασα καθόλου τελικά;

Όσο μεγαλώνω κρατάω και λιγότερα πράγματα στο σπίτι μου, δεν θέλω οτιδήποτε περιττό στη ζωή μου μα ούτε και ανθρώπους. Συναισθηματικά δεν δένομαι με αντικείμενα, βρίσκω

τεράστια ευχαρίστηση στο να πετάω πράγματα σε σημείο που οι φίλες μου με καλούν όταν έχουν την ανάγκη για "ξεκαθάρισμα".

Τις σκέψεις μου διέκοψε ένας μικρός σκαντζόχοιρος ο οποίος έμεινε να με κοιτάζει επίμονα λες και τον έστειλε η γιαγιά ώστε να μου θυμίσει για άλλη μια φορά τον προορισμό μου, εκείνη την πορεία που μου δίδαξε από παιδί. Δεν αναφέρομαι σε μεγαλεπήβολα σχέδια, αλλά όνειρα με προορισμό τη σωτηρία της ψυχής μου. Μάλλον σ' εκείνη οφείλω το πόσο ονειροπόλα είμαι, χάνομαι συχνά στις σκέψεις μου και όταν με επαναφέρω στην κανονικότητα δεν μπορώ να ξεχωρίσω την αλήθεια μου από την παραίσθηση.

Ο ήχος της μηχανής να φτάνει με έκανε να ταραχτώ, άργησα τόσο; Πρέπει να γυρίσω γρήγορα. Θέλω να είμαι εκεί, να τον βλέπω να έρχεται. Τον περίμενα καιρό, δεν θα μείνει πολύ... Προσεύχομαι ξανά σε 'σένα, σε σένα που δεν έλειπες στιγμή. Ευτυχώς που έχει πια σουρουπώσει για τα καλά και δεν θα με δει δακρυσμένη. Ως τότε, αποφασίζω να ζήσω μέσα σ' αυτή την παραίσθηση.

Ο δίμηνος εφιάλτης

Ξύπνησα αγκαλιά με τον ιδρώτα μου, νομίζω έχουν μουσκέψει τα σεντόνια μου. Τι μου συνέβη; Αισθάνομαι το σώμα μου βαρύ και το μυαλό μου θολωμένο. Ψάχνω τις σκέψεις μου, προσπαθώ να με βάλω σε τάξη. Μόλις θυμήθηκα, γνώρισα κάποιον Κύριο στα όνειρά μου, γιατί είμαι τόσο τρομαγμένη;

Σέρνω τα πόδια έξω από το πάπλωμα και αφήνω τα πόδια μου βαριά να πέσουν κάτω, ψάχνω τις παντόφλες μου, πηγαίνω προς το μπάνιο και ρίχνω κρύο νερό στο πρόσωπο μου και προσπαθώ να προσδιοριστώ στον χώρο και στον χρόνο μου, μα δεν τα καταφέρνω. Κατευθύνομαι ζαλισμένα προς την κουζίνα και παίρνω πάγο από τον καταψύκτη, γεμίζω τον νιπτήρα με νερό και πάγο ως απάνω. Παίρνω μία βαθιά ανάσα και χώνω το πρόσωπό μου μέσα σ' αυτό. Αισθάνομαι όλα τα νεύρα στο κεφάλι να διαστέλλονται, θα μείνω μέχρι και να ξοδέψω και την τελευταία μου ανάσα, έχω αρχίσει και αισθάνομαι τα πνευμόνια μου να διαμαρτύρονται, η φωνή τους φτάνει μέχρι τ' αφτιά μου και φωνάζουν «ΦΤΑΝΕΙ!».

Βγάζω με φόρα το κεφάλι μου από το παγωμένο νερό και όλος ο καθρέφτης μπροστά γεμίζει με νερά. Με ψάχνω ανάμεσα στα σταγονίδια, να δω την τρομαγμένη όψη μου...

Να 'μαι... τι συνέβη αναρωτιέμαι και νιώθω να λυγίζουν τα χέρια μου από τον νιπτήρα. Σκουπίζω το πρόσωπό μου και εκεί αρχίζω και θυμάμαι.

Χωρίς δεύτερη σκέψη πηγαίνω να φτιάξω τον καφέ μου, τυλίγομαι με τη χοντρή μου ρόμπα και περιμένω τον καφέ να ετοιμαστεί, δεν θα προσθέσω ζάχαρη, έχω ανάγκη την καφεΐνη και δεν θέλω να την μπερδέψω. Τον ετοιμάζω και βγαίνω να πάρω την καθιερωμένη θέση μου, στο μπαλκόνι εκεί στη γωνιά μου, έχει ψύχρα ακόμη και με προφυλάσσει η γωνίτσα εκείνη του μπαλκονιού από τον δυνατό αέρα. Αυτός ο Μάρτης που μας βρήκε φέτος έχω την αίσθηση πως κρατούσε πολλά κρύα στην αγκαλιά του. Και να πάλι ο Κύριος αυτός που με επισκέφτηκε απόψε. Αλλόκοτος και μυστήριος. Μιλούσε με αινίγματα, οι πρώτες γουλιές από τον καφέ με βοήθησαν αρκετά ώστε να κατανοήσω τις προθέσεις τους. Ήταν σαν από μηχανής θεός ο οποίος ήθελε κάτι να μου πει, σαν να ήθελε να με προετοιμάσει για κάτι.

Ήταν ένας κουρασμένος Κύριος πλημμυρισμένος από αγανάκτηση.

«Μου ήταν πολύ δύσκολο να προσεγγίσω και να μιλήσω σε κάποιον, έτσι λοιπόν διάλεξα εσένα. Σκέφτομαι συνεχώς τι μπορεί να συμβαίνει πλέον στη ζωή μας και ποιο είναι το νόημα της καθημερινότητάς σας, ποια είναι η ουσία του να ανασαίνεις, να περπατάς, να μιλάς και να συναναστρέφεσαι.

Έχετε ξεχάσει τον προορισμό σας, σε μία κοινωνία ανταγωνιστική στην οποία ο καθένας σας κρύβεται στο καβούκι του και κοιτάζει το ατομικό του συμφέρον, δεν εστιάζει στην ανθρωπιά αλλά στο εγωιστικό του προσωπείο.

Καταστρέφετε και δεν δημιουργείτε με τα ίδια σας τα χέρια, μολύνετε το περιβάλλον και φέρεστε βίαια στον κόσμο στον οποίο φιλοξενείστε. Χωρίς κανένα ενδιαφέρον για το συνάνθρωπό σας, ασκείτε βία και έχει χαθεί ο σεβασμός και παράλληλα η αυτοεκτίμηση σας. Το ατομικό συμφέρον και ο εγωισμός, σας ωθούν να φέρεστε αλόγιστα ακόμη και στον ίδιο σας τον εαυτό, καταχρήσεις και ουσίες χωρίς κανένα νόημα χρησιμοποιούνται ως διαφυγή από τον ίδιο σας τον εαυτό. Πόλεμος και πείνα με απώτερο σκοπό το χρήμα και το συμφέρον. Ένα κοινωνικό φαίνεσθαι που σας αποξενώνει από τα παιδιά σας, τους γονείς σας ακόμη και τον ίδιο τον εαυτό σας. Διαφωνίες και τσακωμοί για ασήμαντα και επιφανειακά πράγματα σας κάνουν να ξεχνάτε ένα βασικό συναίσθημα, την αγάπη.

Γι' αυτό είμαι εδώ για να σας θυμίσω βασικές αξίες, η δική μου σκληρότητα δεν κάνει διακρίσεις σε πλούσιους και φτωχούς, είμαι εδώ για να σας δείξω την αξία του να αγκαλιάζεις, να φιλάς, να αγγίζεις τον άνθρωπό σου. Ακόμη και μία τυπική χειραψία μιας καθημερινής συνάντησης ή γνωριμίας. Και όχι μόνο αυτό, δεν θα σταματήσω εκεί, θα γίνω ακόμη πιο σκληρός και θα σε αναγκάσω να μην δουλέψεις, να μην έχεις το δικαίωμα να βγεις με την παρέα σου, να μείνεις στο σπίτι σου, θα σου κάνω και κάτι ακόμη, θα σε αναγκάσω να γνωρίσεις την οικογένεια σου, να έρθεις αντιμέτωπος με τις επιλογές σου. Έτσι μόνο θα μπορέσεις να έχεις χρόνο ολοκληρωτικά και μόνο γι' αυτούς ώστε να δώσεις και την ψυχή σου ακόμη σ' εκείνους που είναι δίπλα σου. Και όταν αντιληφθείς τη σημασία της απλότητας και της ευτυχίας στα καθημερινά πράγματα, όταν πραγματικά τρομάξεις για τον άνθρωπό σου, τότε ίσως φύγω από τη ζωή σου. Μέσα από αυτήν την εικόνα, θα δημιουργηθείτε ξανά, δεν θα βγείτε αλώβητοι, μα οφείλει να γίνει και θα πάρω αυτό το ρίσκο, θα πάρω μαζί μου ζωές αλλά απ' αυτό και ύστερα τίποτα δεν θα είναι το ίδιο. Μετά από αυτό θα απολαύσεις και θα εκτιμήσεις ακόμη και τον καθημερινό σου περίπατο, μιας και αυτόν ακόμη θα σου τον στερήσω. Θα ταξιδέψω σε κάθε γωνιά του πλανήτη, θα διδάξω σ' όλη τη γη την αξία της ζωής και του «υπάρχω».

Είναι λογικό να τρομάξεις, ωστόσο περίμενε και θα με γνωρίσεις, θα δεις πως είναι να ζεις μαζί μου. Όσο υπάρξω και είμαι εκεί και με αισθανθείς, μην με φοβηθείς, έρχομαι γι' εσάς».

Ο καφές μου τελείωσε και η φωνή αυτού του Κυρίου ακόμη αντηχεί σαν ραδιόφωνο στα αφτιά μου. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ο εφιάλτης μου και ο άγνωστος Κύριος πήραν ύπαρξη και όνομα, το όνομα αυτού, Κορονοϊός και έρχεται από τη μακρινή Κίνα και συγκεκριμένα από την Γουχάν, δεν θα αργήσει να φτάσει και στη δική μας χώρα είμαι ήδη προετοιμασμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος, Β. (1991). Η Ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο 1945-1958. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2004). Το Ελληνικό Παιδικό Νεανικό Μυθιστόρημα από το 1980 έως σήμερα: Γενική και ειδική θεώρηση. Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2006). *Τάσεις και Εξελίξεις της Παιδικής Λογοτεχνίας* (14η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις των Φίλων.
- Αναστασιάδου Κωνσταντίνου, Β. (2012). *Οι αφηγηματικές τεχνικές στα παιδικά ιστορικά μυθιστορήματα*. Ανέκδοτη διπλωματική εργασία. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
- Βοϊκλής, Γ. (2010). Ο ψεύτης παππούς: Ταλέντο, μαστορία κι ευαισθησία. *Δρόμος της αριστεράς* (15/04/2010). <https://edromos.gr/o-ψεύτης-παππούς-ταλέντο-μαστορία-κι-ε/?amp=1>
- Βουλουμάνου, Α. (2012). Ο θαυμαστός κόσμος της Άλκης Ζέη. *bookbar.gr* (25/03/2012). Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <http://www.bookbar.gr/o-thavmastos-kosmos-tis-alkis-zei/refreshments>
- Βουλουμάνου, Α. (2019). Άλκη Ζέη: Ένα παιδί από το πουθενά. *Διάστιχο*. (29/11/2019). <https://diastixo.gr/kritikes/paidika/13269-paidi-apo-poythena>
- Γιαννακού, Β. (2019). *Η γυναικεία αυθιστόρηση για τα χρόνια της νεότητας. Ελισάβετ Μαρτινέγκου, Αυτοβιογραφία – Άλκη Ζέη, Με μολύβι φάμπερ νούμερο 2*. Εργασία στο σεμινάριο «Εκδοχές του Προσωπικού Λόγου». Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Γκλιάου, Ν. (1993). Η οικογένεια και το σχολείο στα έργα της Άλκης Ζέη. Ανέκδοτη διδακτορική διατριβή. Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Εμμανουήλ, Μ. Π. (2021). Εφηβική Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο: Δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής με κείμενα πλαισίωσης, έργα της Άλκης Ζέη. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Gusdorf, G. (1980). Conditions and Limits of Autobiography. Στο J. Olney (επιμ.), *Autobiography. Essays, Theoretical and Critical* (σσ. 28-48). Princeton: Princeton University Press.
- Hägg, T. (1987). Callirhoe and Parthenope: The Beginnings of the Historical Novel. *Classical Antiquity*, v06, no. 02, pp. 184-204. <https://doi.org/10.2307/25010867>
- Hollindale, P. (1988). *Ideology and the Children's Book*. Thimble Press.
- Καρακίτσιος, Α. (2013). Οι αναπαραστάσεις του Εβραίου στην Παιδική Λογοτεχνία, κληρονομή τις λέξεις και τα νοήματα. *Κείμενα*, 17. <http://keimena.ece.uth.gr/main/t17/02->

[karakitsios.pdf](#)

- Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στην χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κατσίκη-Γκίβαλου Α. (2018). Λογοτεχνικά ανάγλυφα δυστοπικών όψεων του παρόντος. Στο Παπαδάτος, Γ. (επιμ.). *Λογοτεχνία για παιδιά και εφήβους χωρίς ευτυχισμένο τέλος* (σσ. 12-30). Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Κιοσσές, Σπ. (2013). Προς μια 'παιδαγωγική' της Δημιουργικής Γραφής. *Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου "Δημιουργική Γραφή"* (4-6 Οκτωβρίου, 2013) Αθήνα.
- Κονομάρα, Λ. (2014). Ο αιώνας της Άλκης Ζέη- μια αποτίμηση. *Ο αναγνώστης*. <https://www.oanagnostis.gr/o-aionas-tis-alkis-zei-mia-apotimisi-tis-lilas-konomara/>
- Κουζέλη, Λ. (2013). Άλκη Ζέη: Ερωτικές επιστολές με μολύβι φάμπερ. *ΤΟΒΗΜΑ* (20/09/2013). <https://www.tovima.gr/2013/09/20/books-ideas/alki-zei-erwtikes-epistoles-me-molybi-famper/>
- Κούκιας, Θ. (2020). *Το προφίλ των εκπαιδευτικών στην ελληνική εφηβική λογοτεχνία (1980-2020)*. Ανέκδοτη διπλωματική εργασία. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Λαρεντζάκη, Δ. (2019). Η Μωβ Ομπρέλα, της Άλκης Ζέη στο θέατρο Άνεσις. *Culture Now* (14/10/2019). <https://www.culturenow.gr/h-mov-ompre-la-tis-alkis-zei-sto-theatro-anesis/>
- Λεονάρδος, Γ. (2000). *Η δομή του μυθιστορήματος*. Αθήνα: Νέα Σύνορα- Α.Α Λιβάνη.
- Lukács, G. (2004). *Η Θεωρία του Μυθιστορήματος* (Ξ. Τσελέντη, Μτφ). Αθήνα: Πολύτροπον.
- Lukens, R. (1995). *A Critical Handbook of Children's Literature*. New York: Harper Collins College Publishers.
- Μακροπούλου, Δ. (2014). Παιδιά που φωνάζουν «παρών» στον αγώνα. *ΤΑ ΝΕΑ* (24/10/2014)./ Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.tanea.gr/2014/10/24/lifearts/paidia-poy-fwnazoun-parwn-ston-agwna/>
- Μητσάκα, Στ. (2010). Αυτοβιογραφία ως μυθοπλασία/Μυθοπλασία ως αυτοβιογραφία: Κώστας Ταχτσής, «Το φοβερό βήμα», «Το τρίτο στεφάνι», «Τα ρέστα». Μεταπτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
- Μπιρμπίλη, Μ. (2015). Ο θεός Πλάτων, της Άλκης Ζέη. *Elniplex* (21/06/2015). Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.elnplex.com/o-theios-platon-tis-alkis-zei/>
- Μπιρμπίλη, Μ. (2019). Ένα παιδί από το πουθενά, της Άλκης Ζέη. *Elniplex* (10/12/2019). <https://www.elnplex.com/ena-paidi-apo-to-pouthena-tis-alkis-zei/>
- Ντουνιά, Χ. (2020). Το Παρίσι της Άλκης Ζέη. *Booksjournal* (23/05/2020). Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <http://booksjournal.gr/κριτικες/λογοτεχνια/item/3006-to-parisi-tis-alkis-zei>
- Nilsen, A. P. & Donelson, K. L. (2001). *Literature for Today's Young Adults*. Pearson.

- Οικονομίδου, Σ. (2004). «Το σύγχρονο εφηβικό μυθιστόρημα στην Ελλάδα», στο Τσιλιμένη Τασούλα (επιμ.) *Το σύγχρονο ελληνικό παιδικό-νεανικό μυθιστόρημα* (σσ. 283-293). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες.
- Παπαγεωργίου, Αι.(2010). Η Ελληνική Μυθολογία Στην Ελληνική Παιδική Λογοτεχνία. Συγκριτική προσέγγιση της ελληνικής μυθολογία. Ανέκδοτη διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ.
- Παπαδάτος, Γ. (2014). Το παιδικό βιβλίο στην εκπαίδευση και στην κοινωνία. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Παπασπύρου, Σ. (2013) Η Άλκη Ζέη με μολύβι Φάμπερ. *Ελευθεροτυπία* (21/09/2013). Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=387320>
- Πάππος, Α. (2015). Το καπλάνι της βιτρίνας, της Άλκης Ζέη. *Elniplex* (21/06/2015). <https://www.elniple.com/το-καπλάνι-της-βιτρίνας-της-άλκης-ζέη/>
- Παρασκευόπουλος Ι. (1989). *Εξελικτική Ψυχολογία, εφηβική ηλικία*. Τόμ. Δ΄. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παρασπύρου, Ν. (2007). Κοντά στις ράγες» της Άλκης Ζέη. *Matia.gr* (10/08/2007). Ανακτήθηκε στις 17/07/2021 από <https://www.matia.gr/books/logotechnika-vivlia/elliniki-logotechnia/konta-stis-rages-tis-alkis-zei.html>
- Πασχαλίδης, Γρ. (1993). *Η Ποιητική της Αυτοβιογραφίας*. Αθήνα: Σμίλη.
- Πιμπλής, Μ. (2013). Εγώ, η Άλκη Ζέη, πριν από την «Αρραβωνιαστικά του Αχιλλέα». *ΤΑ ΝΕΑ, Βιβλιοδρόμιο* (20/09/2013). <https://www.tanea.gr/2013/09/20/lifearts/egw-i-alki-zei-prin-apo-tin-arrabwniastikia-toy-axillea/>
- Πουρή, Δ. (2015). Η Μωβ Ομπρέλα, της Άλκης Ζέη. *elniplex* (20/06/2015). Ανακτήθηκε στις 17/07/2021 από <https://www.elniple.com/η-μωβ-ομπρέλα-της-άλκης-ζέη/>
- Σακελλαρίου, Χ. (1992). «Το κοινωνικό παιδικό μυθιστόρημα». *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας*, Αφιέρωμα Α΄: «Το Παιδικό-Νεανικό Μυθιστόρημα» (σσ.39-48). Αθήνα: Βιβλιογονία.
- Στασινοπούλου, Μ. (2013). Για να κάνεις θαύμα πρέπει να πιστεύεις στα θαύματα. *Η Εφημερίδα των Συντακτών* (28/09/2013).
- Τουρλής, Π. (2020). «Ο θεός Πλάτων», της Άλκης Ζέη. *tonivlio.net* (αναδημοσίευση από viviokritikes.com) <https://www.viviokritikes.com/o-θεός-πλάτων-άλκη-ζέη/>
- Τριβόλη, Δ. (2020). Όταν η Άλκη Ζέη αφηγήθηκε τη ζωή της στη LIFO. *LiFO* (28.2.2020). Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από https://www.lifo.gr/articles/book_articles/254511/i-alki-zei-afigeitai-ti-zoi-tis-sti-lifo

Χλωπτσιούδης, Δ. (2019). *Ο ρόλος, η οργάνωση και η λειτουργία εργαστηρίων Δημιουργικής Γραφής: η διδασκαλία του ποιητικού λόγου σε ενήλικες*. Ανέκδοτη διπλωματική εργασία. Φλώρινα: ΠΔΜ.

Συνεντεύξεις

Κάσδαγλη, Σ. (2020). Μία παλιά συνέντευξη με την Άλκη Ζέη. Αναδημοσίευση από cosmopolitan. Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://stellakasdagli.com/2020/02/28/alki-zei-interview/>

Κεντροτή, Α. (2019). Συνέντευξη με την Άλκη Ζέη: «Ευτυχισμένο παιδί είναι εκείνο που έχει όνειρα και προσπαθεί να τα πραγματοποιήσει». Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.flash.gr/greece/1536427/synenteyxi-me-tin-alki-zei-eytychismeno-paidi-einai-ekaino-poy-echei-oneira-kai-prospathe-i-na-ta-pragmatopoiisei>

Μποζώνη, Α. (2017). Άλκη Ζέη: Οι επισκέψεις στην Μακρόνησο μου φαίνονται σαν σχολική εκδρομή. *elculture.gr* (01/11/2017). <https://www.elculture.gr/blog/article/άλκη-ζέη-οι-επισκέψεις-στη-μακρόνησο/>

Μποζώνη, Α. (2017). Μοναδική συνέντευξη: Η Άλκη Ζέη «ανοίγει το βιβλίο της ζωής της» και μιλά για το 19^ο βιβλίο της «Πόσο θα ζήσεις ακόμη γιαγιά». Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.elculture.gr/blog/article/άλκη-ζέη-οι-επισκέψεις-στη-μακρόνησο/>

Public (2019). Αποκλειστική συνέντευξη/ Η Άλκη Ζέη για το νέο της βιβλίο. «ένα παιδί από το πουθενά». Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://blog.public.gr/news-kyklofories/apokleistiki-synenteyxi-i-alki-zei-gia-ne-o-tis-biblio-ena-paidi-apo-poythena>

Τσακάλου, Γ. (2020) Άλκη Ζέη: Είμαι Αριστερή και αλλαξοπίστησα. Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από https://www.athensvoice.gr/culture/book/625808_alki-zei-the-lo-ta-paidia-na-akousoyn-tin-istoria

Χειράκη, Δ. (χ.χ.). Η Άλκη Ζέη, σε μια από τις τελευταίες συνεντεύξεις της «Έτσι ήταν η ζωή μου και δεν θα την άλλαζα με τίποτα». Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.ertnews.gr/αταξινόμητα/h-alki-zei-se-mia-apo-tis-teleytaies-synenteyxeis-tis-etsi-itan-i-zoi-moy-kai-den-tha-tin-allaza-me-tipota/>

Αφιέρωματα

Το Κουτί της Πανδώρας (2018). Ο Νίκος Γκάτσος και το... μολύβι της Άλκης Ζέη. Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.koutipandoras.gr/article/h-alkh-zeh-grafei-gia-th-gnwrimia-ths-me-ton-niko-gkatso>

ΤΟΒΗΜΑ (2020). Άλκη Ζέη- Ζωρζ Σαρή: Μια σχέση ζωής. Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.tovima.gr/2020/02/29/culture/alki-zei-zorz-sari-mia-sxesi-zois/>

Womantoc (2017). Άλκη Ζέη: «Αχ, λέω, αν ήταν εδώ η Διδώ Σωτηρίου, θα τη ρώταγα». Ανακτήθηκε στις 10/7/2021 από <https://www.womantoc.gr/life/article/alki-zei-ax-leo-an-itan-edo-i-dido-sotiriou-tha-ti-rotaga>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – Φωτογραφικό υλικό από τη ζωή της συγγραφέως

ΕΙΚΟΝΑ 1. Η Άλκη Ζέη στην Τασκένδη (1956)

«Ο Σεβαστίκογλου έφυγε κρυφά το '48 για την Τασκένδη, αλλά εμένα με έπιασαν και πήγα εξορία στη Χίο. Πήρα ένα χαρτί απ' το Τμήμα Αλλοδαπών ότι με καλούν «διά υπόθεσή μου». Θέλανε να υπογράψω δήλωση - αν δεν την υπέγραφες, πήγαινες εξορία. Στη Χίο ήμασταν κλεισμένες σε στρατόπεδο, σαν φυλακισμένες. Κοιμόμασταν δίπλα-δίπλα στα ράντζα, μέσα στους θαλάμους. Δεν μας έκαναν βασανιστήρια, απλώς ήμασταν κρυμμένες μέσα και δεν βλέπαμε ούτε έναν άνθρωπο. Ήταν η Αλέκα Παϊζή, η Καίτη Ντιριντάουα, η Νανά Καλλιανέση, που έγινε μετέπειτα η εκδότριά μου στον Κέδρο, και πάρα πολλές γυναίκες από την επαρχία.

28.2.2020 Η Άλκη Ζέη δεν μπόρεσε να ξαναμπει στην κουζίνα, όπου έγραψε "Το καπλάνι της βιτρίνας". Όταν βγήκα ήθελα να φύγω, αλλά δεν μπορούσα να βγάλω διαβατήριο με τίποτα. Κατάφερα να φτάσω στην Τασκένδη μέσω Ιταλίας το 1954. Ήμουν σαν τη μύγα μέσ' στο γάλα στην Τασκένδη, όλες ήταν ανταρτοπούλες από χωριά κι είχαν ζήσει ήδη πέντε χρόνια εκεί. Δεν ήταν αυτό που περίμενα, ο Γιώργος δεν μου είχε γράψει με τρόπο κάτι. Να μου πει έχει κρύο, φέρε πολλά πουλόβερ, κάτι. Τρομάξαμε να γυρίζουμε τα παζάρια να βρω ένα παλτό γιατί είχα ξυλιάσει. Μείναμε εκεί δυο χρόνια, ζήσαμε και τον εμφύλιο της Τασκένδης. Ήταν πολύ σκληρό να βλέπεις ανθρώπους που πολέμησαν

ΕΙΚΟΝΑ 2. Με τον Γ. Σεβαστίκογλου και τα παιδιά τους το 1967, αυτοεξόριστοι στο Παρίσι

δίπλα-δίπλα ν' αλληλοδέρνονται. Μετά το 20ό συνέδριο του κόμματος, το 1957, φύγαμε στη Μόσχα».

«Στο Παρίσι έγραψα και τον Μεγάλο περίπατο του Πέτρου. Όταν πια τελείωσε η χούντα, αρχίσανε να πουλάνε τα βιβλία μου για τα καλά. Έκανα μεγάλα διαστήματα να γράψω - ώσπου να πάω σε μια χώρα και να προσαρμοστώ, μου έπαιρνε καιρό. Προσπαθούσα κι εγώ να βρω τον εαυτό μου».

ΕΙΚΟΝΑ 3. Άλκη Ζέη- Ζωρζ Σαρή, Αθήνα

Γνωρίστηκαν σε ηλικία 12 ετών και έμειναν αγαπημένες μέχρι το τέλος. Η Άλκη Ζέη έχει μοιραστεί μάλιστα σε συνέντευξή της:

«Ήταν η περίοδος της χούντας και εγώ βρισκόμουν στο Παρίσι. Η Ζωρζ ήρθε εκεί. Τότε εγώ έγραφα τον Περίπατο του Πέτρου. Με είχε ρωτήσει, τι γράφεις; Ένα βιβλίο που μιλάει για την Κατοχή και την Αντίσταση, της απάντησα. Και μου απαντά, κι εγώ το ίδιο! Και λέω, ωχ, πώς θα βγουν και τα δυο μαζί; Και επικοινωνήσαμε με τη Νανά Καλιανέση και της είπαμε πως και τα δύο βιβλία είναι για το ίδιο θέμα. Τόσο το καλύτερο μας απάντησε εκείνη. Αφού εσείς είστε τόσο διαφορετικές, το καθένα θα είναι με διαφορετικό μάτι. Και βγήκαν και τα δύο μαζί». Η Ζωρζ Σαρρή είχε προτείνει στην αγαπημένη της φίλη

να γράψουν μαζί ένα αυτοβιογραφικό βιβλίο. Όμως, όπως παραδέχεται η Άλκη Ζέη: «Η κάθε μια έγραφε πολύ διαφορετικά. Η Ζωρζ ήθελε να γράψουμε ένα βιβλίο μαζί, το Ε.Π. Πολύ τη στενοχώρησα και με μεγάλη δυσκολία της είπα πως δεν μπορώ. Γιατί εγώ είμαι άλλο στυλ. Εκείνη, όταν έγραφε, μπορούσε να το συζητάει με άλλους, ενώ αντίθετα εγώ είμαι πολύ μοναχική. Και μου ήταν αδύνατο να γράψω μαζί με κάποιον άλλο, ακόμα και με τη Ζωρζ».

Αρκετά χρόνια αργότερα η Άλκη Ζέη προλογίζει το βιβλίο της Σαρή «Ε.Π.»:

Γιωργάκη μου,

Μου ζήτησες να σου γράψω πρόλογο για το βιβλίο σου, το τελευταίο, γιατί κι εγώ δε θυμάμαι πόσα έχεις γράψει. Δε φτάνει που μου την έσκασες, θέλεις και πρόλογο! Δεν τα είχαμε συμφωνήσει ωραία και καλά από τα δώδεκά μας χρόνια;

Εσύ ηθοποιός κι εγώ συγγραφέας; Μέχρι και στο Χόλλυγουντ σε είχα φανταστεί να φτάνεις, να παίρνεις το Όσκαρ και να με καλείς να έρθω να σε βρω. Δεν πειράζει, με κάλεσες στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, που πήρες το πρώτο βραβείο για το «Έγκλημα στα παρασκήνια», κι εγώ καμάρωνα το ίδιο σαν να ήσουν στο Χόλλυγουντ! Ακόμα σε φανταζόμουνα... άγαλμα. Στημένο στην πλατεία Κυψέλης, εκεί κοντά που είχες τραυματιστεί βαριά σε μια από τις τόσες μάχες που πήγαινες εσύ μπροστά κι εγώ ξοπίσω. Μας ξεγέλασες όλους και δεν πέθανες, κι έτσι δε σου στήσανε άγαλμα, να το στολίζω εγώ με λουλουδάκια και να δακρύζω. Ευτυχώς, δεν έγινες ηρωίδα όπως το επιθυμούσες, κι έτσι δε σ' έχασα.

Όλα λοιπόν τα φανταζόμουνα πως μπορούσες να γίνεις, ακόμα και... βασίλισσα, αφού όταν ήσουν μικρή σου άρεσαν οι βασιλιάδες (ευτυχώς, τους απαρνήθηκες γρήγορα). Μονάχα συγγραφέα δεν μπορούσα να σε φανταστώ. Έσπαγα το κεφάλι μου να βρω τι σ' έκανε να γίνεις συγγραφέας, και δεν πίστευα, βέβαια, το παραμύθι που λες στα παιδιά: πως τάχατες το 1967 που ήρθε η Χούντα, οι ηθοποιοί στην αρχή της δικτατορίας αποφάσισαν να μην παίζουν στο θέατρο, κι εσύ, μην ξέροντας τι να κάνεις, από απελπισία άρχισες να γράφεις τις ιστορίες και τα παιχνίδια των παιδιών. Ύστερα γλυκάθηκες και συνέχισες και ένα και δύο και τρία και είκοσι τρία μυθιστορήματα. Ενώ μου διάβαζες τις δακτυλογραφημένες σελίδες από το καινούριο σου βιβλίο, ξαφνικά κατάλαβα γιατί έγινες συγγραφέας. Θέλησες (όπως και στο βιβλίο) να πάμε ξανά χέρι με χέρι στο σχολείο. Όχι βέβαια σαν μαθήτριες πια.

Μπράβο, Γιωργάκη, τα κατάφερες, έγινες συγγραφέας και, όπως το λογάρισες, πιασμένες τώρα από το χέρι πάμε στα σχολεία σ' όλη την Ελλάδα και κουβεντιάζουμε με τα παιδιά και τους λέμε, ανάμεσα σε άλλα πολλά, πως μια φίλια (η δική μας) μπορεί να αντέξει στο χρόνο.

Ε.Π. λοιπόν! Καλή επιτυχία και καλή αντάμωση ξανά...στο σχολείο.

Αλκη Ζέη,

Φθινόπωρο 1995

ΕΙΚΟΝΑ 4. Λενούλα Ζέη - Νίκος Γκάτσος, Αθήνα

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα-αυτοβιογραφία της Άλκης Ζέη «Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο», Μεταίχιμο 2013

Τέλος Οκτωβρίου, αφού είχαν ανοίξει πια τα σχολεία, ετοιμάσαμε την παράσταση. Η Περράκη μας είπε να βάλουμε τα δυνατά μας γιατί είχε μια μεγάλη έκπληξη. Εγώ δεν είχα άλλα δυνατά να βάλω, ό,τι ήτανε να γράψω, το έγγραφα. Και η έκπληξη ήτανε πραγματικά μεγάλη. Είχε καλέσει στην παράσταση: Τον Εμπειρικό, τον Ελύτη, τον Γκάτσο και τον Μάριο Πλωρίτη μαζί μ' έναν φίλο του που ήταν θεατρικός συγγραφέας και τον λέγανε Γιώργο Σεβαστίκογλου.

Τα κορίτσια παίζανε με ενθουσιασμό. Η Λένα ξεσάλωσε κυριολεκτικά κι εγώ

καθόμουνα πίσω από το παραβάν και από μια τρύπα που είχαμε κάνει στο πανί έβλεπα το κοινό. Είδα τη Λενούλα που κοίταζε κάπου κι είχε ανοίξει δυο πήχεις το στόμα της. Κατάλαβα, κοίταζε τον Γκάτσο. Ύστερα πρόσεξα πως σ' όλη την παράσταση κι ο Γκάτσος δεν έπαιρνε τα μάτια από πάνω της...

...Ύστερα εκείνοι φύγανε. Η Περράκη ήτανε όλο χαρές και παινήματα για μας...Βοηθούσα να μαζέψουμε τις κούκλες. Η Λενούλα όμως δεν μ' άφηνε σε ησυχία.

- Κάνε γρήγορα, πρέπει να φύγουμε.

Νόμιζα πως της είχε πει ο μπαμπάς να πάμε για κάποιο λόγο γρήγορα σπίτι. Μόλις όμως βγήκαμε στον δρόμο, μου λέει πως ο Μάριος της είπε - η Λενούλα πήγαινε πια στο πανεπιστήμιο, στη φιλολογία, και είχαν γνωριστεί με τον Πλωρίτη και έκαναν παρέα - να πάμε να τους βρούμε στου Λουμίδη να μας κεράσουν καφέ.

- Ποιους να βρούμε; απόρησα

- Όλους αυτούς που ήταν στην παράσταση...

...Ούτε φτερά να είχαμε στα πόδια μας. Από τη Ζαΐμη βρεθήκαμε στου Λουμίδη, στη Σταδίου. Πλάι στην τράπεζα του μπαμπά μας. Καλά που ήτανε Κυριακή.

- Καλώς τες, καλώς τες, είπανε όλοι. Κι ύστερα ο Μάριος φώναξε το γκαρσόνι.

- Τάκη, δύο εσπρέσο.

Να μαστε λοιπόν καθισμένες στου Λουμίδη δίπλα δίπλα, να πίνουμε ένα θεόπικρο ζουμί που το λένε εσπρέσο, κι η Λενούλα να μου μουρμουρίζει: "Πιες το". Γιατί είδε πως εγώ είχα βάλει κιόλας το φλιτζάνι στο πιατάκι.

Κοίταξα τη Λενούλα που έπινε αυτό το εσπρέσο χωρίς μορφασμό και τα μάτια κολλημένα στον Γκάτσο.

Τον κοίταξα κι εγώ. Δεν ήτανε ωραίος, ήτανε όμορφος. Πολύ ψηλός, μάτια σχιστά, αριστοκρατικά χέρια. Κατάμαυρα μαλλιά. Έμοιαζε με ισπανό ευγενή. Πώς να μην μείνει με ανοιχτό στόμα η αδελφή μου. Μια στιγμή εκείνος σηκώθηκε κι ήρθε και στάθηκε μπροστά μας.

- Τι καθίσατε πλάι πλάι, εδώ δεν είναι σχολείο. Δεσποινίς μου, λέει στη Λενούλα και κάνει μια υπόκλιση σαν να ήθελε να τη ζητήσει σε χορό. Ελάτε να καθίσετε δίπλα μου, και της προτείνει το χέρι.

Εκείνη χωρίς να τα χάσει άπλωσε το δικό της κι άφησε να την οδηγήσει σ' ένα τραπεζάκι πλάι στο παράθυρο. Μπορεί να είχε μεγάλα χέρια αλλά οι κινήσεις του ήτανε αρμονικές σαν κάποια μουσική να το συνόδευε όταν κινιόταν...

...και η ώρα περνούσε και τα μάτια του Γκάτσου δεν ξεκολλούσαν από τη Λενούλα που καθόταν με άνεση και τα πόδια απλωμένα...

...Η Λενούλα εκστασιασμένη δεν έλεγε να κουνήσει. Εγώ κοίταξα απελπισμένη το μεγάλο ρολόι που ήτανε ακριβώς απέναντί μου στο χαμηλό τοιχάκι του παταριού. Πόσο θα λέγαμε στο μπαμπά πως κράτησε αυτή η παράσταση;

- Πρέπει να φύγουμε, μουρμούρισα στον Μάριο κι εκείνος μπήκε αμέσως στο νόημα, γιατί ήξερε από τη Λενούλα όλα για τον μπαμπά μας και γενικά για ό,τι συνέβαινε σπίτι μας...

- Τα κορίτσια πρέπει να φύγουν, λέει και σηκώνεται μαζί μου κάνοντας νόημα στη Λενούλα να σηκωθεί.

Ο Γκάτσος σηκώνεται κι αυτός.

- Να τις συνοδέψω τουλάχιστον ως την έξοδο.

Κατεβαίνει μαζί μας τις σκάλες και πριν φύγουμε λέει:

- Αύριο θα σας περιμένουμε.

- Εγώ έχω σχολείο, μουρμουρίζω.

- Θα δω...αν μπορέσω, κάνει η Λενούλα.

- Αν όχι αύριο, μεθαύριο, λέει ο Γκάτσος, αφού είχαμε βγει στον δρόμο κι αρχίσαμε να τρέχουμε σχεδόν...

...Η Λενούλα πήγαινε καθημερινά στου Λουμίδη, καθότανε δίπλα στον Γκάτσο κι έπινε τον πικρό εσπρέσο, έπιασε και φιλίες με τον Ελύτη, μα δεν αποφάσιζε να βγει μόνη μαζί του...

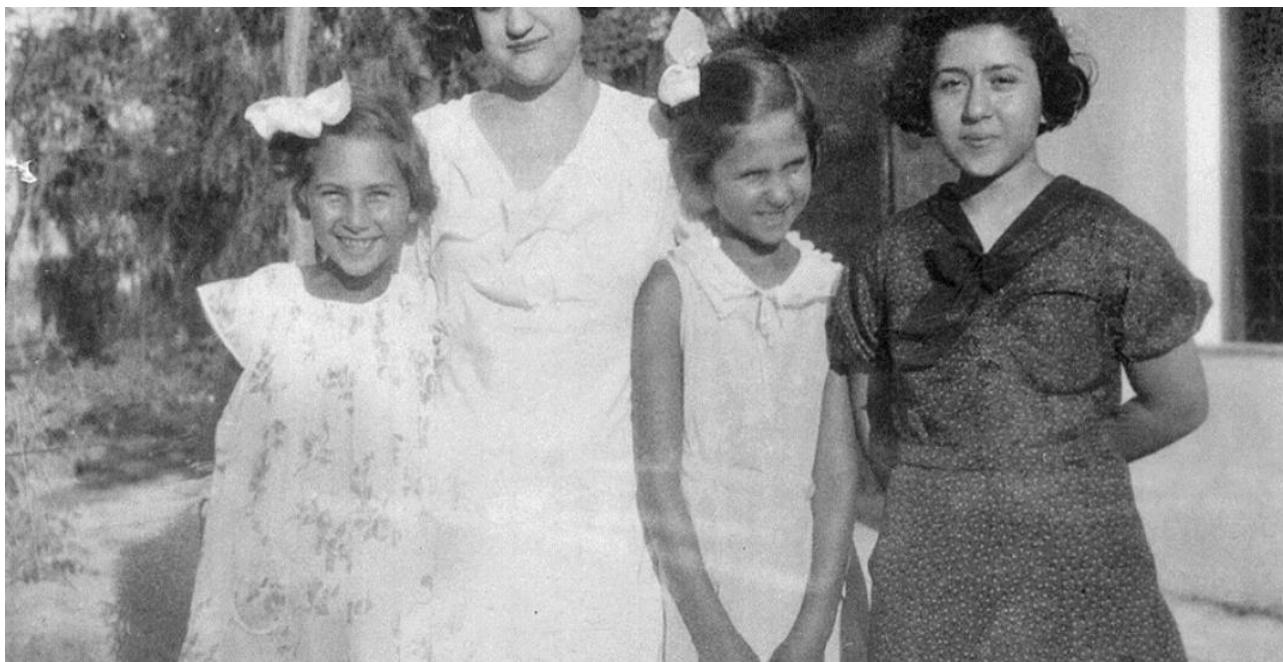
...Ο Γκάτσος είχε πάρει είδηση πως στην αδελφή μου άρεσαν τα παραμύθια κι έκανε ό,τι μπορούσε για να την κάνει να πιστεύει πως ζούσε ένα.

Παρ' όλη την Κατοχή εκείνος δεν είχε πρόβλημα οικονομικό. Είχε έναν θείο στον Καναδά που είχε βάλει στο όνομά του στην τράπεζα ένα ποσό σε δολάρια. Τότε, αν αποδείκνυες - δεν ξέρω με ποιο τρόπο- πως είχες λογαριασμό σε δολάρια, μπορούσες να δανειστείς σε δραχμές και να τα ξεπληρώσεις μετά τον πόλεμο...

Ο Γκάτσος, λοιπόν, είχε να ξοδεύει και όπως ήτανε γαλαντόμος καταξοδευότανε να κερνάει. Για να εντυπωσιάσει λοιπόν τη Λενούλα, νοίκιασε αμαξάκι με άλογο - δυο υπήρχαν σ' όλη την Αθήνα - για να την πάει βόλτα. Και μένα μαζί. Ήταν μια ηλιόλουστη μέρα και του είχαμε δώσει ραντεβού στο Μουσείο. Πέρασε και μας πήρε, καμαρωτός καμαρωτός μέσα στο αμάξι, και μας έκανε βόλτα σ' όλη την Αθήνα που μας έμεινε αξέχαστη. Μετά η Λενούλα πήγε μαζί του στου Λουμίδα, κι εγώ στο σπίτι...

...Μα η αδελφούλα μου άλλα ήθελε. Μπορεί να πήγαιναν τα μεσημέρια στου Λουμίδα, στον κινηματογράφο, στο θέατρο και κάθε Πέμπτη στου Εμπειρικού όπου μαζευόταν όλη η διάνοηση, της έλειπαν όμως τα καθημερινά απλά πράγματα. Ένας περίπατος, μια βόλτα στον βασιλικό κήπο. Να χορέψουν σε πάρτι της Κατοχής ταγκό...Αυτά για τον Νίκο ήτανε μικρά και ασήμαντα. Συζητούσαν για τη ζωή μετά την Απελευθέρωση. Μόνο λογοτεχνία και ποίηση. Η Λενούλα κοίταζε τα προπολεμικά περιοδικά μόδας που είχε φυλαγμένα η μαμά και με ανοιχτές τις σελίδες στα φορέματα με τις νύφες διάλεγε το δικό της νυφικό στο μπράτσο του Γκάτσου που σίγουρα θα φορούσε σμόκιν. Ο καημένος όμως μόνο γαμπρό δεν μπορούσε να φανταστεί τον εαυτό του. Βέβαια, εκείνη δεν του έλεγε τίποτα απ' αυτά τα όνειρα, την έτρωγε όμως ο καημός. Μπορεί να διέσχιζαν τους δρόμους της Αθήνας κι ο κόσμος να καμάρωνε αυτό το ξεχωριστό ζευγάρι, το τόσο ταιριαστό στην ομορφιά, μα στην άποψη για τη ζωή ήτανε μίλια μακριά...

...Ο Γκάτσος ετοίμαζε την Αμοργό κι η Λενούλα την παρακολουθούσε λέξη λέξη και τη μάθαινε απέξω, έστω κι αν κάμποσα δεν τα καταλάβαινε. Βγήκε τελικά το '43 η Αμοργός από τις εκδόσεις Αετός, αφιερωμένη " Σ' ένα πράσινο άστρο" δηλαδή στη Λενούλα με τα πράσινα μάτια. Μα το σπουδαιότερο ήταν ότι της έδωσε το τρίτο αριθμημένο βιβλίο με την ιδιόχειρη αφιέρωση. "Σ' εκείνη που στα χείλη της έγραψε ο κεραυνός το όνομά του ". Πώς να μην καμαρώνει σαν γύφτικο σκεπάρνι η αδελφή μου! Ξέχασε και τα νυφικά και όλα...

ΕΙΚΟΝΑ 5. Στον γάμο της Διδώς Σωτηρίου. αριστερά η Άλκη Ζέη οχτώ χρονών, η Διδώ, η αδελφή της Άλκης η Λευούλα εννιάμισι χρονών, η Έλλη Παππά (αδελφή της Διδώς)

Στις 10 Οκτωβρίου του 2014 η Εταιρεία Συγγραφέων οργάνωσε μια εκδήλωση στο Ίδρυμα Θεοχαράκη για την απονομή του βραβείου «Διδώς Σωτηρίου» στον Πέδρο Μπάδενας δε λα Πένια. Η Άλκη Ζέη, εκ των βασικών ομιλητών στην τελετή, αναφέρθηκε εκτενώς στην Διδώ, η οποία είχε παντρευτεί τον θείο της Άλκη Πλάτονα Σωτηρίου, αδερφό της μητέρας της.

«Από τα οκτώ μου χρόνια με έμαθε τι θα πει γράφιμο, πόσο φοβερό είναι. Έμαθα ότι είναι δημοσιογράφος, έβλεπα ότι γράφει στην εφημερίδα με το όνομά της από κάτω, και της λέω μια μέρα κι εγώ, θα βγάλω περιοδικό. Μου λέει, «καλά». Σε κόλεις διαγωνισμού έβγαλα ένα περιοδικό που το έγραφα μόνη μου και η Διδώ με ενεθάρρυνε. Της λέω σου έχω γράψει και ένα ποίημα για τον γάμο σου, και της το ‘δειξα, η Διδώ το πήρε, μου είπε «σε ευχαριστώ μικρό,» γιατί έτσι με έλεγε. Είδα τα μάτια της και παρόλο που ήμουνα μόνο οκτώ χρονών, κατάλαβα ότι ποίηση δεν πρέπει να ξαναγράψω στη ζωή μου. Στα δέκα μου χρόνια της λέω γράφω ένα μυθιστόρημα. Είχαμε μια θεία που πήγαινε στην Αμερική και διηγούτανε για το υπερωκεάνιο. Θα είναι η ηρωίδα μου ένα κοριτσάκι, μια Αγγλίδα, που πάει με το υπερωκεάνιο. Μου λέει η Διδώ, «έχεις γνωρίσει ποτέ σου Αγγλίδα;» της λέω όχι. Έχεις δει ποτέ σου υπερωκεάνιο;» Όχι. Δεν γράφεις καλύτερα για το βαπόρι που σας πάει και σας φέρνει στη Σάμο; Και με έμαθε από τα δέκα μου χρόνια να μη γράφω πράγματα που δεν τα έχω γνωρίσει».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Π – Η Άλκη Ζέη σε πρώτο πρόσωπο μέσα από τις συνεντεύξεις της

Η Άλκη Ζέη διατείνονταν ότι γνώριζε από πολύ μικρή ότι θα συσχετιστεί με το γράψιμο. Αποθησαυρίζοντας δικά της λόγια, σε συνεντεύξεις, μπορούμε να έχουμε μία άποψη για τη σχέση της με τη γραφή και το βιβλίο, η οποία μάλιστα καλλιεργήθηκε από την παιδική της ηλικία.

«Μου άρεσε να διαβάζω από μικρό παιδί. Ο παππούς μου περπατούσε στη Σάμο, στην παραλία, αλλά θεωρούσε χαμένο χρόνο να περπατάει χωρίς να κάνει τίποτα άλλο και περπατούσε διαβάζοντας, δεν άφηνε το βιβλίο από τα χέρια του και νόμιζα ότι ο άνθρωπος για να ζησει πρέπει να έχει ένα βιβλίο» (Μποζώνη, 2017).

«Από πολύ μικρή πίστευα ότι το γράψιμο είναι η δουλειά μου. Ότι θα ζήσω από αυτό δε το πίστευα ποτέ, έλεγα κάτι άλλο θα κάνω, αλλά από μαθήτρια ήμουν βεβαία ότι αυτό θα έκανα. Μετά, θέλησα να πάω στο θέατρο και να γίνω και ηθοποιός. Ο Γιώργος (ο σύζυγός της) δεν το έβλεπε καθόλου, έτσι πήγα σε άλλη σχολή από αυτή που δίδασκε, στο Ωδείο Αθηνών, τελείωσα, αλλά κατάλαβα ότι ταλέντο δεν είχα και σταμάτησα».

«Εγώ ήθελα να γίνω συγγραφέας και έγινα, αυτό ήταν το όνειρό μου».

«Έχω γράψει δεκαεννέα βιβλία και η αλήθεια είναι ότι δεν με πίεσε ποτέ κανένας να γράψω περισσότερο. Δεν έχω γράψει, αναλογικά, πολλά βιβλία, γράφω μόνο όταν έχω κάτι να πω, δε βιάζομαι να γράψω το επόμενο».

«Δεν ακολουθώ κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα όταν γράφω, δεν είμαι τόσο πειθαρχημένη. Παλιά έγραφα στην κουζίνα, για να βλέπω και το φαγητό. Στο Παρίσι, πήγαινα πολύ σε καφέ, για να βγαίνω από το σπίτι. Τώρα γράφω συνήθως στο σπίτι της κόρης μου στις Βρυξέλλες, αλλά γράφω όπου να 'ναι. Είναι τεράστια τα δωμάτια και κάθομαι κάθε μέρα όπου βρω. Μπορεί να περάσουν και τρία ή πέντε χρόνια για να γράψω ένα καινούργιο βιβλίο. Κάποιοι συγγραφείς γράφουν γιατί δεν μπορούν να μην γράψουν, το έχουν ανάγκη. Εγώ είμαι πολύ ευχαριστημένη τον καιρό που γράφω και πολύ ευχαριστημένη τον καιρό που δεν γράφω. Γιατί κάνω πολλά πράγματα στη ζωή μου. Μου αρέσει πάντα να γράφω μέσα στην ημέρα, να μην είναι βράδυ. Αλλά, όταν ξαπλώνω στο κρεβάτι μου για μεσημέρι ή το βράδυ, πριν κοιμηθώ, συλλογιέμαι τόσο πολύ αυτό που θα γράψω, που σχεδόν το μαθαίνω απ' έξω. Σαν να βλέπω φιλμ. Βλέπω τις εικόνες, πώς είναι ντυμένοι, και όταν καθίσω στον υπολογιστή, δεν έχω αυτό που λένε τον “φόβο της άσπρης σελίδας”, γιατί έχω έτοιμο στο μυαλό μου αυτό που θέλω να γράψω» (Κάσδαγλη, 2020).

«Το καπλάνι της βιτρίνας, το πρώτο μου βιβλίο ήταν ένα βιβλίο σχεδόν αυτοβιογραφικό. Όταν το έγραφα δεν ήξερα ότι γράφω βιβλίο για παιδιά. Ήμουν στη Μόσχα και επειδή ήθελα τα παιδιά μου, κατά κάποιο τρόπο, να μάθουν την Ελλάδα, λέω το καλύτερο από όλα είναι να τους διηγούμαι τι κάναμε εγώ και η αδελφή μου όταν ήμασταν μικρές στη Σάμο. Τους άρεσε τόσο πολύ που τους έλεγα συνέχεια ιστορίες γι' αυτά. Μάλιστα, το βιβλίο γράφτηκε τόσο γρήγορα επειδή ήξερα απέξω αυτές τις ιστορίες» (Τσακάλου, 2020).

«Μου έχει μείνει αξέχαστο όταν εκδόθηκε το πρώτο μου βιβλίο, αλλά όχι γιατί είχε επιτυχία. Με χτύπησαν σαν χταπόδι, έλεγαν ότι δεν είναι βιβλίο για παιδιά, ότι δεν κάνει να μιλάμε στα παιδιά για πολιτική, πήγαν να με κρεμάσουν λίγο πολύ και ούτε πολυκυκλοφορούσε το βιβλίο. Οι κριτικοί έγραψαν ότι είναι ένα βιβλίο που δεν είναι για παιδιά, δεν πρέπει να πάει στα σχολεία και να μην το διαβάσουν. Επίσης η Γεωργία Ταρσούλη έγραψε δεκαπέντε σελίδες στο Υπουργείο Παιδείας λέγοντας ότι το βιβλίο είναι εναντίον της θρησκείας, της οικογένειας και της πατρίδας. Μόνο η Έλλη Αλεξίου έγραψε δυο καλά λόγια, οι δε φίλοι αριστεροί με δυσκολία το έδιναν στα παιδιά τους. Η δικαιολογία ήταν, επειδή είχαν περάσει αυτοί τόσα “γιατί να μπλέκουμε τα παιδιά μας σε αυτά τα πράγματα”. Και από το '63 που πρωτοεκδόθηκε το βιβλίο, κυκλοφόρησε κανονικά μετά το '78 επειδή η Χούντα το απαγόρευσε. Εν τω μεταξύ πήρε βραβείο στην Αμερική και δεν κυκλοφορούσε στην Ελλάδα. Όταν πήγα έξω κατάλαβα ότι δεν ήταν πολιτικό βιβλίο και όλοι έλεγαν ότι είναι ένα βιβλίο με αναφορές στην ιστορία, γιατί γι' αυτούς η δικτατορία ήτα ιστορία, δεν ήταν πολιτικό φαινόμενο» (Μποζώνη, 2017).

Η συγγραφέας κλείνει πάντοτε τις συνεντεύξεις της με κάποια ευχή προς τα παιδιά και τους γονείς, πάντοτε ευαισθητοποιημένη να ξεχωρίζει για την τόσο σπουδαία ματιά της.

«Ευτυχισμένο παιδί είναι εκείνο που έχει όνειρα – ο σκοπός του γονιού είναι να ξεψαχνίσει τα θέλω του και να το βοηθήσει να τα πραγματοποιήσει».

Το συγγραφικό έργο της Άλκης Ζέη ταξίδεψε στα πέρατα της Γης, διακρίθηκε, μεταφράστηκε σε τριάντα πέντε γλώσσες, επηρέασε και επηρεάζει γενιές ανθρώπων, εξακολουθεί να μαγεύει μικρούς και μεγάλους. Θα είναι πάντα μαζί μας, ως φωτεινό ορόσημο των Γραμμάτων μας αλλά και η ίδια ως κορυφαίο παράδειγμα πνευματικής προσωπικότητας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ – Βραβεία και διακρίσεις.

- 1968 ALA Notable Book selection (American Library association based in United States, βραβείο παιδικών βιβλίων). Το καπλάνι της βιτρίνας
- 1969 Horn Book Honor List selection (Boston Globe – Βραβείο παιδικής λογοτεχνίας). Το καπλάνι της βιτρίνας
- 1970 ALSC Mildred Batchelder (Association for Library Service to Children- U.S.A) Το καπλάνι της βιτρίνας
- 1974 ALSC Mildred Batchelder (Association for Library Service to Children- U.S.A) Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου
- 1980 ALSC Mildred Batchelder (Association for Library Service to Children- U.S.A) Κοντά στις ράγιες
- 1992 Κρατικό Βραβείο παιδικού βιβλίου
- 2002 Βραβείο Acerbi (ΙΤΑΛΙΑ) Η αρραβωνιαστικά του Αχιλλέα
- 2003 Βραβείο Κύκλου Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου (IBBY GREECE) καλύτερου εφηβικού βιβλίου, Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της
- 2003 Βραβείο Λογοτεχνικού περιοδικού «διαβάζω» καλύτερου εφηβικού βιβλίου, Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της
- Υποψήφια για το βραβείο παιδικής λογοτεχνίας Hans Christian Andersen 2004 (απονέμονται από την Διεθνή Επιτροπή Βιβλίων για Νέους (International Board on Books for Young People - IBBY)
- Υποψήφια τρεις φορές (2004,2009,2015) για το βραβείο λογοτεχνίας για παιδιά Astrid Lindgren Memorial Award. (International Children' literary award established by the Swedish government)
- 2005 Βραβείο των βιβλιοφάγων (Prix des Embouquineurs, ΓΑΛΛΙΑ, μέλη της λέσχης είναι παιδιά από Α' μέχρι ΣΤ' δημοτικού) Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της
- 2007 Βραβείο Andersen – Il mondo dell' infanzia- ΙΤΑΛΙΑ (απονέμονται από την Διεθνή Επιτροπή Βιβλίων για Νέους (International Board on Books for Young People - IBBY) Το καπλάνι της βιτρίνας
- 2008 Ο ψεύτης παππούς στη βραχεία λίστα των βραβείων του λογοτεχνικού περιοδικού «διαβάζω»
- 2009 Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της στη βραχεία λίστα για το Marsh Award-M.BPETANIA. (Marsh Award for Children's Literature in Translation was a literary prize

awarded in the United Kingdom from 1996 until 2017 to the translator of an outstanding work of fiction for young readers translated into English).

- 2010 Βραβείο Νέων Ευρωπαίων- ΓΑΛΛΙΑ (θεσμοθετήθηκε το 2008 με στόχο την προώθηση του ευρωπαϊκού πολιτισμού, απονέμεται κάθε χρόνο από τους σπουδαστές της σχολής BBA INSEEC της Λυών σε συνεργασία με το Βραβείο Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Maison de l' Europe et des Européens, καθώς και με το Ινστιτούτο Γκαίτε, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Ινστιτούτο Θερβάντες, το Ιταλικό Ινστιτούτο και το Ινστιτούτο Camões). Ο ψεύτης παππούς
- 2010 Βραβείο Ουράνη (Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών) για το σύνολο του έργου της
- 2012 Επίτιμη Διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Πανεπιστημίου Κύπρου
- 2014 Επίτιμη Διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
- 2014 Βραβείο αναγνωστών των βιβλιοπωλείων PUBLIC Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο
- 2015 Χρυσός σταυρός του Τάγματος της Τιμής από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας
- 2015 υποψήφια για Διεθνές βραβείο παιδικής λογοτεχνίας Astrid Lindgren
- 2015 Επίτιμη Διδάκτωρ του Τμήματος Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών
- 2015 Ταξιάρχης του Τάγματος Τεχνών και Γραμμάτων από το ΥΠΠΟ της Γαλλίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV – Εργογραφία

- *Το καπλάνι της βιτρίνας*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2013 (1963)
- *Ο μεγάλος περίπατος του Πέτρου*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1971)
- *Αρβυλάκια και γόβες*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1975)
- *Ο θεός Πλάτων*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1975)
- *Κοντά στις ράγες*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1977)
- *Μια Κυριακή του Απρίλη*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1978)
- *Τα παπούτσια του Αντίβα*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1979)
- *Η αρραβωνιαστικιά του Αχιλλέα*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2014 (1987)
- *Η μωβ ομπρέλα*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (1989)
- *Η Αλίκη στη χώρα των μαρμάρων*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2014 (1990)
- *Σπανιόλικά Παπούτσια*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη 2010 (1994)
- *Γατοκουβέντες*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2015 (1996)
- *Νεανική Φωνή* (Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη 1996)
- *Η δωδέκατη γιαγιά και άλλα*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη 2001 (1998)
- *Η Κωνσταντίνα και οι αράχνες της*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2011 (2002)
- *Ο Ψεύτης Παππούς*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2017 (2007)
- *Με μολύβι φάμπερ νούμερο δύο*, αυτοβιογραφική αφήγηση, Αθήνα, Μεταίχμιο 2013
- *Πόσο θα ζήσεις ακόμα, γιαγιά;* μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2017
- *Ένα παιδί από το πουθενά*, μυθιστόρημα, Αθήνα, Μεταίχμιο 2019